

RP 89/2025 rd

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lagstiftning om ett förfarande för små tvistemål

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL

I denna proposition föreslås det att rättegångsbalken, rättshjälpslagen, lagen om domstolsavgifter, lagen om domstolspraktik, lagen om insändande av vissa handlingar till domstolar och lagen om grupptalan ändras.

I propositionen föreslås bestämmelser om ett förfarande för små tvistemål. Det är fråga om ett rättegångsförfarande som iakttas i tingsrätten. Vid förfarandet handläggs tvistemål som gäller hyresförhållande för en bostadslägenhet, om tvisten uppgår till högst 10 000 euro eller om tvisten inte har något penningvärde. Dessutom förutsätts det att målet är tvistigt och att det till sin art och omfattning lämpar sig för förfarandet för små tvistemål.

Vid förfarandet för små tvistemål ska det belopp som den part som förlorat målet kan förpliktas att betala som ersättning för vinnarens rättegångskostnader vara begränsat. Förfarandet är också ett enklare sätt för handläggning av ett mål i tingsrätten än en fullskalig rättegång i tvistemål.

Parterna ska med vissa undantag använda e-tjänsten när de lämnar in handlingar till tingsrätten. Till denna del ska reformen sättas i kraft separat när e-tjänsten är färdig.

Genom propositionen genomförs föresatsen i regeringsprogrammet för statsminister Petteri Orpos regering om att införa ett förfarande för små tvistemål.

De föreslagna lagarna avses träda i kraft den 1 april 2026.

INNEHÅLL

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL	1
MOTIVERING	4
1 Bakgrund och beredning.....	4
1.1 Bakgrund.....	4
1.2 Beredning.....	4
2 Nuläge och bedömning av nuläget	5
2.1 Hyresboende i Finland	5
2.2 Bostadsdomstolar.....	5
2.3 Rättegång vid allmänna domstolar	5
2.4 Europeiska småmålsförfarandet.....	6
2.5 Ärenden som gäller boende i konsumenttvistenämnden	7
2.6 Statistik över mål och ärenden som gäller hyra av bostadslägenhet	8
2.7 Bedömning av nuläget	10
3 Målsättning	11
4 Förslagen och deras konsekvenser	11
4.1 De viktigaste förslagen	11
4.2 De huvudsakliga konsekvenserna.....	12
4.2.1 Samhälleliga konsekvenser.....	12
4.2.2 Konsekvenser för de grundläggande och mänskliga rättigheterna	15
4.2.3 Konsekvenser för myndigheterna	16
4.2.4 Konsekvenser för informationshanteringen.....	22
4.2.5 Ekonomiska konsekvenser.....	23
5 Alternativa handlingsvägar.....	27
5.1 Handlingsalternativen och deras konsekvenser	27
5.2 Lagstiftning och andra handlingsmodeller i utlandet	29
6 Remissvar	29
7 Specialmotivering.....	35
7.1 Rättegångsbalken.....	35
7.2 Rättshjälpslagen	67
7.3 Lagen om domstolsavgifter	68
7.4 Lagen om domstolspraktik	71
7.5 Lagen om insändande av vissa handlingar till domstolar	71
7.6 Lagen om grupptalan	72
8 Bestämmelser på lägre nivå än lag	73
9 Ikraftträdande	73
10 Verkställighet och uppföljning	74
11 Förhållande till andra propositioner	74
11.1 Samband med andra propositioner	74
11.2 Förhållande till budgetpropositionen.....	75
12 Förhållande till grundlagen samt lagstiftningsordning	75
12.1 Utgångspunkter för bedömningen	75
12.2 Användning av e-tjänsten	76
12.3 Begränsning av bevisning.....	79
12.4 Motivering till avgörandet	80
12.5 Skyldighet att ersätta rättegångskostnader.....	81

12.6 Beviljande av rättshjälp	84
12.7 Tillämpningsområdet för förfarandet för små tvistemål	85
12.8 Bemyndigande att utfärda förordningar.....	87
12.9 Slutsats.....	87
LAGFÖRSLAG.....	88
1. Lag om ändring av rättegångsbalken.....	88
2. Lag om ändring av 5 och 6 § i rättshjälplagen	93
3. Lag om ändring av 2 § i lagen om domstolsavgifter	94
4. Lag om ändring av 16 § i lagen om domstolspraktik	95
5. Lag om ändring av 1 § i lagen om insändande av vissa handlingar till domstolar	96
6. Lag om ändring av 1 § i lagen om grupptalan	96
BILAGOR	98
PARALLELLTEXTER.....	98
1. Lag om ändring av rättegångsbalken.....	98
2. Lag om ändring av 5 och 6 § i rättshjälplagen	106
3. Lag om ändring av 2 § i lagen om domstolsavgifter	108
4. Lag om ändring av 16 § i lagen om domstolspraktik	110
5. Lag om ändring av 1 § i lagen om insändande av vissa handlingar till domstolar	111
6. Lag om ändring av 1 § i lagen om grupptalan	111
FÖRORDNINGSUTKAST	113
Justitieministeriets förordning om upphävande av justitieministeriets förordning om justering av de avgifter som nämns i 2 § i lagen om domstolsavgifter (1020/2024).....	113
Statsrådets förordning om ändring av 7 § i statsrådets förordning om grunderna för arvoden vid allmän rättshjälp.....	114

MOTIVERING

1 Bakgrund och beredning

1.1 Bakgrund

Enligt avsnittet om bostadsmarknaderna i regeringsprogrammet för statsminister Petteri Orpos regering införs ett förfarande för små tvistemål (bl.a. vräkning) (Ett starkt och engagerat Finland, Statsrådets publikationer 2023:59, s. 134).

Riksdagen förutsatte när bestämmelserna om ersättning av rättegångskostnader reviderades 2022 att regeringen i syfte att öka tillgången till rättslig prövning skyndsamt vidtar nya lagstiftningsåtgärder och andra åtgärder för att sänka rättegångskostnaderna och tröskeln för att inleda process i tvistemål (RSv 240/2022 rd).

Riksdagen har dessutom tidigare vid behandlingen av statsrådets bostadspolitiska redogörelse uttalat att den anser det vara nödvändigt att utreda om det är möjligt att skapa ett lättare rättegångsförfarande för små tvistemål (RSk 36/2022 rd – SRR 12/2021 rd och MiUB 6/2022 rd, s. 15). Även i statsrådets redogörelse för rättsvården 2022 sågs det som behövligt att utreda ett förfarande för mindre tvistemål (SRR 13/2022, s. 62).

1.2 Beredning

År 2023 upprättades en bedömningspromemoria om förfarandet för små tvistemål vid justitieministeriets som ett tjänstemannauppdrag. I den anser man att ett förenklat rättegångsförfarande för tvistemål av ringa intresse kan sänka tröskeln för att inleda en domstolsprocess i ärenden som omfattas av dess tillämpningsområde och därigenom förbättra tillgången till rättslig prövning. Förbättrad tillgång till rättslig prövning kan för sin del effektivisera marknadens funktion, främja efterlevnaden av lagar och avtal, förbättra rättsskyddet och domstolsväsendets legitimitet samt stärka rättsstaten (Småmålsförfarandet. Bedömningspromemoria. Justitieministeriets publikationer, Betänkanden och utlåtanden 2023:1, s. 148).

Vid remissbehandlingen delade de centrala intressentgrupperna allmänt taget uppfattningen i promemorian och var positiva till att det föreskrivs om ett förfarande för små tvistemål (Bedömningspromemorian om småmålsförfarande. Sammandrag av remissvaren. Justitieministeriets betänkanden och utlåtanden 2024:8, s. 10).

Justitieministeriet tillsatte den 11 april 2024 en arbetsgrupp för att bereda ett förslag till ett förfarande för små tvistemål för ärenden som rör vräkning och hyra. Justitieministeriet tillsatte samtidigt en uppföljningsgrupp med uppgift att följa och utvärdera arbetsgruppens arbete. Arbetsgruppens betänkande publicerades den 26 mars 2025 (Förfarandet för små tvistemål. Arbetsgruppens betänkande. Justitieministeriets betänkanden och utlåtanden 2025:15).

Vid remissbehandlingen förhöll sig de centrala intressentgrupperna allmänt taget positiva till att det föreskrivs om ett förfarande för små tvistemål (Förfarandet för små tvistemål. Arbetsgruppens betänkande. Sammandrag av utlåtandena. Justitieministeriets publikationer, Betänkanden och utlåtanden 2025:38).

Lagberedningsdokumenten i ärendet finns i statsrådets projektportal <https://valtioneuvosto.fi/sv/projektet?tunnus=OM059:00/2021>.

2 Nuläge och bedömning av nuläget

2.1 Hyresboende i Finland

Hyresboende är en vanlig boendeform. Enligt Statistikcentralens statistik Bostäder och boendeförhållanden hyrde cirka 1,02 miljoner bostadshushåll sin bostad vid utgången av 2023. Det var cirka 36 procent av alla bostadshushåll. Antalet bostadshushåll motsvarar cirka 1,58 miljoner personer.

Hyresboendet har blivit allt vanligare. Sedan 2005 har antalet personer som hyr bostad ökat med cirka 250 000 personer.

Att hyra bostad är i genomsnitt vanligare i Helsingfors samt bland unga och ensamboende. Av bostadshushållen bestående av personer under 30 år hyrde 82 procent sin bostad, mot 51 procent av ensamboende. I Helsingfors var andelen 50 procent.

Enligt Helsingfors stads statistikdatabaser hyrde barnfamiljer i huvudstaden mer sällan sin bostad än andra (39 procent). Hyresboende var klart vanligare i barnfamiljer med en förälder än i barnfamiljer med två föräldrar (60 respektive 31 procent).

Antalet hyresvärdar har också ökat. Enligt Skatteförvaltningens uppgifter hade cirka 360 000 skattskyldiga hyresinkomster 2022. Det är cirka 70 000 skattskyldiga fler än 2014.

Enligt uppgifter från Suomen Vuokranantajat ry bjuds nästan 40 procent av alla hyresbostäder i Finland ut av privata hyresvärdar. I dem bor cirka en halv miljon människor.

2.2 Bostadsdomstolar

Finland har inget särskilt rättegångsförfarande för tvistemål i anslutning till hyresboende. De handläggs vid domstolarna på samma sätt som övriga tvistemål. Lagen om hyra av bostadslägenhet (481/1995) har inga bestämmelser om rättegångsförfarande.

Så var inte fallet mellan åren 1974 och 2002. Hyresmålen behandlades då i bostadsdomstolar i anslutning till vissa tingsrätter, och förutom rättegångsbalken tillämpades på dem lagen om rättegång i hyresmål (650/1973). I den föreskrevs det sett ur parternas synvinkel på ett enklare sätt om vissa frågor än i rättegångsbalken. Det ursprungliga syftet var att skapa ett förfarande som betjänar hyresvärdar och hyresgäster smidigt, snabbt, med sakkunskap och utan större kostnader (RP 42/1973 rd, s. 1–2).

Bostadsdomstolarna avvecklades i början av 2003. Anledningen var bl.a. att handläggningen av hyresmål vid bostadsdomstolarna till följd av de revideringar som under årens lopp hade gjorts i rättegångsbalken knappast alls avvek från handläggningen av tvistemål vid allmänna domstolar (RP 31/2001 rd, s. 1–7 och LaUB 8/2002 rd, s. 2).

2.3 Rättegång vid allmänna domstolar

Bestämmelser om rättegångsförfarandet i tvistemål finns i rättegångsbalken. Dessutom tillämpas vid rättegång i tvistemål olika speciallagar, som lagen om offentlighet vid rättegång i allmänna domstolar (370/2007) och lagen om domstolsavgifter (1455/2015).

Tvistemål kan handläggas antingen i ett summariskt förfarande eller i en fullskalig rättegång i tvistemål.

Ostridiga ärenden handläggs i summariskt förfarande. Då inleds målet med en stämningsansökan som är mindre omfattande än vanligt. Om svaranden motsätter sig kärandens yrkande fortsätter handläggningen enligt handläggningsordningen för ett fullskaligt tvistemål. I annat fall bifalls käromålet utan huvudförhandling genom tredsdom, förutom till den del som käranden har avstått från käromålet eller det är klart grundlöst.

Om ärendet är tvistigt består rättegången av en skriftlig och en muntlig förberedelse samt en eventuell huvudförhandling. Förberedelsen syftar till att säkerställa att målet kan behandlas i ett sammanhang vid huvudförhandlingen. Vid förberedelsen utreds parternas yrkanden och grunderna för dem samt vad parterna är oeniga om, vilka bevis som kommer att läggas fram och vad som ska styrkas med varje bevis samt om det finns förutsättningar för förlikning.

Förberedelsen inleds skriftligt och kan fortsätta muntligt vid ett förberedelsesammanträde. Domstolen gör under förberedelsen en skriftlig sammanfattning av parternas yrkanden och grunderna för dem samt vid behov av bevisen och vad som ska styrkas med varje bevis.

När förberedelsen har avslutats avgörs målet eller överförs det till huvudförhandling. Målet kan avgöras på basis av skriftlig förberedelse, om målet är av sådan natur att dess avgörande inte förutsätter huvudförhandling och om ingen av parterna motsätter sig att målet avgörs genom skriftligt förfarande.

Huvudförhandlingen är muntlig. En part får inte läsa upp eller lämna in någon skriftlig utsaga till domstolen eller i övrigt framställa saken skriftligen. Strävan ska vara att handlägga målet i ett sammanhang i huvudförhandlingen. Tingsrätten avgör målet utifrån det rättegångsmaterial som läggs fram i huvudförhandlingen.

Den part som förlorar målet är skyldig att i princip ersätta den vinnande parten för alla skäligen rättegångskostnader orsakade av nödvändiga åtgärder. Ersättningsbara rättegångskostnader är kostnaderna för förberedande av rättegången och för utförande av talan vid domstolen samt för ombudets eller biträdets arvode. Ersättning betalas också för det arbete som rättegången föranlett parten och för förlust som direkt ansluter sig till rättegången.

Ändring i tingsrättens avgörande får sökas genom besvär hos hovrätten. I tvistemål behöver den som ansöker om ändring tillstånd till fortsatt handläggning, och om beviljandet beslutar hovrätten. Vidare kan besvär över hovrättens avgörande anföras hos högsta domstolen om den beviljar besvärstillstånd.

En dom av en allmän domstol i ett tvistemål är utsökningsgrund. Det innebär att domen kan verkställas så som det föreskrivs i utsökningsbalken (705/2007).

2.4 Europeiska småmålsförfarandet

I Europeiska unionens rätt ingår ett småmålsförfarande. Det är ett alternativ för medlemsstaterna i gränsöverskridande civil- och handelsrättsliga mål, om yrkandets värde är högst 5 000 euro. Förfarandet tillämpas i alla unionens medlemsstater med undantag av Danmark.

För förfarandet gäller Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 861/2007 om inrättande av ett europeiskt småmålsförfarande. Förordningen har ändrats ett antal gånger, senast 2017 (2015/2421). Förordningen är som sådan tillämplig rätt i Finland. Nationellt har det utfärdats kompletterande bestämmelser i lagen om europeiskt småmålsförfarande (753/2008).

Det europeiska småmålsförfarandet är ett alternativ till nationella rättegångsförfaranden. En dom av domstolen i småmålsförfarandet erkänns och den kan verkställas i de övriga medlemsstaterna. En annan medlemsstat kan vägra verkställighet endast om domen är oförenlig med en annan dom mellan samma parter som meddelats i medlemsstaten i fråga.

Förfarandet inleds med att man fyller i ett standardiserat ansökningsformulär med yrkanden som ges in till domstolen. Likaså ska svaret lämnas på ett svarsformulär.

I det europeiska småmålsförfarandet ska domstolen hålla muntlig förhandling endast om den anser att målet inte kan avgöras utifrån de skriftliga bevisen eller om en part begär det. Domstolen kan avslå en sådan begäran, om den anser att det med hänsyn till omständigheterna i fallet är uppenbart att en muntlig förhandling inte är nödvändig för en rättvis handläggning av målet.

Om det behövs en muntlig förhandling, hålls den med hjälp av vilken som helst lämplig teknik för distanskommunikation som domstolen har tillgång till, såsom video- eller telefonkonferens, såvida det inte på grund av särskilda omständigheter i fallet är olämpligt att använda sådan teknik med tanke på en rättvis handläggning av målet. Den handläggande domstolen fastställer sättet för bevisupptagning samt omfattningen av det bevismaterial som krävs för dom enligt bestämmelserna om tillåtande av bevisupptagning. Den ska använda den enklaste och minst betungande metoden för bevisupptagning. Domstolen får tillåta bevisupptagning via skriftliga vittnesmål, utlåtanden från sakkunniga eller uttalanden från parterna. Domstolen får uppta sakkunnigbevisning eller muntliga vittnesmål endast om den inte kan avgöra målet på grundval av övriga bevis.

Den förlorande parten ska bära rättegångskostnaderna. Domstolen får dock inte tilldöma den vinnande parten ersättning för sådana kostnader som är onödiga eller orimligt höga i förhållande till yrkandet.

I Finland prövas yrkanden som har gjorts i det europeiska småmålsförfarandet av Helsingfors tingsrätt. Enligt uppgift från tingsrätten har det under de senaste åren inletts ett tiotal mål om året som har handlagts i förfarandet. År 2024 inkom 28 stycken.

2.5 Ärenden som gäller boende i konsumenttvistenämnden

Konsumenttvistenämnden är ett oavhängigt och opartiskt rättsskyddsorgan som behandlar konsumenttvister och om vilken det föreskrivs i lagen om konsumenttvistenämnden (8/2007). Konsumenttvistenämnden kan behandla vissa tvistemål som gäller boende.

Enligt 2 § 4 punkten i lagen om konsumenttvistenämnden har nämnden behörighet i ärenden med anknytning till hyra av bostadslägenhet vilka förs till nämnden av en konsument eller enskild person som hyr ut en bostad. Till nämndens behörighet hör dock inte med stöd av 3 § 4 punkten i lagen sådana ärenden med anknytning till hyra av bostadslägenhet vilka gäller a) tillfällig överlåtelse av en lägenhet i annans bruk, b) överlåtelse av hyresrätten till en familjemedlem, c) fortsättande av hyresförhållandet efter hyresgästens död, d) ogiltigförklaring av en uppsägning, e) framskjutande av flyttningdagen, eller f) rätt för en hyresgäst i andra hand att fortsätta hyresförhållandet.

Konsumenttvistenämnden behandlar inte ärenden som gäller vräkning.

Behandlingen av ett ärende vid konsumenttvistenämnden är skriftlig. För behandlingen av ärendet tas det inte ut avgifter, men parterna svarar själva för sina kostnader.

Konsumenttvistenämndens avgöranden är rekommendationer. En rekommendation till avgörande som meddelas av nämnden är sålunda inte verkställbar och har inte samma rättsverkningar som en dom. Ändring i beslutet får inte sökas genom besvär. Behandlingen i nämnden utgör inget hinder för att föra ärendet till allmän domstol.

2.6 Statistik över mål och ärenden som gäller hyra av bostadslägenhet

Enligt uppgifter från domstolarnas ärendehanteringssystem inkom det till *tingsrätterna* under åren 2010–2020 som minst 410 och som mest 755 tvistiga hyresmål. Medeltalet var 549. De flesta målen har hört till kategorierna ”hävning av hyresavtal/ersättning”, ”hyresfordran” samt ”skadestånd i hyresförhållande”. Av målen har i genomsnitt drygt 50 mål om året klassificerats som vräkning. Under den här tiden har det inte skett stora förändringar i antalet.

I siffrorna ingår också mål som gäller hyra av affärslokal, men det kan antas att de är mindre till antalet.

Av alla de tvistemål som handläggs i tingsrätterna är andelen mål som gäller hyra av bostadslägenhet liten. Under de nämnda åren har det inletts totalt nästan 10 000 tvistiga tvistemål om året.

En stor del av tvistemålen avslutas i den skriftliga förberedelsen. Under senare tid har det hållits huvudförhandlingar i 100–150 hyrestvister om året, t.ex. 2023 hölls en sådan i 111 mål av vilka en del således gäller hyra av affärslokal.

Den genomsnittliga handläggningstiden för vräkningsmål som avgjordes vid huvudförhandling har under de senaste åren varit 7–9 månader, 2024 sjönk den till 6,6 månader. Den genomsnittliga handläggningstiden för andra hyresmål som avgjordes vid huvudförhandling har varit ungefär ett och ett halvt år.

Utöver tvistiga mål handlägger tingsrätterna ostridiga ärenden. Under 2010–2020 inleddes cirka 20 000 ostridiga hyresmål varje år. Merparten av dem har klassificerats som ”hyresfordran” eller ”hävning av hyresavtal/ersättning”. Det årliga antalet ostridiga vräkningsmål har varit cirka 500. Också i detta antal torde det ingå ett antal mål som gäller hyra av affärslokal.

Tingsrätternas genomsnittliga handläggningstid för alla inledda ostridiga mål var 2024 3,1 månader (Domstolsväsendets bokslut 2024, s. 43). Om ärendet avgjordes genom tredskodom var handläggningstiden till och med kortare än så.

Årligen har knappt etthundra hyresmål som ursprungligen anmäldes som ostridiga blivit tvistiga och handlagts muntligt i tingsrätten. Också den här siffran innehåller mål som gäller hyra av affärslokal.

Mer detaljerade uppgifter finns tillgängliga om sådana hyresmål som avgjordes vid huvudförhandling i tingsrätten 2019. I dem var privatpersoner och sammanslutningar ungefär lika ofta kärande, men av de svarande var en klart större andel privatpersoner. Av målen avgjordes 45 procent till kärandens fördel och 31 procent till svarandens, i fråga om resten fanns ingen klar vinnare. Medianen för intressets värde var jämnt 5 000 euro. Medianen för kärandens yrkande på rättegångskostnader var 5 964 euro och för svarandens 3 611 euro. Vid huvudförhandlingen hördes vanligtvis två vittnen (Laura Sarasoja – Chris Carling, Oikeudenkäyntikulut pääkäsitellyssä ratkaistuissa riita-asioissa 2019, Edilex 2020/36, s. 83–89).

De hyresmål som avgjordes i Helsingfors tingsrätt 2015 har granskats i en utredning med avseende på hur hyreslagstiftningen fungerar och hur aktuell den är. Av utredningen framgår att i 66 procent av alla mål som gällde hyra av bostadslägenhet var käranden hyresvärd, i 12 procent hyresgäst och i 9 procent båda. I resten blir förhållandet mellan parterna oklart, t.ex. för att talan har återkallats. Av de kärande som var hyresvärdar var 41 procent privata hyresvärdar, 26 procent kommunala hyreshusbolag, 21 procent bostadsplacere, 11 procent institutioner såsom pensions- eller försäkringsbolag och 1 procent allmännyttiga sammanslutningar. I de mål som gick vidare till handläggning handlade det nästan utan undantag antingen om att hyresgästen framförde yrkanden till hyresvärden till följd av lägenhetens bristfälliga skick eller att hyresvärden krävde ersättning av hyresgästen för att denne skött lägenheten dåligt eller skadat den (Miljöministeriets rapporter 23/2016, s. 26–28).

I *hovrätterna* har det årliga totala antalet mål som kan klassificeras som hyres- och vräkningsmål under de senaste åren varit färre än 50.

I *högsta domstolen* är målen av ovan nämnda slag ännu mer sällsynta. Efter 2010 har högsta domstolen gett åtta prejudikat om tolkningen av lagen om hyra av bostadslägenhet.

Enligt uppgifter från *konsumenttvistenämnden* inkom det i genomsnitt årligen 570 ärenden som gällde hyra av bostadslägenhet under åren 2020–2024. Antalet har visat en ökande trend: under åren 2010–2014 inleddes årligen i genomsnitt 259 ärenden som gällde hyra. Här har ärendena mellan näringsidkare och konsumenter och ärenden där båda parterna är privatpersoner varit ungefär lika många under de senaste åren.

Den genomsnittliga handläggningstiden vid sektionen för hyra av bostad vid konsumenttvistenämnden var 2024 cirka 14 månader. Här ingår dock även alla ärenden som avslutades genom förlikning, avstående eller annars utan avgörande, t.ex. ärenden som inte ingår i nämndens behörighet. Om man granskar endast de ärenden om hyra av bostadslägenhet som behandlades så att säga i ett fullskaligt förfarande, dvs. avgjordes vid ett sammanträde av en sektion vid konsumenttvistenämnden, var den genomsnittliga handläggningstiden 2024 cirka 30 månader.

Det uppskattas att 60–75 procent av de rekommendationer konsumenttvistenämnden ger i hyresärenden följs.

Vid konsumenttvistenämnden behandlas inte vräkningsärenden.

I den ovan nämnda utredningen om hur hyreslagstiftningen fungerar och hur aktuell den är granskades hyresärenden som avgjordes vid konsumenttvistenämnden 2015. Enligt den anknöt fallen nästan utan undantag till brister i lägenheten och relaterad hyressänkning eller påstådd skada på lägenheten. Det handlade också ofta om att hyresvärden hade innehållit säkerheten på grund av skador som framkommit i lägenheten eller för att täcka kostnader för en dålig slutstädning. Den sökande var i 97 procent av ärendena hyresgästen (Miljöministeriets rapporter 23/2016, s. 29).

Utsökningsverket verkställde 5 439 vräkningar 2024. Antalet har ökat: före 2022 verkställdes färre än 4 000 vräkningar om året (Ulosotto Suomessa. Ulosottolaitoksen tilastoja vuodelta 2024, s. 42).

2.7 Bedömning av nuläget

Internationellt sett förs det endast ett fåtal stridiga tvistemål till domstol i Finland. Det förekommer inte heller många tvistiga mål som hänför sig till ett hyresförhållanden för en bostadslägenhet i domstolarna jämfört med hur vanligt det är med hyresboende. Domstolarna har särskilt få sådana mål i anslutning till hyresförhållanden som handlar om att få tillstånd av domstol för olika åtgärder, som makes/makas samtycke till uppsägning av hyresavtal eller framskjutande av flyttningsdag.

Det är möjligt att hyrestvisterna i domstolarna är så få för att det egentligen inte förekommer tvister eller för att parterna avtalar om tvisten sinsemellan. Sannolikt handlar det dock även om att man undviker att föra tvisten till domstol också då det finns grund för det.

I justitieministeriets bedömningspromemoria redogörs det för de senaste studierna om människors och företags villighet att föra sina tvister till domstol (Småmålsförfarandet. Bedömningspromemoria. Justitieministeriets publikationer, Betänkanden och utlåtanden 2023:1., s. 18–19). Studierna pekar på att man undviker rättegång framför allt på grund av att man oroar sig för kostnadsrisken. I fråga om tvister som grundar sig på ett hyresförhållande för en bostadslägenhet får den här uppfattningen stöd även av att det faktum att det förekommer ganska många sådana fall vid konsumenttvistenämnden, där behandlingen är avgiftsfri.

Rättegångarna såväl i fall som grundar sig på ett hyresförhållande för en bostadslägenhet som i andra tvistemål pågår länge i Finland. Riksdagens justitieombudsman har ansett de långa rättegångarna är ett av de tio centrala problemen inom de grundläggande fri- och rättigheterna och mänskliga rättigheterna i Finland (Riksdagens justitieombudsmans berättelse år 2023, s. 113). Riksdagens lagutskott har också i flera sammanhang med eftertryck påtalat de långa behandlingstiderna i rättsprocesserna (LaUB 31/2022 rd, s. 4 om redogörelsen för rättsvärden och de betänkanden och utlåtanden som det hänvisas till där).

När det 2016 utreddes hur hyreslagstiftningen fungerade och hur aktuell den var såg både hyresgästerna och hyresvärdarna det som ett stort problem att rättsprocessen var så långsam och dyr. En slutsats var att många av de problem som utredningen visade på skulle lösas om avgörandena skulle ges fortare än de gavs. Enligt utredningen skapar långa handläggningstider osäkerhet och ökar risken för rättegångskostnader. Enligt utredningen föreföll det särskilt som att hyresgästerna undvek att föra målen till tingsrätten och hellre anlätade konsumenttvistenämnden som rättsmedel (Miljöministeriets rapporter 23/2016, s. 32 och 42).

Människors och sammanslutningars ovilja att föra sina tvister som gäller hyresboende till domstol kan vara problematisk. Människornas tillgång till sina rättigheter kan äventyras, om de inte vågar föra sina tvister till domstol även om deras yrkanden kan vara motiverade. Människor och sammanslutningar måste kunna lita på att deras rättigheter tillgodoses i sista hand genom ett domstolsavgörande.

Ett av syftena med rättegången i tvistemål är att styra människor att handla i enlighet med materiell rätt. Människor agerar på överenskomna eller lagstadgade sätt delvis för att de vet att de i sista hand kan förpliktas att göra det genom ett domstolsavgörande. Så är nödvändigtvis inte fallet om den ena parten i ett hyresförhållande kan räkna med att motparten inte kommer att kräva ut sina rättigheter i domstol eller att avgörandet inte meddelas på en lång tid.

Situationen ökar riskerna i anslutning till hyresboende och bostadsplaceringar. Det är typiskt hyresvärden som drar nytta av en hög rättegångströskel, men ibland också hyresgästen, som det

kan gå långsamt att vräka från en hyresbostad. Problemen med att avgöra tvister kan mer allmänt försämra effektiviteten på hyresbostadsmarknaden.

En hög tröskel för att inleda en process kan också försvaga medborgarnas förtroende för rättssystemet och domstolsväsendet (LaUB 23/2022 rd, s. 3 om reglering av rättegångskostnader). Tillgången till rättslig prövning är ett av rättsstatens grundläggande element.

Oviljan hos parterna i tvister att föra dem till domstol kan dessutom skada rättsutvecklingen och försämra rättssäkerheten. Till följd av det ringa antalet mål är högsta domstolens förutsättningar att ge prejudikat om tolkningen av lagen om hyra av bostadslägenhet för närvarande inte goda.

3 Målsättning

Målet är att förbättra tillgången till rättslig prövning i tvistemål som gäller vräkning och hyra av bostadslägenhet genom att utveckla ett förenklat rättegångsförfarande där parternas kostnadsrisk i samband med rättegången är låg.

4 Förslagen och deras konsekvenser

4.1 De viktigaste förslagen

I propositionen föreslås bestämmelser om ett förfarande för små tvistemål.

I förfarandet för små tvistemål handläggs tvistemål som grundar sig på ett hyresförhållande för en bostadslägenhet och som avser högst 10 000 euro. Även andra yrkanden än sådana som kan mätas i pengar kan handläggas i förfarandet, om de baserar sig på ett hyresförhållande för en bostadslägenhet. Saken ska emellertid handläggas som ett fullskaligt tvistemål om handläggning i förfarandet för små tvistemål inte är lämplig på grund av målets art och omfattning. Parterna kan inte avtala om rättegångsförfarandet.

I förfarandet för små tvistemål handläggs endast tvistiga ärenden. Om ett mål som inletts som ostridigt blir tvistigt eller om det efter en tredskodom ansöks om återvinning handläggs det i förfarandet för små tvistemål.

I förfarandet för små tvistemål är kraven på innehållet i stämningsansökan och svaromålet lägre än för närvarande. I regel hålls inget muntligt förberedelsesammanträde, utan ett mål som inte kan avgöras skriftligen överförs direkt till huvudförhandling där fjärranslutning kan utnyttjas. Om tingsrättens skyldighet att leda processen föreskrivs i en kompletterande bestämmelse. I sitt avgörande kan tingsrätten beakta allt som lagts fram i stämningsansökan, det skriftliga svaromålet och utsagorna eller i övrigt. Tingsrättens avgörande avkunnas i princip och ska inte motiveras omfattande. Behörighetsvillkoren för ett rättegångsombud eller rättegångsbiträde är lägre än i ett fullskaligt tvistemål. Rättegångsavgiften är hälften av avgiften i ett vanligt tvistemål.

Att avgöra målet utan huvudförhandling är möjligt på samma grunder som i tvistemål i dag. Förutsättningarna för att hålla endast ett sammanträde stärks genom bestämmelser om innehållet i stämningsansökan, om att handlingarna ska lämnas in via en e-tjänst, om tidigt framläggande av bevis, om preklusion och om begränsning av bevisning.

Det belopp till vilket den förlorande parten kan förpliktas att ersätta den vinnande partens rättegångskostnader har begränsats. Också överlag orsakas det sannolikt mindre

rättegångskostnader än i en fullskalig rättegång. Rättshjälpen omfattar inte biträdande i mål som handläggs i förfarandet för små tvistemål, om det inte finns särskilt vägande skäl till det som hänför sig till sökandens person.

Elektroniska arbetssätt främjas genom att förutsätta att parterna med några undantag ska lämna in alla handlingar till tingsrätten via e-tjänsten. Tingsrätten kan dock tillåta undantag från detta. Till denna del sätts reformen separat i kraft när den e-tjänst som utvecklas för ändamålet är färdig att användas.

Förfarandet för små tvistemål tillämpas i tingsrätten. Vid sökande av ändring handläggs de mål som handläggs i förfarandet för små tvistemål i tingsrätten på det sätt som tvistemål i dag.

4.2 De huvudsakliga konsekvenserna

4.2.1 Samhälleliga konsekvenser

Propositionen innebär att det föreskrivs om ett nytt rättegångsförfarande. Det handlar således om en principiellt betydelsefull reform.

Enligt propositionen tillämpas förfarandet för små tvistemål på tvistemål som gäller ett hyresförhållande för en bostadslägenhet där föremålet för tvisten är högst 10 000 euro eller tvisten inte gäller en penningprestation. Propositionen har emellertid utarbetats så att tillämpningsområdet för förfarandet för små tvistemål enkelt ska kunna utvidgas, om det senare anses vara ändamålsenligt. I den situationen kan de nu valda lagstiftningslösningarna senare få en större betydelse än vad som nu framkommer.

Av betydelse är också det att propositionen gör det möjligt att inom Finlands rättssystem skaffa erfarenhet av ett rättegångsförfarande för tvistemål av mindre intresse. Det är till nytta att de nya bestämmelserna först tillämpas i en mindre grupp av mål om man senare beslutar att utvidga tillämpningsområdet.

I den efterföljande granskningen av de konsekvenser den här propositionen kan ha, kan den för det första bedömas påverka tillgången till rättslig prövning i mål som omfattas av tillämpningsområdet för förfarandet för små tvistemål. Den påverkar således hur svårt eller riskabelt det är att väcka eller motsätta sig talan i själva verket är.

Tillgången till rättslig prövning förbättras särskilt av att risken för rättegångskostnader minskar. År 2019 var medianen för yrkanden på rättegångskostnader i tvistemål som avgjorts vid huvudförhandling i tingsrätten 5 964 euro för käranden och 3 611 euro för svaranden. När käranden vann fick denne i 77 procent av målen och svaranden i 92 procent av dem sina rättegångskostnader ersatta enligt yrkandet (Sarasoja – Carling 2020, s. 88–89 och 95). Enligt förslaget är ersättningen för rättegångskostnader i förfarandet för små tvistemål 500 euro om målet avgörs i ett skriftligt förfarande, och 1 000 euro om det hålls en huvudförhandling i målet. Utöver detta kan ersättning utdömas för en rättegångsavgift på 310 euro och i sällsynta undantagsfall för särskilda kostnader som orsakats parterna. Denna bestämmelse är ett effektivare sätt än den gällande bestämmelsen om kostnader i hyrestvister (21 kap. 8 d § i rättegångsbalken) att begränsa kostnadsansvaret för en part som förlorar ett sådant mål.

Också förenklingen av rättegångsförfarandet kan ha en positiv inverkan på tillgången till rättslig prövning. Parterna har bättre faktiska förutsättningar än för närvarande att driva sitt mål grundat på ett hyresförhållande i domstol utan hjälp av en jurist.

Uppfattningen att tillgången till rättslig prövning förbättras får stöd av resultaten från en enkätundersökning som genomförts på uppdrag av justitieministeriet. Av undersökningen att döma, även om den inte uttryckligen gällde tvistemål om hyra av bostadslägenhet, kan ett rättegångsförfarande i likhet med det föreslagna öka människornas och företagens villighet att väcka talan i ärenden där föremålet för tvisten inte har något stort värde (Taloustutkimus Oy, Kysely pienriitamenettelystä 9.12.2022).

Samtidigt kan villigheten att väcka eller motsätta sig talan i vissa fall minskas av att den vinnande partens rätt till ersättning för rättegångskostnaderna är begränsad. Det innebär nämligen att det inte alltid är ekonomiskt meningsfullt att anlita ett rättegångsombud eller ett rättegångsbiträde. Parterna bör i praktiken därför själva driva sitt mål oftare än för närvarande eller satsa mindre på det. Samma inverkan kan det ha att det i den rättshjälp som bekostas med offentliga medel inte ingår biträdande i mål som handläggs i förfarandet för små tvistemål, om det inte finns en grund som hänför sig till personen i fråga.

I propositionen har man försökt kompensera för det här problemet genom bestämmelser om förfarandet som gör det lättare att driva sitt mål och genom att sänka behörighetskraven för rättegångsombud eller rättegångsbiträde. Dessutom är tingsrättens processledning av betydelse. I vilket fall som helst förutsätter beviljandet av avgiftsfri rättshjälp redan i nuläget att ganska stränga ekonomiska villkor uppfylls, och rättshjälp som bekostas med offentliga medel är därför inte heller i övrigt tillgänglig för alla.

Propositionens direkta konsekvenser för handläggningen i tingsrätten av mål som hör till dess tillämpningsområde minskas också av att rättegångsförfarandet i dessa mål redan nu är ganska effektivt.

Trots dessa förbehåll ökar regleringen om förfarandet för små tvistemål sannolikt tillgången till rättslig prövning, snarare än att minska den, inom förfarandets tillämpningsområde, i synnerhet bland hyresgäster. Det innebär att tvister oftare än för närvarande förs till tingsrätten, och att svarandena oftare än för närvarande motsätter sig kärandenans yrkanden.

Det är sannolikt hyresvärdarna snarare än hyresgästerna och snarare juridiska personer än fysiska personer som väcker talan i förfarandet för små tvistemål. På det tyder uppgifterna om de hyresmål som i nuläget handläggs i tingsrätterna (närmare om statistik i avsnitt 2.6) och får stöd av uppgifter från Sverige och Danmark (till denna del sammanfattningsvis se Småmålsförfarandet. Bedömningspromemoria. Justitieministeriets publikationer, Betänkanden och utlåtanden 2023:1,, s. 39 och 48). Detta var också läget förr i bostadsdomstolarna, och förfarandet för små tvistemål kommer att påminna om förfarandet i dem. Ett antal år efter att bostadsdomstolarna inrättades konstaterades det att 82 procent av kärandena var hyresvärdar och 59 procent av dem juridiska personer, mot att 95 procent av svarandena var privatpersoner (Statistikcentralens statistiska rapport: Asunto-oikeuksien toiminta 1977, s. 1).

Hyresgäster väcker i dag sällan talan i ärenden som gäller deras hyresförhållande. Därför kan hyresgästernas andel av all talan som väcks öka till följd av propositionen. Propositionen kan dessutom förbättra svarandenas faktiska möjligheter att enklare motsätta sig talan. Det kan innebära att svarandena, som ofta är hyresgäster, bestrider hyresvärdens yrkanden oftare än nu.

Propositionen kan förbättra ställningen i synnerhet för personer som har sämre förutsättningar att ta den ekonomiska risk som en fullskalig rättegång innebär. Det handlar främst om mindre bemedlade och medelinkomsttagare, som ändå inte är berättigade till helt avgiftsfri rättshjälp.

Propositionen kan leda till att svarandena också oftare motsätter sig kärandenas grundade yrkanden. Det leder till besvär och onödiga kostnader för kärandena och förlänger rättegången. Eftersom den part som vinner målet i förfarandet för små tvistemål inte har en lika omfattande rätt till ersättning för sina rättegångskostnader som för närvarande, kan den vinnande parten bli tvungen att själv bära dessa kostnader. Det är också möjligt att talan väcks efter mindre eftertanke än för närvarande.

Propositionen kan främja efterlevnaden av lagen om hyra av bostadslägenhet och av hyresavtal för bostadslägenheter när de faktiska möjligheterna att föra tvister om dem till domstol förbättras.

Det är till fördel för utvecklingen av rättslig prövning och rättssäkerheten om tvistemål som grundar sig på hyresboende avgörs i domstolar i större omfattning än för närvarande. Högsta domstolen kan ge fler prejudikat än hittills som styr rättsläget och klargör juridiska oklarheter i mål som gäller hyra av bostadslägenhet. Propositionen kan också öka domstolarnas verkningsfullhet.

Förfarandet för små tvistemål har drag som kan stärka den upplevda rättvisan i rättegångar. Sådana är t.ex. rättegångens informellitet och framhävandet av parternas egen roll framför deras biträdens (Kaijus Ervasti – Virve-Maria de Godzinsky, Koettu oikeudenmukaisuus tuomioistuimissa. Lakimies 2/2014, s. 189, se även Tuomioistuineläytöksen kehittämiskomitean mietintö KM 2003:3, s. 188–192). I Nederländerna har man noterat att ett rättegångsförfarande av detta slag ökar den upplevda rättvisan bland de parter som förlorat fallet (R.J.J. Eshuis – T. Geurts, Lagere drempels voor rechtzoekenden. Evaluatie van de Verhoging van de Competentiegrens in 2011. Ministerie van Veiligheid en Justitie, 2016, s. 186). Samma drag återfinns dock redan för närvarande i handläggningen av många hyrestvister i tingsrätten.

Även om utgångspunkten i förfarandet för små tvistemål är att parterna själva driver sitt mål, bedöms propositionen inte heller försämra ställningen för sådana personer som genomsnittligt har sämre förutsättningar att klara det t.ex. på grund av funktionsnedsättning eller bristande språkkunskaper. I propositionen har strävan varit att försäkra sig om detta. För det första är det fortfarande tillåtet att anlita rättegångsombud eller rättegångsbiträde trots det ovan konstaterade utgångsläget, och i denna uppgift kan även någon annan än en jurist, ett offentligt rättsbiträde eller ett rättegångsbiträde med tillstånd verka, t.ex. en närstående till parten, vilket för närvarande inte är fallet i tvistemål som gäller hyresboende. En part som vinner målet har möjlighet att få ersättning även för sådan kostnader som denne har behövt av särskilda skäl, t.ex. på grund av funktionsnedsättning eller bristande språkkunskaper. Trots att biträdande i mål som handläggs i förfarandet för små tvistemål i princip inte ingår i den rättshjälp som bekostas med offentliga medel, kan rättshjälp dock beviljas på grund av särskilt vägande skäl som hänför sig till personen i fråga. I sista hand följer det av de krav som ställs på en rättvis rättegång att tingsdomaren i vilket fall som helst genom processledningen ska eftersträva att säkerställa att parternas likställdhet tillgodoses i rättegången.

Förslaget om en e-tjänst kan underlätta skötseln av domstolsärenden, förbättra parternas tillgång till information om handläggningen av sitt mål samt mer allmänt främja digitaliseringen av samhället och myndigheternas verksamhet. Eftersom finländare i åldern 16–89 år i snitt har goda digitala färdigheter kan man anta att största delen av människorna kan använda e-tjänsten: 73 procent har åtminstone grundläggande färdigheter och 44 procent bättre färdigheter än det (Rapporten om digital kompetens 2023, s. 11). Eftersom tingsrätten får tillåta undantag från skyldigheten att använda e-tjänsten, försvårar förslaget inte heller tillträdet till domstol för dem som har sämre digitala färdigheter.

Tillgången till rättslig prövning är ett av rättsstatens grundläggande element (se checklistan för rättsstatsprincipen från Europeiska kommissionen för demokrati genom lag vid Europarådet, dvs. den s.k. Venedigkommissionen, och World Justice Projects rättsstatsindex). Att föreskriva om förfarandet kan därför stärka rättsstaten och öka förtroendet för domstolarna. Också lagutskottet har ansett att man för att främja förtroendet bör vidta åtgärder för att sänka tröskeln för att inleda en process (LaUB 23/2022 rd s. 3–4), vilket man kan anse att denna proposition gör.

Förbättrad tillgång till rättslig prövning kan även ha mer vittgående positiva samhällsliga konsekvenser. I en undersökning har man t.ex. sett ett samband mellan rättsstaten och samhällsligt förtroende (Trust and Public Policy: How Better Governance Can Help Rebuild Public Trust, OECD 2017, s. 12–13 och 141–152). Förtroende för myndigheterna och institutionerna kan för sin del främja samhällets kriställighet (Säkerhetsstrategin för samhället 2017, s. 22). En starkare rättsstat har betydelse även för hur demokratin fungerar (Statsrådets principbeslut om Finlands demokratipolitik på 2020-talet, s. 7). Dessa konsekvenser är med hänsyn till tillämpningsområdet för förfarandet för små tvistemål dock ringa.

Det är svårt att bedöma vilka människor och sammanslutningar regleringen om förfarandet för små tvistemål särskilt påverkar. Hyresboende är emellertid vanligt, varför en reform av hur tvister om det avgörs i princip påverkar ett stort antal människor. Som det närmare framgår av avsnitt 2.1 bor särskilt unga, ensamboende och enföräldersfamiljer i hyresbostad. Också i Helsingfors förekommer mycket hyresboende.

Likaså finns det gott om hyresvärdar. Förutom institutionella hyresvärdar är många privatpersoner också hyresvärdar, vilket framgår av avsnitt 2.1. Reformen kan således även den vägen påverka ett stort antal människor och företag.

Mest påverkar propositionen dem som är parter i tvistemål som grundar sig på ett hyresförhållande för en bostadslägenhet eller som överväger att väcka talan. Uppgifter om vilka dessa människor och sammanslutningar är finns inte tillgängliga. Det finns inte heller uppgifter om parterna i de hyresmål som för närvarande behandlas i domstolarna eller vid konsumenttvistenämnden.

En allmän granskning av de tvistemål som avgjordes vid huvudförhandling 2019 visar att män oftare än kvinnor var både kārānde (60 %) och svarande (65 %). De kārāndes medianālder var 43 ār och de svarandes 46 ār. Barn ār mycket sällan parter annat ān i māl som gāller deras eget underhåll (Sarasoja – Carling 2020, s. 13–14), men den bostad de bor i kan vara fōremål fōr en hyrestvist.

I enkāten frān 2022 uppgav personer i āldern 25–34 ār nāgot oftare ān personer i andra āldersgrupper att de under āret innan hade haft tvister som gāllt hōgst 10 000 euro. Mān hade haft nāgot fler tvister ān kvinnor. Respondenternas villighet att vācka talan i en sādān tvist korrelerade med āldern; de yngre var mer villiga ān de āldre att fōra ārendet till domstol. Mān uppgav en nāgot stōrre benāgenhet att vid behov vācka talan ān kvinnor. Enkāten gāllde dock inte uttryckligen tvister som grundade sig pā ett hyresfōrhållande fōr en bostadslāgenhet (Taloustutkimus Oy, Kysely pienriitāmenettelystā 9.12.2022).

4.2.2 Konsekvenser fōr de grundläggande och mānskliga rāttigheterna

Vissa av de ovan identifierade samhällsliga konsekvenserna ār av betydelse sett till fōljande grundläggande och mānskliga rāttigheter.

Grundlagsutskottet har kopplat tillgången till rättslig prövning till 21 § i grundlagen (exempelvis GrUU 16/2019 rd, s. 3–4, GrUU 50/2018 rd, s. 5, GrUU 55/2014 rd, s. 3–4 och GrUU 32/2012 rd, s. 3 om ändringssökande vid högsta förvaltningsdomstolen). Förbättrad tillgång till rättslig prövning påverkar således tillgodoseendet av den grundläggande rätten till rättsskydd.

Propositionen påverkar egendomsskyddet som tryggas i 15 § i grundlagen. Propositionen kan främja i synnerhet hyresgästers faktiska möjligheter att vända sig till en domstol i tvister som grundar sig på ett hyresförhållande till en bostadslägenhet. Samtidigt kan man inte som i dagens läge förplikta en part att ersätta den vinnande partens rättegångskostnader i tingsrätten fullt ut.

Eftersom det handlar om tvistemål som grundar sig på ett hyresförhållande för en bostadslägenhet är propositionen av betydelse även med tanke på 10 § 1 mom. om hemfrid i grundlagen.

Propositionen kan främja jämlikheten mellan människor som tryggas i 6 § i grundlagen, eftersom den förbättrar möjligheterna till tillgång till rättslig prövning i synnerhet för personer som har sämre förutsättningar att ta den ekonomiska risk som anknyter till ett fullskaligt tvistemål. För jämlikheten är emellertid också förslaget om att parterna är skyldiga att använda e-tjänsten av betydelse. Eftersom undantag från skyldigheten att använda e-tjänsten kan göras när en parts förmåga att använda den är försvagad, försämrar propositionen inte till denna del människornas jämlikhet.

De ovan nämnda rättigheterna tryggas även i Europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och grundläggande friheterna (nedan Europakonventionen), FN:s internationella konvention om medborgerliga och politiska rättigheter och Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna (EU-stadgan).

Propositionens konsekvenser för tillgodoseendet av de grundläggande och mänskliga rättigheterna behandlas mer ingående i avsnitt 12 om propositionens förhållande till grundlagen och lagstiftningsordningen.

4.2.3 Konsekvenser för myndigheterna

Tingsrätterna. Till följd av att det föreskrivs om införande av ett förfarande för små tvistemål kommer sannolikt fler mål än för närvarande att föras till tingsrätten.

I förfarandet för små tvistemål handläggs mål som grundar sig på ett hyresförhållande för en bostadslägenhet och som inte är ostridiga. På senare tid att det årligen inkommit cirka 450–600 sådana till tingsrätterna av vilka drygt 50 har varit vräkningsmål, när det tas med även inledda summariska mål, dvs. mål som till en början antogs vara ostridiga, och från de ovan angivna siffrorna dras av det uppskattade antalet mål som anknöt till ett hyresförhållande för en affärslokal. Sannolikt skulle merparten av dessa ärenden handläggas i förfarandet för små tvistemål.

Dessutom kommer propositionen sannolikt att leda till att också sådana tvister som grundar sig på ett hyresförhållande för en bostadslägenhet och som tingsrätterna inte för närvarande handlägger förs till dem. Det är också troligt att en större del ostridiga hyresmål än i dag blir tvistiga, när svaranden meddelar att denne motsätter sig kändens yrkanden.

Det är svårt att bedöma antalet sådana dolda tvister. Det går bara att ange riktgivande uppskattningar av deras antal.

Det är sannolikt att det inte förekommer många dolda vräkningstvister och att förfarandet för små tvistemål därför inte i någon större utsträckning påverkar antalet vräkningsmål som handläggs i domstol. För käranden handlar vräkning av en hyresgäst från en bostad som käranden äger vanligtvis om ett betydande ekonomiskt intresse. Vräkning kan inte verkställas utan domstolens avgörande. Hyresvärdens tröskel för att inte inleda ett vräkningsmål torde således vara hög. Ett vräkningsmål är av betydelse också för hyresgästen, eftersom det finns risk för att hyresgästen förlorar sin bostad. Därför torde tröskeln för hyresgästen för att inte motsätta sig ett vräkningssyrkande som hyresgästen anser vara ogrundat i dagsläget vara låg.

Däremot gäller övriga tvistemål som grundar sig ett hyresförhållanden för en bostadslägenhet oftast penningfordringar. I dem, liksom i ärenden som förutsätter tillstånd av domstol enligt lagen om hyra av bostadslägenhet, kan människor och företag antas lägga större vikt vid risken för rättegångskostnader och den förväntade rättegångstiden än när det gäller vräkningsmål när de överväger att väcka eller motsätta sig talan. Därför kan regleringen om förfarandet för små tvistemål öka antalet sådana fall i domstolarna.

Som grund för konsekvensbedömningen kan uppgifter om antalet fall i bostadsdomstolarna användas. I dem handlades före 2003 mål som nu föreslås ingå i tillämpningsområdet för förfarandet för små tvistemål. Enligt domstolsstatistiken inkom det under åren 1997–2002 i genomsnitt 738 mål om året till bostadsdomstolarna.

Därefter har det blivit vanligare att bo i hyresbostad. Antalet personer som bor i hyresbostäder har enligt Statistikcentralens statistik Bostäder och boendeförhållanden mellan 2005 och 2023 ökat från cirka 1,33 miljoner till cirka 1,58 miljoner personer.

Samtidigt var kostnadsrisken i rättegång mindre i bostadsdomstolarna än den blir i förfarandet för små tvistemål eftersom det då föreskrevs mer fördelaktigt om ersättningsskyldigheten, dvs. en central omständighet som påverkar villigheten att väcka talan, för den förlorande partens del än vad som nu föreslås (36 § i lagen).

Analogier kan sökas även i konsumenttvistenämnden. Under åren 2020–2024 inkom det årligen i genomsnitt 570 sådana ärenden till konsumenttvistenämnden som framöver kan höra till tillämpningsområdet för förfarandet för små tvistemål (se närmare avsnitt 2.5).

I enkäten från 2022 ställdes informanterna frågan huruvida de hellre för en konsumenttvist som gäller högst 10 000 euro till konsumenttvistenämnden eller till tingsrätten, där den skulle handläggas i ett domstolsförfarande i likhet med det som föreslås nu. Av respondenterna uppgav 66 procent att de föredrar tingsrätten och 9 procent konsumenttvistenämnden, resten visste inte eller ville inte svara. I fråga om tvister som gällde högst 5 000 euro föredrog 56 procent tingsrätten och 20 procent konsumenttvistenämnden (Taloustutkimus Oy, Kysely pienriitamenettelystä 9.12.2022).

Enkäten gäller inte direkt tvister som grundar sig på ett hyresförhållande för en bostadslägenhet. Den hypotetiska villigheten att väcka talan som uppges i enkäten genomförs inte heller nödvändigtvis fullt ut. Dessutom tyder erfarenheter från andra stater på att personer i genomsnitt är mer ovilliga än företag att överlåta sina ärenden till ett rättegångsförfarande som det som föreslås här. Det är dock troligt att ärenden som annars förs till konsumenttvistenämnden till följd av propositionen i stället överlåts till förfarandet för små tvistemål. Antalet uppskattas till över etthundra mål om året.

I förfarandet för små tvistemål handläggs troligtvis också sådana ärenden som inte annars skulle behandlas i konsumenttvistenämnden. Detta följer redan i sig av att andra hyresvärdar än

privatpersoner inte kan vara sökande i ett ärende i konsumenttvistenämnden. Sannolikt har också andra hyresvärdar tvister som gäller ett hyresförhållande för en bostadslägenhet som de för till tingsrätten efter att det föreskrivits om förfarandet. Som det konstateras ovan i avsnitt 4.2.1 om samhällseliga konsekvenser är i synnerhet hyresvärdar och företag kärande såväl i hyresmål som för närvarande handläggs i tingsrätterna som i förfaranden liknande förfarandet för små tvistemål i Sverige och Danmark.

Enligt en enkät som Företagarna i Finland genomförde 2022 uppgav 21 procent av företagen att de låtit bli att föra en tvist till domstol på grund av kostnadsrisken, även då det hade funnits grundad anledning. Andelen ökade med ju större företaget var, vilket är av betydelse eftersom de institutionella hyresvärdarna ofta är stora (Kantar Public, Yrittäjägallup 3/2022).

Enligt en annan enkät skulle ett rättegångsförfarande i likhet med det som nu föreslås öka företagets villighet att väcka talan. Medan 63 procent av företagen i dag skulle föra en tvist som gäller högst 10 000 euro till tingsrätten, bedömde 86 procent att de gör det om det föreskrivs om ett förfarande för små tvistemål. I tvister som gällde mindre än 5 000 euro ökade andelen från 32 procent till 79 procent (Taloustutkimus Oy, Pienriitamenettely, 9.12.2022).

I fråga om dessa undersökningar gäller samma reservationer som ovan. De undersökningar som det hänvisas till gäller egentligen inte tvister som grundar sig på ett hyresförhållande för en bostadslägenhet, och den hypotetiska villigheten att väcka talan som uppges i enkäten genomförs nödvändigtvis inte fullt ut. Sålunda kan man utifrån dem inte direkt sluta sig till storleksordningen för de tvistemål som handläggs i förfarandet för små tvistemål.

Utöver vad som framkom i enkäterna kan man uppmärksamma att antalet tvistiga tvistemål i Finland allmänt taget är litet i internationell jämförelse. Trots att siffrorna i en undersökningsrapport av Europarådets ständiga kommission CEPEJ (European Commission for the Efficiency of Justice) är förknippade med osäkerhet, inleds enligt den i förstainstans i Finland färre tvistiga civil- och handelsrättsliga mål än någon annanstans i Europa och närområdena. Antalet tvistemål per 100 invånare var i Finland 0,14, när medeltalet i 41 undersökta stater var 2,25 (European Judicial Systems, CEPEJ Evaluation Report 2024, Quantitative Data Annex; se dock Anna Nylund, Domstolens praktiske rolle i Norden: en analyse basert på statistikk, i verket Eivind Smith (red.) Våre perifere domstoler. Fagbokforlaget 2022, s. 19–36). Uppgifterna tyder på att det allmänt taget kan finnas gott om dolda tvister i Finland.

Liknande rättegångsförfaranden som det som nu föreslås här är populära i många europeiska stater. Statistik om antalet mål finns samlad i bedömningspromemorian som utarbetats vid justitieministeriet (Småmålsförfarandet. Bedömningspromemoria. Justitieministeriets publikationer, Betänkanden och utlåtanden 2023:1, huvudavsnitt 3, och sammanställt s.108). Emellertid går det att dra endast begränsade slutsatser utifrån dem om antalet ärenden som kommer att handläggas i förfarandet för små tvistemål, eftersom tillämpningsområdet för det föreslagna förfarandet är smalare än motsvarande förfaranden i jämförelsestaterna.

Av betydelse är också det att just långa och dyra rättegångar har setts som ett centralt hinder bland både hyresgästerna och hyresvärdarna för att föra mål som gäller ett hyresförhållande för en bostadslägenhet till domstol (se närmare i avsnitt 2.5 och 2.7). Förfarandet för små tvistemål kan ha inverkan på just dessa problem, i synnerhet den höga kostnadsrisken. Samtidigt torde tröskeln för att inleda en rättegång för närvarande inte vara lika hög bland hyresvärdar, som merparten av kärandena kommer att vara, som bland hyresgäster. Det här kan antas minska antalet mål som överläts till förfarandet för små tvistemål.

Utifrån det ovan anförda blir en grov bedömning att införandet av ett förfarande för små tvistemål leder till att det kommer in 250–400 fler mål årligen till tingsrätterna än i nuläget.

Uppskattningen är lägre än i betänkandet bakom propositionen. Skillnaden beror på att propositionen i den fortsatta beredningen ändrades så att parternas kostnadsrisk i rättegång ökade något. Dessutom har hänsyn tagits till åsikterna i remissvaren om betänkandet.

Om uppskattningen stämmer handläggs det mindre än ettusen mål om året i förfarandet för små tvistemål när man till antalet helt nya mål lägger till de mål som omfattas av tillämpningsområdet för förfarandet som i varje fall förs till tingsrätten. Som det framgår ovan är de för närvarande 450–600.

Uppskattningen är förknippad med stor osäkerhet. Den får dock stöd av uppgifterna om antalet mål vid bostadsdomstolarna för 25 år sedan. Om man till antalet mål mot slutet av den tid bostadsdomstolarna fortfarande verkade läggs till att hyresboendet efter att bostadsdomstolarna avskaffades blivit cirka 20 procent vanligare, kommer man fram till något under 900 mål om året. Eftersom kostnadsrisken i rättegång var mindre i bostadsdomstolarna än i det nu föreslagna förfarandet, torde det inledas även färre mål.

Vid en bedömning av hur de nya målen påverkar arbetsmängden vid tingsrätterna kan det till att börja med konstateras att målen inte är många jämfört med de mål som redan nu handläggs i tingsrätterna. År 2024 inkom det till tingsrätterna cirka 53 000 brottmål, av vilka 41 000 avgjordes vid huvudförhandling, och cirka 13 600 omfattande tvistemål, av vilka cirka 3 250 avgjordes vid huvudförhandling (Domstolsväsendets bokslut 2024, s. 39–42). Antalet nya mål skulle sannolikt vara mindre än den årliga variationen i omfattande tvistemål under detta årtusende.

Det är möjligt att hälften av de mål som handläggs i förfarandet för små tvistemål avgörs utifrån enbart skriftlig förberedelse. Uppskattningen grundar sig på att 69 procent av de mål som tingsrätten avgjorde under åren 2020–2024 inleddes som tvistiga enligt domstolsstatistiken (L-ärenden) fattades vid den skriftliga förberedelsen. Det har t.ex. kunnat handla om att parterna har kommit överens om saken eller målet har avgjorts genom att talan har återkallats eller på grund av svarandes passivitet, ibland också med stöd av 5 kap. 27 a §. I förfarandet för små tvistemål ingår emellertid vissa element, som en kortare förberedelse och mindre kostnadsrisk i rättegång, som ökar sannolikheten att målet går vidare till huvudförhandling.

Sammanträdena i mål som handläggs i förfarandet för små tvistemål är inte långa. Att målet är omfattande utgör grund för att fallet överhuvudtaget inte lämpar sig för förfarandet för små tvistemål. Hyrestvister är också numera ganska små, vittnenas medianantal är två (Sarasoja – Carling 2020, s. 86). Således är det fullt möjligt att avgöra två fall under de dagar då det hålls sammanträden. Det kan antas att många mål avgörs genom förlikning.

Då kan en tingsdomare, som inte har andra lagskipningsuppgifter, handlägga och avgöra flera sådana mål i veckan. Till följd av reformen handläggs dessutom troligtvis flera hundra hyrestvister i förfarandet för små tvistemål i stället för i en fullskalig rättegång. Det minskar något på det arbete som binds upp i dem.

Enligt resultatavtalet mellan justitieministeriet och domstolsväsendet ska antagandet att ett årsverke utgörs av 220 arbetsdagar (44 veckor) efterlevas.

När man räknar så och med beaktande av osäkerhetsmomenten i antagandena om mängden arbete och antalet mål, kan man bedöma att reformens uppskattade ökning mål, 250–400 om året, kalkylerat motsvarar den årliga arbetsinsatsen av några tingsdomare.

Hur propositionen inverkar på handläggningstiderna är likaså svårt att förutse. Mycket beror på hurdana lösningar avseende arbetsordning och arbetsledning man kommer fram till i tingsrätterna. Förfarandet för små tvistemål innehåller emellertid element som gör rättegången snabbare jämfört med en handläggning av ett fullskalig tvistemål.

För det första ska parterna lämna in handlingarna till tingsrätten elektroniskt via e-tjänsten, som enkelt och snabbt kan anvisa parterna till att lämna all information som behövs för att handlägga ärendet, när e-tjänsten väl är färdig. Tack vare e-tjänsten lämnas uppgifterna i strukturerad form till tingsrättens informationssystem, vilket minskar behovet av kompletteringar och också annat arbete vid tingsrätten och underlättar handläggningen av målet. Delgivningen effektiviseras av att också stämningen kan delges per telefon, samtidigt övervägs ett underlättande av elektronisk bevislig delgivning i ett projekt för att prioritera digital myndighetskommunikation, som det torde ges en proposition om till riksdagen hösten 2025. Något förberedelsesammanträde ska vanligtvis inte hållas, utan målet ska föras direkt till huvudförhandlingen, varvid det behöver hållas endast ett sammanträde. Förutsättningarna för detta förbättras utöver med den ovan nämnda e-tjänsten, även genom bestämmelser om uppgivande och inlämnande av bevis samt om preklusion, som samtidigt ökar möjlighet att få målet klart för avgörande redan i förberedelsen. Tingsrättens skyldighet att leda processen skärps. Om begränsning av bevisningen föreskrivs så att det kompletterar de gällande bestämmelserna. Vid huvudförhandlingen behövs ingen upprepning av det som uttalades om yrkanden och grunder vid förberedelsen, och i princip förhör ordföranden dem som hörs. Avgörandet av ett mål som avgjorts vid huvudförhandling ska i princip avkunnas samma dag och behöver inte motiveras ingående. Bestämmelsen om ersättning av rättegångskostnader uppmuntrar till att driva ärendet ekonomiskt. Redan det att målen vid tingsrätten har egen handläggningsordning och därför handläggs som en egen grupp av mål kan snabba upp handläggningen av dem.

Dessutom trädde det i mars 2025 i kraft en reform för att främja användningen av fjärranslutning vid rättegångar. Bl.a. förenklas villkoren för att höra vittnen på distans. Reformen gör det också möjligt att hålla rättegång på distans och då kan huvudförhandlingen ordnas helt med användning av fjärranslutningar så att rättssalen inte behövs. I förarbeten nämns ärenden liknande dem som är aktuella här som exempel på mål som den nya regleringen är särskilt lämplig för (RP 63/2024 rd, s. 37).

Regleringen om förfarandet för små tvistemål inverkar också på handläggningstiderna för andra ärenden. Eftersom propositionen ökar antalet mål kan det antas att den i princip förlänger de genomsnittliga handläggningstiderna. Den här inverkan bedöms dock inte vara stor.

Reformen påverkar också rättssalskapaciteten. Om hälften av de nya målen avgörs vid huvudförhandling, hålls det cirka 150 fler huvudförhandlingar om året än i dag. Antalet sammanträdesdagar blir färre om man kan sammanträda för två fall om dagen. I vilket fall som helst ökar sammanträdesdagens redan nu på sina ställen höga användningsgrad. Konsekvenserna minskas dock av den i dessa mål lämpliga möjligheten att hålla huvudförhandlingen via fjärranslutning (2 kap. 16 § i rättegångsbalken).

För tingsdomarens del kan rättegången i förfarandet för små tvistemål avvika från en fullskalig handläggning av tvistemål. Det beror framför allt på att parterna sannolikt oftare än vanligt driver sitt eget mål. Domaren bör fästa mer uppmärksamhet än vanligt vid utredningen av målet och vid att parterna informeras.

Huvudförhandlingen kan ofta hållas via fjärranslutning. Forskning har visat att hörande via distans är mer belastande än ansikte mot ansikte. Det beror på att en rättegång via fjärranslutning för tingsdomaren är annorlunda än en situation ansikte mot ansikte (Sanna Ala-Kortesmaa – Tuula-Riitta Välikoski, Käräjätuomareiden kuunteluosaaminen ja vuorovaikutuksen rakentuminen rikosoikeudenkäynnin etäkuulemistilanteissa – asian selvittämisen mahdollistaja ja oikeussalokokemuksen tuottaja, Oikeus 3/2023, s. 170–190). Samtidigt är målen ofta små och huvudförhandlingarna korta.

Möjligheten att delge också stämningen per telefon förenklar förfarandet för delgivning och minskar arbetet med den, framför allt stämmingsmannens arbete. Konsekvenserna bedöms inte med beaktande av det totala antalet delgivningar bli stora; 2024 lämnade stämmingsmännen totalt 594 305 delgivningar (de som lyckats och med förhinder). Propositionen har inte heller betydande konsekvenser för tingssekreterarnas arbete.

Hovrätterna. Förfarandet för små tvistemål tillämpas inte i hovrätterna, utan vid ändringssökande följs de allmänt gällande bestämmelserna om tvistemål. Ett ökat antal mål i tingsrätterna kan emellertid avspegla sig på hovrätterna.

Under de senaste åren har det årligen inkommit cirka 8 000 ärenden till hovrätterna (Domstolsväsendets bokslut 2024, s. 32). Tvistemålen i hovrätterna är cirka en fjärdedel av vad de är i tingsrätterna, om man inte beaktar summariska tvistemål (Justitieministeriets publikationer, Utredningar och anvisningar 2019:1, s. 14). Förhållandet är ännu lägre i hyresmål, cirka en tiondedel, som det framgår av avsnitt 2.6. Regleringen om förfarandet för små tvistemål ökar därför sannolikt antalet mål i hovrätterna med mindre än etthundra om året, också i det fallet att ändringssökandet blir mer allmänt än för närvarande. Av den anledningen påverkar propositionen knappast alls handläggningstiderna i hovrätterna.

När arbetsmängden bedöms har det emellertid också betydelse att målen i hovrätten avgörs i en sammansättning till vilken det hör tre hovrättsråd och ibland även en föredragande. Av den anledningen kan ökningen av antalet mål kalkylmässigt motsvara samma antal hovrättsråd som i bedömningen i fråga om tingsdomare ovan.

Högsta domstolen. Under de senaste åren har det årligen inkommit cirka 2 000 ärenden till högsta domstolen (Domstolsväsendets bokslut 2024, s. 27). Det förutses att antalet ökar endast något till följd av regleringen om förfarandet för små tvistemål. Också detta förbättrar högsta domstolens förutsättningar att ge prejudikat i anslutning till lagen om hyra av bostadslägenhet. De juridiska frågorna om förfarandet i sig självt kan i synnerhet under de första åren efter att reformen har trätt i kraft sysselsätta högsta domstolen i någon mån.

Konsumenttvistenämnden. Tvister som gäller ett hyresförhållande för en bostadslägenhet kan behandlas även i konsumenttvistenämnden. Därför kan regleringen om förfarandet för små tvistemål påverka antalet ärenden i konsumenttvistenämnden.

Under det här årtiondet har det varje år kommit in i genomsnitt 570 hyresärenden till konsumenttvistenämnden. Enligt bedömningen ovan i det här avsnittet förs ett hundratal mål årligen till tingsrätterna i stället för till konsumenttvistenämnden till följd av propositionen.

Således kan propositionen i någon mån minska arbetet vid konsumenttvistenämnden. Det i sin tur kan förkorta behandlingstiderna. Propositionens konsekvenser för konsumenttvistenämnden bedöms dock inte bli stora när man beaktar det totala antalet ärenden som inkommer till nämnden (7 127 begäranden om avgörande 2024).

Rättstjänstverket. Enligt propositionen omfattar rättshjälpen inte biträdande i mål som handläggs i förfarandet för små tvistemål, om det inte finns särskilt vägande skäl till det som hänför sig till sökandens person. I rättshjälpen ingår också då i princip endast åtta timmar för åtgärder av biträdet. Propositionen kan emellertid öka behovet av att ge juridisk rådgivning i liten skala i enlighet med 3 a § i rättshjälpslagen. Med beaktande av det uppskattade antalet mål handlar det dock förmodligen inte om betydande mängder. Propositionen bedöms således inte ha några betydande konsekvenser för beviljande av rättshjälp och därigenom inte för Rättstjänstverket.

Utsökningsverket. Domstolarnas avgöranden kan vid behov verkställas genom utsökning. Det ökade antalet mål i domstolarna kan därför öka Utsökningsverkets arbete, eftersom fler domar än för närvarande kan överlämnas till Utsökningsverket för verkställighet.

Utsökning som grundar sig på domar som meddelats i förfarandet för små tvistemål skulle dock sannolikt utgöra en mycket liten del av Utsökningsverkets verksamhet. År 2024 inleddes totalt cirka 2,8 miljoner ärenden vid Utsökningsverket. Utsökningsgäldenärerna var cirka 587 000 (Ulosotto Suomessa. Ulosottolaitoksen tilastoja vuodelta 2024, s. 7 och 23). Den beräknade ökningen av antalet mål hänför sig sannolikt till mål som gäller pengar, eftersom antalet vräkningsmål, som sysselsätter Utsökningsverket mycket mer, inte bedöms öka som det ovan konstateras. Propositionen bedöms således inte ha några egentliga konsekvenser för Utsökningsverket.

Domstolsverket. Enligt 19 a kap. 2 § 2 mom. 3 punkten i domstolslagen (673/2016) hör det till Domstolsverkets uppgifter att sköta förvaltningen och utvecklandet av domstolarnas informationssystem. Dess uppgift blir alltså att utveckla den e-tjänst som avses i propositionen och förvalta den.

Rättsregistercentralen. Rättsregistercentralen ska enligt 1 § 1 mom. 4 punkten i lagen om Rättsregistercentralen (625/2012) sköta underhåll och utveckling av informationssystemen inom justitieministeriets förvaltningsområde i samarbete med ämbetsverken inom förvaltningsområdet, enligt vad som har avtalats i serviceavtalen. Sålunda kan utvecklingen av e-tjänsten även påverka Rättsregistercentralen.

4.2.4 Konsekvenser för informationshanteringen

I propositionen föreslås att det föreskrivs om en e-tjänst (6 a kap. 6–8 § i rättegångsbalken). Enligt propositionen ska handlingarna i förfarandet för små tvistemål lämnas in till tingsrätten via e-tjänsten, om inte tingsrätten av särskilda skäl beviljar undantag från detta och inte heller om handlingen utgör svaromål i ett summariskt tvistemål eller missnöjesanmälan.

Det föreslås att bestämmelserna om e-tjänsten sätts i kraft genom en lag som stiftas separat när e-tjänsten är färdig. Domstolsverket utvecklar e-tjänsten.

E-tjänsten medför sådana ändringar i informationstjänsten som avses i lagen om informationshantering inom den offentliga förvaltningen (906/2019) vilka bedöms i det följande.

Förslaget innebär ingen förändring i den nuvarande ansvarsfördelningen för hur informationshanteringen ordnas. Förslaget ändrar endast sättet på vilket handlingarna ska lämnas in till tingsrätten. Det handlar om handlingar som i nuläget lämnas in till tingsrätten på annat sätt, i praktiken per post eller e-post. Förslaget gäller inte delgivning av handlingar till

parterna. Förslaget om e-tjänsten påverkar inte heller de krav som ställs på innehållet i handlingarna, men som de facto i övrigt enligt förslaget ska förenklas i reformen.

Det handlar inte om ett helt nytt sätt att sköta ärenden hos domstolarna. Vissa käranden ska redan nu lämna in stämningsansökan i ett summariskt tvistemål till tingsrätten i elektronisk form via ett informationssystem eller e-tjänsten (5 kap. 3 a § i rättegångsbalken). Förvaltnings- och specialdomstolarna har en e-tjänst som kan användas på frivillig basis. Domstolsverket utvecklar en e-tjänst med namnet Min domstol för de allmänna domstolarna.

I lagen föreskrivs det om att tingsrätten ska ha en e-tjänst och att parterna ska använda den. Dessutom föreskrivs det om påföljder för försummelse att använda den. Om detaljerna fattas beslut när e-tjänsten utvecklas. För utvecklingen svarar Domstolsverket och Rättsregistercentralen till vilkas lagstadgade uppgifter det hör att sköta förvaltningen och utvecklandet av domstolarnas informationssystem (19 a kap. 2 § 2 mom. 3 punkten i domstolslagen (673/2016) och 1 § 1 mom. 4 punkten i lagen om Rättsregistercentralen (625/2012)). Konsekvenserna av ändringarna i informationshanteringen i anslutning till e-tjänsten beaktas mer detaljerat i det här utvecklingsarbetet. De ansvarar för att sköta de uppgifter som ankommer på dem i egenskap av informationshanteringsenheter.

Eftersom Domstolsverket och Rättsregistercentralens uppgifter som ovan nämns är att sköta förvaltningen och utvecklandet av domstolarnas informationssystem, ser de också till att e-tjänsten är informationssäker. Inlämnandet av handlingarna i första hand via e-tjänsten kan emellertid bedömas öka informations säkerheten eftersom handlingarna rör sig krypterade i tjänsten. De nämnda verken, och domstolarna själva, ansvarar som nu för att sköta de uppgifter som hör till dem i egenskap av informationshanteringsenheter så att ansvaren för uppgifterna inom informationshanteringen och förfarandena för ärendehantering är ändamålsenliga.

När det kommer till att bilda informationsmaterial möjliggör e-tjänsten att parternas handlingar lämnas in direkt till domstolarnas ärendehanteringssystem i strukturerad form och inte behöver manuell registrering. Reformen påverkar inte lagringstiden för handlingar i domstolarna och inte på vilket sätt informationen i ärendehanteringssystemet behandlas.

Ändringar görs inte beträffande handlingarnas offentlighet och sekretess och inte heller i rätten att få information. I e-tjänsten lämnas det in handlingar till tingsrätten som anknyter till en rättegång som har inletts eller som ska inledas. Således avgörs frågorna om deras offentlighet och sekretess utifrån lagen om offentlighet vid rättegång i allmänna domstolar (370/2007), på samma sätt som för sådana handlingar även nu.

4.2.5 Ekonomiska konsekvenser

Hyresgäster och hyresvärdar. Handläggningen av ett mål i förfarandet för små tvistemål medför sannolikt mindre rättegångskostnader än en fullskalig rättegång. Dessutom begränsas den förlorande partens skyldighet att ersätta den vinnande partens rättegångskostnader effektivare än för närvarande. Att förlora en rättegång i ett mål som ingår i tillämpningsområdet för förfarandet orsakar således inte lika mycket kostnader som nu. År 2019 var medianen för yrkanden på rättegångskostnader i tvistemål som avgjorts vid huvudförhandling i tingsrätten för kärande 5 964 euro och för svarande 3 611 euro (Sarasoja – Carling 2020, s. 88–89), medan ersättningsbeloppet för rättegångskostnader i förfarandet för små tvistemål är 500 euro om målet avgörs i ett skriftligt förfarande och 1 000 om det hålls en huvudförhandling, utöver vilket det kan utdömas ersättning för en rättegångsavgift på 310 euro och i undantagsfall för särskilda kostnader som orsakats parterna. Således kan propositionen minska hyresgästernas och

hyresvärdarnas kostnadsrisk i rättegång när de försvarar sina intressen i domstol i mål som omfattas av tillämpningsområdet för förfarandet för små tvistemål.

Det här innebär samtidigt att den vinnande parten i ett mål som handläggs i förfarandet för små tvistemål får ett mindre belopp i ersättning för sina rättegångskostnader än för närvarande. Det är möjligt att en del av den vinnande partens rättegångskostnader framöver måste betalas av parten själv.

Även om den vinnande parten har rätt till ersättning för sina rättegångskostnader, lyckas man inte alltid driva in ersättningen på grund av att motparten är medellös. Eftersom rättegångskostnaderna sannolikt blir mindre i förfarandet för små tvistemål jämfört med handläggningen av motsvarande mål i nuläget, kan dessa förluster bli mindre än för närvarande.

Om tröskeln för att inleda rättegång blir lägre, kan det väckas ogrundad talan om hyresförhållanden för en bostadslägenhet i större utsträckning än för närvarande. Det ökar risken för personer och sammanslutningar att utan anledning bli svarande i en rättegång. Likaså kan man motsätta sig ett grundat käromål oftare än för närvarande. Det kan leda till ekonomiska förluster, eftersom den vinnande parten inte har rätt att få ersättning för sina rättegångskostnader i samma utsträckning som för närvarande.

Propositionen kan påskynda handläggningen av mål som omfattas av tillämpningsområdet för små tvistemål i tingsrätterna. Det innebär bl.a. en effektivare vräkningsprocess eftersom hyresvärden vid behov får en verkställbar vräkningsdom mot sin hyresgäst snabbare. Sålunda kan de ekonomiska förluster som hyresvärden orsakas när en hyresgäst som försummar att betala hyran inte går med på att frivilligt flytta bort från bostaden minska. Detsamma gäller även andra yrkanden än yrkanden på vräkning.

Hyresbostadsmarknaden. Om propositionen leder till att tröskeln för att inleda en process sänks, blir domstolsavgörandena om tvister som gäller ett hyresförhållande för en bostadslägenhet fler. Det kan klargöra rättsläget inom detta område. Det i sin tur kan effektivisera hyresbostadsmarknaden och konkurrensen.

Som en följd av propositionen kan hyresvärdarnas möjlighet att dra ogrundad ekonomisk fördel genom att inte följa lagen om hyra av bostadslägenhet eller hyresavtalet försämrats. Det gagnar utöver hyresgästerna även hyresvärdar som handlar ärligt och mer allmänt även marknaden.

Propositionen kan också leda till att den som vinner målet själv måste bära en del av sina rättegångskostnader, vilket i vissa situationer kan leda till att villigheten att väcka talan minskar. Hyresvärden har dessutom möjlighet att baka in extra kostnader som föranletts på detta sätt i hyran. Det bedöms att konsekvenserna dock inte blir stora för hyresmarknaden totalt sett. Det beror på det handläggs färre än ettusen mål om året i förfarandet för små tvistemål, av vilka hyresvärdarna inte vinner alla, och att det finns cirka 1,02 miljoner bostadshushåll som bor i hyresbostäder och cirka 360 000 skattskyldiga som får hyresinkomster.

Propositionen kan påskynda handläggningen av vräkningsmål i tingsrätten. Det innebär att hyresvärden snabbare får sin uthyrda bostad i besittning för vidare uthyrning.

Konsekvenser för företagen. Det är sannolikt företag som oftast blir kärande i mål som handläggs i förfarandet för små tvistemål. Således gäller det som ovan sägs om propositionens konsekvenser för kärande och hyresvärdar även företag. En effektivare och billigare handläggning av tvister som grundar sig på ett hyresförhållande för en bostadslägenhet gagnar

företag som hyr ut bostadslägenheter. Samtidigt kan propositionen leda till att det lönar sig att driva målet i tingsrätten utan hjälp av extern jurist eller utan att själv bära kostnaderna för det.

Tillhandahållare av advokattjänster. Allmänt taget har parterna nästan alltid ett rättegångsombud eller ett rättegångsbiträde i tvistemål i tingsrätten. Det finns inte uppgifter om mål som särskilt gäller hyresförhållanden för en bostadslägenhet, men man kan bedöma att parterna även i dem ofta anlitar ett biträde. Däremot är det sannolikt att parterna ofta själva skulle driva sitt mål i förfarandet för små tvistemål eller åtminstone utan ett biträde som uppfyller de gällande behörighetskraven.

Förslaget leder sannolikt till att hyresmål som för närvarande handläggs i domstolar i ett fullskaligt förfarande i stället handläggs i förfarandet för små tvistemål. Det kan i viss mån försämra efterfrågan på advokattjänster när en del av parterna i dessa mål inte skaffar ett biträde eller anlitar ett lekmannabiträde.

Om antalet mål i tingsrätterna ökar på ovan angivet sätt kan det samtidigt leda till det motsatta. Det beror på att det knappast skulle vara ovanligt att anlita ett rättegångsombud eller rättegångsbiträde i förfarandet för små tvistemål. I Sverige, Danmark och Nederländerna har man noterat att i synnerhet kärandena i motsvarande rättegångsförfarande ofta anlitar en jurist, även om det också kan handla om en jurist som är anställd hos käranden (jämförelsedata om dessa stater finns sammanställda, se Småmålsförfarandet. Bedömningspromemoria. Justitieministeriets publikationer, Betänkanden och utlåtanden 2023:1., s. 39–40, 48 och 57).

I vilket fall som helst blir de ekonomiska konsekvenserna små för tillhandahållare av advokattjänster.

Staten. Propositionen kan ha konsekvenser för både statens inkomster och utgifter.

Den ökning av antalet mål som propositionen innebär ökar i någon mån arbetet i domstolarna, vilket på det sätt som beskrivs ovan motsvarar en arbetsinsats av sammanlagt cirka sex domare. Eftersom statens kostnader för ett årsverke för en domare är 116 000 euro (resultatavtalet mellan justitieministeriet och domstolsverket för åren 2026–2029, bilaga 1) motsvarar sex domares årsverken 696 000 euro.

Verkställandet av propositionen sköts inom ramen för de nuvarande anslagen (25.10.03, Omkostnader för övriga domstolar). Enligt finanspolitiska ministerutskottets riktlinjer från februari 2024 tilldelas resurser för uppgifter till följd av nya förpliktelser som följer av nationell lagstiftning huvudsakligen genom att effektivisera skötseln av de nuvarande uppgifterna. De resursanslag som verkställandet kräver ska följas upp, och om utfallet visar på betydande avvikelser från det uppskattade och en betydande ökning av arbetsmängden, ska resursanslagen justeras i de årliga ram- och budgetprocesserna.

Detsamma gäller förslaget om e-tjänsten. Bestämmelserna om e-tjänsten sätts i vilket fall som helst i kraft först när e-tjänsten är färdig. Det är möjligt att införa förfarandet för små tvistemål även utan e-tjänsten.

Propositionen har sannolikt heller inga betydande konsekvenser för utgifterna för rättshjälp, eftersom beviljandet av rättshjälp i mål som behandlas i förfarandet för små tvistemål förutsätter särskilt vägande skäl som hänför sig till sökandes person och biträdets åtgärder i princip begränsas till högst åtta timmer per mål. Om den ena parten beviljas rättshjälp i t.ex. vart tjugonde sådant mål som inte skulle föras till tingsrätten utan propositionen, skulle det handla om cirka 12 000–19 200 euro om året, och också detta med antagandet att varje biträde är privat

och att man i varje mål utnyttjar rättshjälpen maximalt. Propositionen kan således i någon mån öka behovet av den juridiska rådgivning i liten skala som avses i 3 a § i rättshjälpslagen. Också dess ekonomiska konsekvenser bedöms bli små. En eventuell ökning av utgifterna för rättshjälp sköts inom ramen för de nuvarande anslagen.

Propositionen påverkar statens inkomster från rättegångsavgifter. Enligt propositionen är rättegångsavgiften i tingsrätten 310 euro för ett mål som behandlas i förfarandet för små tvistemål. Vid ändringssökande följs de vanliga rättegångsavgifterna för tvistemål som är 610 euro i hovrätten och 610 euro i högsta domstolen.

Om antalet mål i tingsrätterna ökar till följd av propositionen med 250–400 mål i förfarandet för små tvistemål, ökar statens inkomster från rättegångsavgifter med 77 500–124 000 euro om året, om det antas att kärandena inte nämnvärt befrias från att erlægga rättegångsavgift. Om det däremot dessutom behandlas 450–600 sådana fall i förfarandet för små tvistemål som annars skulle behandlas i ett fullskaligt rättegångsförfarande i tingsrätten, minskar statens inkomster från rättegångsavgifter med 300 euro per mål, eftersom man då i stället för den vanliga rättegångsavgiften (610 euro) tillämpar rättegångsavgiften för förfarandet för små tvistemål (310 euro). Det betyder totalt 135 000–180 000 euro om året. Propositionen kan alltså minska statens inkomster från rättegångsavgifterna i tingsrätten något. Däremot kan statens inkomster från rättegångsavgifter i hovrätterna och högsta domstolen öka. En ökning av antalet mål med t.ex. 50 mål om året i dessa domstolar innebär för staten inkomster på 30 500 euro i rättegångsavgifter. En del av de avgiftsskyldiga skulle dock vara befriade från rättegångsavgift. Totalt sett har de rättegångsavgifter som tas ut för mål som handläggs i förfarandet för små tvistemål endast en liten inverkan på statens inkomster.

Också de förslag om ändring av lagen om domstolsavgifter som inte har att göra med förfarandet för små tvistemål har konsekvenser för statens inkomster från rättegångsavgifter.

För ett mål som handläggs i det europeiska småmålsförfarandet föreslås det att rättegångsavgiften höjs från 86 euro till 310 euro. Under de senaste åren har det inkommit endast några tiotal mål om året som handläggs i detta förfarande till tingsrätten. Antaget att det trots höjningen av rättegångsavgiften inleds lika många mål som 2024 – dvs. 28 stycken – ökar förslaget statens inkomster med cirka 6 300 euro om året.

För ett mål som handläggs i det europeiska betalningsföreläggandet föreslås det att rättegångsavgiften höjs från 86 euro till 100 euro. Under de senaste åren har det till tingsrätten inkommit några tusental ärenden om året för behandling i detta förfarande, undantaget 2023, då 8 013 sådana ärenden inleddes. Antaget att det trots höjningen av rättegångsavgiften inleds lika många mål som 2024 – dvs. 1 441 stycken – ökar förslaget statens inkomster med cirka 20 200 om året.

I de förvaltningstvistemål som behandlas som upphandlingsärenden och som avses i 67 § 2 mom. i lagen om genomförande av reformen av social- och hälsovården och räddningsväsendet och om införande av den lagstiftning som gäller reformen (616/2021) höjs rättegångsavgiften från 300 euro till 310 euro. Enligt marknadsdomstolens arbetsstatistik inkommer det endast enstaka mål av detta slag om året. En höjning av rättegångsavgiften har således en försumbar effekt på statens inkomster.

Lagen om domstolsavgifter ändras också så att rättegångsavgifternas belopp även för ärenden som handläggs i det europeiska betalningsföreläggandet och det europeiska småmålsförfarandet i tingsrätten framöver justeras vart tredje år enligt förändringen i penningvärdet på samma sätt

som det görs med rättegångsavgifterna i övriga ärenden. Det ökar statens inkomster från rättegångsavgifter framöver.

Propositionen kan öka statens inkomster från utsökningsavgifter eftersom det troligtvis blir fler domar som ska verkställas genom utsökning i och med att antalet tvistemål som avgörs i domstol ökar. Propositionen kan således öka antalet utsökningsansökningar. För staten kan den eventuella tilläggsinkomst som på detta sätt kan komma att bli aktuell endast uppskattas genom att konstatera att det sannolikt skulle röra sig om ett klart mindre belopp än vad som uppskattats i fråga om inkomsterna från rättegångsavgifterna.

Kostnaden för handläggningen av ett ärende vid konsumenttvistenämnden var 508 euro 2024 (Bokslut för Justitieministeriets bokföringsenhet för år 2024, Justitieministeriets verksamhet och förvaltning 2024:1, s. 54). En minskning av antalet ärenden med t.ex. etthundra ärenden innebär således en kalkylerad årlig besparing på 50 800 euro.

Staten tillhandahåller inte bostadslägenheter för uthyrning i den utsträckningen att propositionen skulle påverka statens inkomster eller utgifter som hyresvärd.

Kommunerna. Många kommuner äger hyresbostäder och erbjuder dem för uthyrning antingen direkt eller via hyreshusbolag som de äger. Propositionens ekonomiska konsekvenser för kommunerna är således snarlika konsekvenserna för andra stora hyresvärdar som bedöms ovan. Med tanke på den totala kommunekonomin är propositionens ekonomiska konsekvenser dock små.

Välfärdsområdena. Propositionen har inga ekonomiska konsekvenser som avser välfärdsområdena.

5 Alternativa handlingsvägar

5.1 Handlingsalternativen och deras konsekvenser

Tillämpningsområdet för förfarandet för små tvistemål. I propositionen föreslås det att förfarandet för små tvistemål tillämpas på tvistiga mål som grundar sig på ett hyresförhållande för en bostadslägenhet, där kärandens yrkande när talan väcks gäller ett kapital på högst 10 000 euro eller inte gäller en penningprestation.

Det är också möjligt att föreskriva om ett annat tillämpningsområde för förfarandet för små tvistemål.

Ett alternativ är att man i förfarandet för små tvistemål skulle kunna handlägga alla tvister där värdet på föremålet för tvisten är lägre än ett visst penningbelopp. Förfarandet skulle få en större räckvidd och tillgången till rättslig prövning skulle kunna förbättras mer. Detta motsvarar internationella exempel.

En utvidgning av tillämpningsområdet på detta sätt är emellertid inte möjligt, eftersom det förmodligen skulle leda till en stor ökning av antalet mål i tingsrätterna och därför kunna leda till att tingsrätterna belastas ytterligare.

Dessutom är det motiverat med tanke på en ändamålsenlig rättsvård och även rättsskyddet att ett nytt rättegångsförfarande prövas i en liten grupp av mål innan det eventuellt utvidgas till andra mål.

Ett alternativ till det tillämpningsområde som föreslås är också att vissa andra mål till en början inkluderas i tillämpningsområdet för förfarandet i stället för tvistemål som gäller hyra av bostadslägenhet. Det skulle kunna vara en kostnadsneutral lösning om det går att avgränsa den alternativa gruppen av mål så att den blir ungefär lika stor.

Mål som gäller boende är emellertid en helhet som är enkel att definiera. De är också frågor som är viktiga för människorna och där det är viktigt att främja tillgången till rättslig prövning. Boendet hör till människornas grundläggande behov (HD:2024:49 punkt 4). Medan mål som gäller t.ex. fordringar anknyter endast till grundlagens bestämmelse om egendomsskydd, har de mål som ingår i tillämpningsområdet för propositionen även samband med 10 § i grundlagen.

Som det framgår mer specifikt av avsnittet om bedömningen av nuläget, finns det särskilda problem i de mål som ingår i tillämpningsområdet för små tvistemål. Vissa typer av mål, som mål som gäller återbetalning av hyressäkerheten eller mål som enligt lagen om hyra av bostadslägenheter kräver tillstånd av domstol, förs sällan till domstolarna. Dröjsmål i vräkningsmål leder i sin tur till ekonomiska förluster för hyresvärdarna och störningar för grannarna.

Av dessa anledningar är det motiverat att uttryckligen mål som gäller hyra av bostadslägenhet omfattas av tillämpningsområdet för förfarandet för små tvistemål.

Att inte föreskriva om förfarandet för små tvistemål. Det är möjligt att inte föreskriva om något som helst förfarande för små tvistemål.

Alternativet skulle innebära att de mål som föreslås ingå i tillämpningsområdet för förfarandet handläggs i tingsrätterna framöver på samma sätt som nu. Då skulle man emellertid inte ens i fråga om dessa mål försöka uppnå de fördelar som förfarandet för små tvistemål kan ge. De olägenheter som beskrivs i avsnittet om bedömningen av nuläget skulle då fortgå. Sålunda kan det här alternativet inte anses vara ändamålsenligt.

Övriga alternativ för genomförandet. Arbetsgruppen för förfarandet för små tvistemål har i sitt betänkande (Justitieministeriets betänkanden och utlåtanden 2025/15, s. 45–67) behandlat följande tio alternativ för genomförandet av arbetsgruppens förslag och kommit fram till att förkasta dem:

- avgörande av mål under lättare förutsättningar än vad som föreslagits utan att hålla huvudförhandling,
- begränsning av rätten att söka ändring,
- förenkling av förfarandet vid ändringssökande,
- antagande om att konsumenttvistenämndens rekommendationer är korrekta,
- förläggning av målen till vissa tingsrätter,
- bibehållande av rättegångsombuds och rättegångsbiträdens behörighetsvillkor utan ändring,
- förpliktande att använda e-post,
- obligatoriskt förlikningsförfarande före rättegång,

- avgörande av mål inom utsatt tid eller brådskanie,
- utfärdande av bestämmelser endast om ersättning av rättegångskostnader.

Vid den fortsatta beredningen instämde man i arbetsgruppens bedömningar att dessa alternativ inte är ändamålsenliga.

I propositionen föreslås det emellertid att tingsrätten ska handlägga ett mål som gäller vräkning före andra mål som handläggs i förfarandet för små tvistemål av de skäl som läggs fram i specialmotiveringen till den bestämmelsen.

5.2 Lagstiftning och andra handlingsmodeller i utlandet

Internationellt sett är det vanligt med särskilda rättegångsförfaranden för tvistemål av mindre intresse. Det finns bestämmelser om detta i nästan alla medlemsstater i Europeiska unionen. Dessutom har unionen antagit en förordning om ett europeiskt småmålsförfarande som det redogörs för mer ingående i avsnitt 2.4.

I bedömningspromemorian som upprättades vid justitieministeriet ingår en utredning om de aktuella rättegångsförfarandena i Sverige, Norge, Danmark, Estland, Tyskland, Österrike, Schweiz, Nederländerna, Skottland, Irland samt England och Wales (Småmålsförfarandet. Bedömningspromemoria. Justitieministeriets publikationer, Betänkanden och utlåtanden 2023:1., s. 35–66).

Enligt utredningen är det gemensamt för förfarandet för små tvistemål att man i jämförelsestaterna eftersträvar att parterna ska kunna driva sitt mål utan hjälp av en jurist. För att göra det möjligt har man försökt föreskriva om ett enklare förfarande än en fullskalig rättegång i tvistemål. Domaren leder processen aktivt. Gemensamt är också målet att minska parternas kostnadsrisk i rättegång, framför allt genom att begränsa beloppet av de rättegångskostnader som ska ersättas.

6 Remissvar

Regeringens proposition grundar sig på ett betänkande av en arbetsgrupp som tillsattes av justitieministeriet den 26 mars 2025 (Småmålsförfarandet. Arbetsgruppens betänkande. Justitieministeriets betänkanden och utlåtanden 2025:15).

Betänkandet var på remiss mellan den 26 mars och den 9 maj 2025. Yttranden begärdes av 69 remissinstanser. Dessutom kunde vem som helst lämna sin åsikt om betänkandet i tjänsten utlåtande.fi. Av de 47 yttranden som inkom gjordes ett sammandrag (Förfarandet för små tvistemål. Arbetsgruppens betänkande. Sammandrag av utlåtandena. Justitieministeriets publikationer, Betänkanden och utlåtanden 2025:38). Den fortsatta beredningen av propositionen gjordes vid justitieministeriet.

Remissinstanserna ansåg allmänt att det behövs någon form av förfarande för små tvistemål i Finland. De flesta förhöll sig positivt till förslaget i betänkandet. Remissinstanserna lade fram många detaljerade iakttagelser om flera förslag.

I det följande redogörs för huvudlinjerna i remissvaren och hur de beaktades i den fortsatta beredningen. Det har dessutom gjorts vissa mindre ändringar och preciseringar i propositionen.

Tillämpningsområdet för förfarandet för små tvistemål. Många remissinstanser ansåg att det planerade tillämpningsområdet för förfarandet för små tvistemål var snävt. Många önskade en utvidgning av det föreslagna tillämpningsområdet antingen nu eller åtminstone efter att det har fått mer erfarenhet av förfarandet.

Förslaget ändrades inte i den fortsatta beredningen. Det redogörs för motiveringarna till förslaget i avsnitt 5.1 om alternativa handlingsvägar.

Suomen Vuokranantajat ry, Finlands Fastighetsförbund och biträdande professor Mika Launiala föreslog dessutom att parterna kan avtala om tillämpligt rättegångsförfarande. Samtidigt ansåg Finlands domareförbund att endast domstolen ska ha behörighet att välja vilket rättegångsförfarande som tillämpas.

Förslaget ändrades inte heller till denna del i den fortsatta beredningen. Entydighet i valet av rätt rättegångsförfarande främjar förutsägbarheten och rättssäkerheten såväl för parterna som också för tingsrätten.

Skyldighet att ersätta rättegångskostnader. Merparten av remissinstanserna förhöll sig positiva till förslaget om en begränsning av det belopp som den förlorande parten i ett mål i förfarandet för små tvistemål högst kan förpliktas ersätta för motpartens rättegångskostnader. Vuokralaiset VKL ry ansåg emellertid att begränsningen inte bör följas i vräkningsmål.

Många av remissinstanserna, som i och för sig var för begränsningen, ansåg att de föreslagna ersättningsbeloppen var för små.

I den fortsatta beredningen ändrades propositionen så att ersättningsbeloppen höjdes. Man avvek dock inte från den grundläggande utgångspunkten. Orsakerna är följande.

En begränsning av ansvaret för rättegångskostnaderna enligt förslaget är ett mycket viktigt element i förfarandet för små tvistemål. Om skyldigheten att ersätta rättegångskostnaderna inte begränsas, förbättras inte tillgången till rättslig prövning, och målet för propositionen uppnås inte. Därför måste det accepteras att förslaget kan leda till att den vinnande parten inte alltid kan få full ersättning för sina rättegångskostnader. Förslaget bedöms inte leda till oskäligheter för någon eftersom den som vinner målet ändå har rätt till ersättning och eftersom det är enklare att driva sitt eget mål utan hjälp av en jurist i förfarandet för små tvistemål än för närvarande.

Förslaget är en åtgärd som riksdagen förutsätter för att uppnå ett samhällligt viktigt mål. Riksdagen förutsatte nämligen 2022 att regeringen i syfte att främja tillgången till rättslig prövning skyndsamt vidtar lagstiftningsåtgärder och andra åtgärder för att sänka rättegångskostnaderna och tröskeln för att inleda process i tvistemål (RSv 240/2022 rd). Bakgrunden till klämman är lagutskottets bedömning att kostnadsrisken i rättegångar ökar och tröskeln för att inleda en process blir högre vilket kan försvaga medborgarnas förtroende för rättssystemet och domstolsväsendet (LaUB 23/2022 rd, s. 3).

Förslaget avviker inte från vad som föreskrivs i andra stater (Småmålsförfarandet. Bedömningspromemoria. Justitieministeriets publikationer, Betänkanden och utlåtanden 2023:1,, s. 35–66). Förslaget motsvarar även det som t.ex. Världsbanken har rekommenderat (Two for One: How Leveraging Small Claims Procedures Can Improve Judicial Efficiency and Access to Justice, World Bank Group 24.3.2021; liksom Fast-Tracking the Resolution of Minor Disputes: Experience from EU Member States. World Bank Group 2017, s. 16).

Särskilda kostnader. Åbo hovrätt ansåg att den vinnande parten ska ersättas fullt ut för nödvändiga särskilda kostnader som visat sig vara behövliga. I den fortsatta beredningen omfattades denna åsikt och förslaget har ändrats i enlighet med det.

Chikanöst förfarande i rättegång och byte av rättegångsförfarande. Suomen Perimistoimistojen Liitto r.y. oroade sig för att den förlorande parten har nytta av att ersättningsskyldigheten begränsas även när denne bestrider fordran utan faktisk grund eller chikanöst. Dessutom tog föreningen upp frågan hur ersättningen för rättegångskostnaderna utdöms, om rättegångsförfarandet byts under processen.

Förslaget ändrades inte i den fortsatta beredningen. Om det inte finns grund för bestridande, avgörs målet till den kärandes fördel utan att förberedelsen fortsätter (5 kap. 13 § i rättegångsbalken). Dessutom tillämpas bestämmelsen om begränsning av rättegångskostnaderna enligt förslaget inte om parten eller partens företrädare, ombud eller biträde har förfarit på det sätt som avses i 21 kap. 4 § 1 mom. eller 5 eller 6 § (21 kap. 8 d § 3 mom. i rättegångsbalken). I de paragrafer som det hänvisas till föreskrivs det om onödiga kostnader som orsakas motparten genom illojalt förfarande i rättegång.

Bestämmelsen om ersättning av rättegångskostnaderna när målet handläggs i flera förfaranden finns i 21 kap. 8 d § 4 mom. i rättegångsbalken.

Beviljande av rättshjälp och antal timmar. Norra Karelens tingsrätt, Helsingfors tingsrätt, Rättstjänstverket, Finlands Fackförbunds Centralorganisation FFC, Fastighetsförbundet, Suomen Vuokranantajat ry, Julkiset oikeusavustajat ry och KOVA ry ansåg att antalet timmar enligt förslaget är alltför lågt och att förutsättningarna för beviljande av rättshjälp är för stränga. Däremot understödde Åbo hovrätt förslaget.

Förslaget om förutsättningarna för att bevilja rättshjälp ändrades inte i den fortsatta beredningen. Eftersom skyldigheten att ersätta rättegångskostnader är kraftigt begränsad är det inte konsekvent och inte heller förenligt med parternas jämlikhet i förfarandet att obegränsat bevilja rättshjälp. Den bör avgränsas till situationer där parten av orsaker som hänför sig till dennes person har svårt att klara rättegången och driva sitt mål själv.

Antalet timmar för rättshjälp höjdes emellertid.

Behörighetsvillkoren för rättegångsombud och rättegångsbiträde. Åbo hovrätt och Företagarna i Finland understödde förslaget att även en annan person än en jurist som uppfyller de gällande behörighetsvillkoren kan verka som rättegångsombud eller rättegångsbiträde för en part. Merparten av remissinstanserna motsatte sig dock detta.

Östra Nylands tingsrätt, Fastighetsförbundet rf och Suomen Vuokranantajat ry motsatte sig likaså förslaget och föreslog som alternativ att domstolen med tillämpning av någon tröskel skulle kunna tillåta att också någon annan person än en jurist som uppfyller de gällande kraven kan biträda i mål som behandlas i förfarandet för små tvistemål.

Förslaget ändrades inte i den fortsatta beredningen av skäl som läggs fram i specialmotiveringen till förslaget till ändring av 15 kap. 2 § i rättegångsbalken.

Undantag från skyldigheten att använda e-tjänsten. Östra Finlands hovrätt föreslog att undantag från skyldigheten att använda e-tjänsten skulle kunna göras redan av grundad anledning i stället för av särskilda skäl i syfte att främja jämlikheten. Finansministeriet, Diskriminerings- och jämställdhetsnämnden och Vuokralaiset VKL ry ansåg också att det är viktigt att värna om

ställningen och rättigheterna för dem som inte kan använda e-tjänster. Däremot ansåg riksdagens justitieombudsman att den föreslagna tröskeln särskilda skäl var lyckad och högsta domstolen att den kan godtas.

Förslaget ändrades inte i den fortsatta beredningen. Särskilda skäl kan i ljuset av specialmotiveringen till paragrafen anses trygga ställningen även för människor som inte på samma sätt som andra kan sköta ärenden elektroniskt. Enligt motiveringen kan särskilda skäl för att tillåta att en handling lämnas in på annat sätt än elektroniskt bli aktuellt bl.a. när en parts förmåga att sköta ärenden i e-tjänsten är klart sämre än vanligt på grund av hög ålder eller funktionsnedsättning.

Inkluderande av mål som ingår i tillämpningsområdet i 5 kap. 3 § i rättegångsbalken. Helsingfors tingsrätt, Egentliga Tavastlands tingsrätt och Norra Karelens tingsrätt ansåg att det överhuvudtaget inte behövs ett förfarande som det föreslagna, utan att dess mål kan uppnås genom att föreskriva att 5 kap. 3 § i rättegångsbalken ska gälla även tvistiga mål som omfattas av det föreslagna tillämpningsområdet. Paragrafen innehåller bestämmelser om kravet på innehåll i en summarisk stämningsansökan.

Samtidigt godkände många remissinstanser utgångspunkten att specialbestämmelserna för förfarandet behövs.

Förslagets utgångspunkt ändrades inte i den fortsatta beredningen. En sänkt kostnadsrisk i rättegång förutsätter att det föreskrivs om beloppet av de rättegångskostnader som ersätts. Andra ändringar i rättegångsförfarandet kan anses vara allmänt motiverade av de anledningar som presenteras i betänkandet (s. 66–67), även om det är sant att den gällande lagstiftningen i många hänseenden inte utgör hinder för alla de förfarandesätt som föreslås. I vilket fall som helst bidrar det till tydlig lagstiftning och underlättar för parterna att driva sitt mål utan en jurist om det föreskrivs om förfarandet i lag.

Begränsning av bevisning. Helsingfors tingsrätt, Egentliga Tavastlands tingsrätt och Norra Karelens tingsrätt kritiserade bestämmelsen om begränsning av bevisning och ansåg den vara inexakt och onödig. Också biträdande professor Mika Launiala motsatte sig den. Samtidigt ansåg högsta domstolen att den kan godtas, Uleåborgs tingsrätt ansåg den vara direkt nödvändig.

Förslaget ändrades inte i den fortsatta beredningen. Bestämmelsen behövs på de grunder som anges i specialmotiveringen.

Förberedelse så att målet kan avgöras genom förlikning eller utan att huvudförhandling hålls. Helsingfors tingsrätt, Egentliga Tavastlands tingsrätt, Norra Karelens tingsrätt och Finlands domareförbund kritiserade förslaget att föreskriva om att ett mål bör förberedas så att det kan avgöras genom förlikning eller utan att huvudförhandling hålls. Samtidigt ansåg högsta domstolen att förslaget kan godtas.

Förslaget slopades i den fortsatta beredningen, eftersom bestämmelsen lätt kunde misstolkas och inte var i linje med att huvudförhandlingen är det enda muntliga rättegångstillfället. I lagen föreskrivs redan nu om att tingsrätten ska försöka få parterna att ingå förlikning. Det finns heller ingen anledning att tvivla på att man inte i vilket fall som helst i den mån det är möjligt försöker avgöra målen utifrån den skriftliga förberedelsen.

Upprättande av sammanfattning. Norra Karelens tingsrätt, Helsingfors tingsrätt, Egentliga Tavastlands tingsrätt, Uleåborgs tingsrätt och biträdande professor Launiala kritiserade förslaget om att slopa skyldigheten att upprätta en sammanfattning och ansåg att en

sammanfattning behövs även i mål som handläggs i förfarandet för små tvistemål. Däremot ansåg riksdagens justitieombudsman att förslaget var utmärkt. Också Suomen Vuokranantajat ry och Östra Nylands tingsrätt understödde förslaget, och högsta domstolen ansågs att det kan godtas.

Förslaget ändrades inte i den fortsatta beredningen. Enligt den föreslagna bestämmelsen kan tingsrätten göra en sammanfattning om den anser att det främjar handläggningen av målet eller möjligheten till förlikning. Det är alltså inte förbjudet att göra en sammanfattning, utan det har överlåtit till tingsrätten att pröva om en sammanfattning ska upprättas eller inte. Det har ansetts motiverat att utöka tingsrättens prövningsrätt, eftersom de mål som behandlas i förfarandet för små tvistemål ibland kan vara småskaliga. Något hinder för att göra en sammanfattning föreligger emellertid inte. I specialmotiveringen till paragrafen konstateras det också att sammanfattningen oftast behövs. Bestämmelsen ger tingsrätten möjlighet att agera på ett ändamålsenligt sätt.

Förfarandet i hovrätten. Riksdagens justitieombudsman, Uleåborgs tingsrätt, Företagarna i Finland och Juristförbundet ansåg att förfarandet i hovrätten bör förenklas på samma sätt som det föreslås för tingsrättens del eller åtminstone att frågan bör bedömas mer ingående.

Förslaget ändrades inte i den fortsatta beredningen, utan till denna del omfattades bedömningen av saken i betänkandet (s. 54–56). Det centrala är att hovrättens huvudsakliga uppgift i ett fungerande rättskipningssystem är att på det sätt som lagutskottet upprepat konstaterat granska att tingsrättens avgörande är korrekt och att korrigera eventuella fel och brister i det (LaUB 19/1997 rd, s. 5, LaUB 27/2002 rd, s. 4, LaUB 4/2010 rd, s. 3 och LaUB 24/2014 rd, s. 2). Det vanliga hovrättsförfarandet ger de bästa förutsättningarna att klara denna uppgift.

Möjlighet att ta del av bild- och ljudupptagning när tillstånd till fortsatt handläggning prövas. Vasa hovrätt, Östra Finlands hovrätt och Rovaniemi hovrätt föreslog att hovrätten i mål som handläggs i förfarandet för små tvistemål ges möjlighet att ta del av bild- och ljudupptagningar som gjorts i tingsrätten på lindrigare grunder än i andra mål när hovrätten prövar beviljande av tillstånd till fortsatt handläggning.

Förslaget ändrades inte i den fortsatta beredningen. Efter att reformen av videobevisning träder i kraft får hovrätten av särskilda skäl ta del av bild- och ljudupptagningar som gjorts i hovrätten vid prövning av tillstånd till fortsatt handläggning (25 a kap. 14 § 1 mom. i rättegångsbalken), Särskilda skäl enligt förarbetena till lagen kan vara t.ex. ett behov att klarlägga vad ett visst vittne berättat om en enskild omständighet i tingsrätten, om det med kännedom om tingsrättens avgörande, besväret och ett eventuellt bemötande råder oklarhet om den. Man kan bedöma att detta räcker för att avgöra ett eventuellt problem, i synnerhet som det kan vara problematiskt att ta del av bild- och ljudupptagningen redan vid prövningen av tillstånd till fortsatt handläggning med tanke på de grundläggande lösningarna för hovrättsförfarandet (RP 133/2021 rd, s. 72). Dessutom talar tydligheten i lagstiftningen och förfarandet för ändringssökande för att det i hovrättsförfarandet inte ska finnas ett enskilt undantag som gäller en mycket liten grupp av mål (analogt i fråga om behovet av tillstånd för fortsatt handläggning, se GrUU 59/2014 rd s.6 om utvidgning av systemet för fortsatt behandling).

Undertecknande av hovrättens dom och det slutliga beslutet samt expeditionens form. Vasa hovrätt, Östra Finlands hovrätt och Rovaniemi hovrätt föreslog att 24 kap. 15 § 3 mom. i rättegångsbalken ändras även så att en medlem av hovrätten i stället för tre ska kunna underteckna hovrättens dom och slutliga beslut. Dessutom påpekade Östra Finlands hovrätt att det i förslaget om expedition inte har beaktats att alla hovrättens avgöranden ännu inte görs elektroniskt.

Förslaget om expedition justerades i den fortsatta beredningen. Till övriga delar föreslås inga ändringar i momentet. Genom förslaget till ändring av 24 kap. 15 § 3 mom. i rättegångsbalken eftersträvas det endast att undanröja hinder för elektronisk ärendehantering till följd av föräldrade formkrav. Det handlar om en liten och till karaktären teknisk ändring som inte anknyter till förfarandet för små tvistemål. En bedömning av vem som ska underteckna hovrättens dom och slutliga beslut kräver däremot en mer omfattande beredning där även de övriga domstolarna bör beaktas (i t.ex. förvaltningsdomstolarna undertecknas avgörandet av alla som har deltagit i avgörandet av ärendet och av föredraganden). Det ansågs inte ändamålsenligt att inleda en beredning av en sådan ändring i det här sammanhanget.

Handläggningstiden för vräkningsmål. Kiinteistönömistajat ja rakennuttajat Rakli ry, Suomen Vuokranantajat ry, Vuokralaiset VKL ry, KOVA ry, Finlands Fastighetsförbund, Isännöintiliitto, Konsumentförbundet, SATO Oyj och Kojamo Oyj kritiserade det som föreslogs i betänkande för att inte i tillräckligt hög grad snabba upp handläggningen av vräkningsmål i tingsrätten.

Propositionen har utifrån remissvaren ändrats så att det föreskrivs att vräkningsmål handläggs före andra mål som handläggs i förfarandet för små tvistemål. Det bedöms göra handläggningen av dem i tingsrätten snabbare.

Däremot ansågs tanken på att föreskriva om en utsatt tid för vräkningsmål inom vilken de bör avgöras eller inom vilken huvudförhandlingen bör inledas inte vara ändamålsenlig, liksom inte heller tanken på att föreskriva att de ska behandlas brådskande. I den fortsatta beredningen omfattades till denna del bedömningen i det tidigare nämnda betänkandet (s. 63–66).

Bestämmelser om att huvudförhandlingsdagen ska anges redan i samband med att stämningsansökan delges, ansågs inte heller vara ändamålsenlig. Enligt domstolsstatistiken har cirka 95 procent av vräkningsmålen under de senaste tio åren avgjorts på basis av skriftlig förberedelse, troligtvis oftare av den anledningen att den svarande inte har motsatt sig kärandens yrkande. Om huvudförhandlingsdagen för varje vräkningsmål fastställs redan i samband med stämningen, fylls tingsrätternas rättssalar och kalendrar med huvudförhandlingar som nästan alltid slutligen inställs. Det skulle orsaka mycket onödigt arbete i tingsrätterna och leda till att handläggningstiderna för andra ärenden förlängs, eftersom andra sammanträden inte kan schemaläggas till tidpunkter som redan bokats för vräkningsmål. Dessutom kan förslaget leda till ett ökat antal ansökningar om återvinning och därigenom fördröjning av handläggningen av mål, eftersom en del av de svarande kan missta sig att tro att det inte behövs något svaromål, utan att det räcker med att infinna sig vid tingsrätten den bestämda dagen. Om man däremot går vidare till sammanträde utan att svaromål begärs, blir följden sannolikt ofta ett behov att skjuta upp handläggningen av målet till ett annat sammanträde, vilket fördröjer rättegången och ökar kostnaderna för både tingsrätten och parterna.

Delgivningsförfarandet, som i yttrandena ansågs som den centrala anledningen till att vräkningsrättegångarna fördröjs, blir effektivare i och med propositionen, eftersom det utöver i ostridiga även i tvistiga vräkningsmål föreslås att stämningsansökan får delges per telefon. Vid statsrådet bereds dessutom åtgärder för att underlätta elektronisk delgivning avsevärt, regeringen torde ge riksdagen en proposition under höstsessionen 2025 (se närmare avsnitt 11.1).

Skriftlig framställning som stöd vid huvudförhandlingen. Riksdagens justitieombudsman ansåg att det i förfarandet för små tvistemål bör vara möjligt att avvika från 6 kap. 3 § i rättegångsbalken så att parten enligt ordförandens prövning får lägga fram sitt ärende med stöd av t.ex. en i förväg uppgjord skrivelse.

Förslaget ändrades inte i den fortsatta beredningen. Muntligt framläggande anses vanligtvis göra det lättare att driva målet och effektivisera rättegången. En verklig dialog mellan parterna och domstolsmedlemmarna anses vara det bästa sättet att garantera parternas rättsskydd och härigenom kan också ett rättvist resultat uppnås (RP 32/2001 rd, s. 59). Redan enligt den gällande lagen får parterna använda skriftliga anteckningar till stöd för sitt minne.

7 Specialmotivering

7.1 Rättegångsbalken

2 kap. Om domförhet

5 §. Enligt kapitlets 3 § är tingsrätten i tvistemål domför med tre lagfarna medlemmar. I kapitlets 5 § föreskrivs det emellertid om undantag från detta. Enligt 1 mom. 2 punkten består tingsrätten av endast ordföranden vid förberedelse. Detsamma gäller enligt 1 mom. 3 punkten vid huvudförhandling, om domaren är den domare som ansvarat för förberedelsen och målets art eller omfattning inte förutsätter att det behandlas i fulltalig sammansättning.

Enligt förarbetena till lagen förutsätter målets art eller omfattning att målet behandlas i fulltalig sammansättning, dvs. med tre domare, när målet är svårt och omfattande. Däremot kan vanliga ärenden och ärenden som på basis av det material som har lagts fram är av normal omfattning avgöras i en sammansättning med en domare (RP 32/2001 rd, s. 27).

Dessa rättsnormer skulle med stöd av det föreslagna 6 a kap. 19 § 2 mom. också tillämpas vid förfarandet för små tvistemål, om inte något annat föreskrevs.

Förfarandet för små tvistemål är avsett för mål som varken är omfattande eller svåra. Om målets art eller omfattning förutsätter att det behandlas i fulltalig sammansättning, är handläggningen av målet i förfarandet för små tvistemål inte lämpligt enligt det föreslagna 6 a kap. 2 § 2 mom.

Således kommer en sammansättning med tre domare med stöd av gällande lag inte att användas i förfarandet för små tvistemål. För tydlighetens skull är det emellertid motiverat att uttryckligen föreskriva om detta. Därför föreslås det att det till 1 mom. fogas en ny punkt 2, enligt vilken tingsrätten består av endast ordföranden i ett mål som avses i 6 a kap.

I princip är det med stöd av kapitlets 11 § möjligt att förstärka en sammansättning med en domare vid tingsrätten med ytterligare en lagfaren ledamot också vid förfarandet för små tvistemål, om det med hänsyn till målets eller ärendets art eller omfattning eller av någon annan särskild orsak är motiverat.

Till följd av den nya 2 punkten flyttas punkterna 2–5 i det gällande momentet framåt.

Enligt 2 mom. ska tingsrätten ge parterna tillfälle att yttra sig om nödvändigheten av en sådan fulltalig sammansättning som avses i 1 mom. 3 punkten. Eftersom numreringen av punkterna i 1 mom. ändras på det sätt som anges ovan, ska det i 2 mom. i stället för till 1 mom. 3 punkten hänvisas till 1 mom. 4 punkten.

6 a kap. Handläggning av små tvistemål

Allmänt. Enligt förslaget fogas till rättegångsbalken ett nytt 6 a kap. som omfattar merparten av de specialbestämmelser som gäller förfarandet för små tvistemål. Det är logiskt att

bestämmelserna placeras efter kapitlen om förberedelse och huvudförhandling i tvistemål, eftersom en stor del av bestämmelserna gäller förberedelse och huvudförhandling i ett mål.

Förfarandet ska enligt förslaget kallas förfarande för små tvistemål. Som rubrik för kapitlet föreslås emellertid handläggning av små tvistemål, eftersom den då motsvarar 8 kap.

1 §. I den första paragrafen fastställs det vad kapitlet föreskriver om. Enligt paragrafen innehåller kapitlet undantag från handläggningen av vissa tvistemål i tingsrätten i fråga om små tvistemål.

Bestämmelsen uttrycker att bestämmelserna i kapitlet utgör speciallagstiftning i förhållande till vad som i rättegångsbalken föreskrivs om handläggning av tvistemål i tingsrätten. Vid förfarandet för små tvistemål tillämpas bestämmelserna i 6 a kap. när de strider mot någon annan bestämmelse i rättegångsbalken. Bestämmelserna i kapitlet ska emellertid endast tillämpas i mål som omfattas av dess tillämpningsområde.

Bestämmelsen kompletteras av kapitlets 19 § 2 mom., där det föreskrivs om tillämpningen av övriga bestämmelser i rättegångsbalken. Enligt det tillämpas vid förfarandet för små tvistemål vad som annanstans i rättegångsbalken föreskrivs om handläggning av tvistemål i tingsrätten, om inte något annat föreskrivs i 6 a kap. eller i någon av de paragrafer som nämns i 19 § 1 mom.

Enligt paragrafen tillämpas specialbestämmelserna i kapitlet endast i tingsrätten. Det innebär att mål som omfattas av kapitlets tillämpningsområde behandlas i hovrätten och högsta domstolen i enlighet med bestämmelserna om tvistemål.

Specialbestämmelser som tillämpas vid förfarandet för små tvistemål ingår också annanstans i rättegångsbalken. Sådana paragrafer är 2 kap. 5 §, 11 kap. 3 b §, 12 kap.17 och 17 a §, 15 kap. 2 § och 21 kap. 8 d §. Bestämmelser om mål som avses i kapitlet ingår också i vissa andra lagar, såsom rättshjälpslagen och lagen om domstolsavgifter.

2 §. Paragrafen innehåller bestämmelser om tillämpningsområdet för förfarandet för små tvistemål.

Enligt *1 mom.* handläggs sådana mål i förfarandet för små tvistemål där kärandens yrkande vid tidpunkten när talan väcks gäller ett kapital på högst 10 000 euro eller inte gäller en penningprestation. Dessutom förutsätts det att kärandens yrkande grundar sig på ett hyresförhållande för en bostadslägenhet och att målet inte kan handläggas som ett summariskt tvistemål.

Förslaget att begränsa tillämpningsområdet till mål som gäller ett hyresförhållande för en bostadslägenhet grundar sig först och främst på att mål som gäller boende är viktiga ärenden för människorna, där det är motiverat att främja tillgången till rättslig prövning. Boendet hör till människornas grundläggande behov (HD 2014:49 punkt 4). Medan mål som t.ex. gäller en fordran enbart anknyter till grundlagens bestämmelse om skydd för egendom, har de mål som omfattas av propositionens tillämpningsområde också samband med 10 § i grundlagen.

Såsom det framgår närmare av avsnittet om bedömningen av nuläget, är mål som omfattas av tillämpningsområdet för förfarandet för små tvistemål förenade med särskilda problem. Vissa typer av mål, såsom mål som gäller återbetalning av hyressäkerhet eller mål som enligt lagen om hyra av bostadslägenhet kräver tillstånd av domstol, förs sällan till domstol. Dröjsmål i vräkningsmål medför i sin tur ekonomiska förluster för hyresvärdarna och störningar för grannarna.

Dessutom är det med tanke på en ändamålsenlig rättsvård och även rättsskyddet motiverat att det nya rättegångsförfarandet prövas i en liten grupp av mål innan det eventuellt utvidgas till andra mål.

I regeringsprogrammet för statsminister Petteri Orpos regering har införandet av förfarandet för små tvistemål kopplats till reformer som rör bostadsmarknaden (Ett starkt och engagerat Finland, Statsrådets publikationer 2023:59, s. 134).

Enligt förslaget omfattar förfarandet för små tvistemål alla yrkanden som grundar sig på ett hyresförhållande för en bostadslägenhet. Yrkandena kan sålunda grunda sig på lagen om hyra av bostadslägenhet eller ett hyresavtal för bostadslägenhet mellan parterna. Det kan t.ex. vara fråga om yrkande på betalning av obetalda hyresfordringar. Även skadeståndskrav i anslutning till ett hyresförhållande för en bostadslägenhet omfattas av tillämpningsområdet för bestämmelserna i kapitlet, t.ex. en situation där hyresgästen orsakat skada på hyreslägenheten.

Landskapet Åland har inom sitt område lagstiftningsbehörighet i ärenden som gäller hyra av lägenhet. På Åland tillämpas i stället för lagen om hyra av bostadslägenhet hyreslagen för landskapet Åland (1999:19). Om ett yrkande som gäller ett hyresförhållande för en bostadslägenhet grundar sig på denna lag, kan det handläggas i förfarandet för små tvistemål på samma sätt som ett yrkande som grundar sig på lagen om hyra av bostadslägenhet.

En sådan verkställighetstvist som avses i 10 kap. i utsökningsbalken kan likaså omfattas av tillämpningsområdet, om tvisten grundar sig på ett hyresförhållande för en bostadslägenhet och också övriga förutsättningar uppfylls. I praktiken kan verkställighetstvister emellertid ofta till sin art vara sådana att handläggning av dem i förfarandet för små tvistemål inte är lämpligt enligt 2 mom.

Begränsningen av tillämpningsområdet för förfarandet för små tvistemål att gälla hyresförhållande för bostadslägenhet innebär bl.a. att tvister som gäller hyra av affärslokal inte kan handläggas i förfarandet. Enligt förslaget ska tillämpningsområdet inte heller omfatta mål som gäller tagande av en aktielägenhet i bolagets besittning, om vilka det föreskrivs i 8 kap. i lagen om bostadsaktiebolag (1599/2009).

I förfarandet för små tvistemål kan handläggas yrkanden som gäller högst 10 000 euro. Det är inte motiverat att i ett förenklat rättegångsförfarande handlägga mål av betydande ekonomisk betydelse för parterna. Däremot ska tvister i anslutning till sedvanligt hyresboende omfattas av tillämpningsområdet. Medianen för värdet av intresset i hyresmål som 2019 avgjordes vid huvudförhandling i tingsrätten var 5 000 euro, såsom det framgår närmare av avsnitt 2.6. Förslaget att sätta en intressegräns på högst 10 000 euro baserar sig på en övervägning mellan dessa aspekter.

I lagen föreskrivs inte om ett förfarande för justering av intressegränsen med några års mellanrum t.ex. på basis av förändringen i levnadskostnadsindex. Ett fast eurobelopp som anges i lag är ett klarare alternativ med tanke på lagens tillämpning än en summa som justeras tidvis och vars gällande belopp framgår av en förordning. Betydelsen av en entydig gräns framhävs av att den anger rätt rättegångsförfarande, vilket kan anses vara en fundamental fråga med tanke på en rättegång. Om det senare skulle visa sig att 10 000 euro inte motsvarar syftet med förfarandet för små tvistemål, kan lagen ändras.

Med kärandens yrkande avses kärandens yrkande i huvudmålet, inte ett yrkande som gäller rättegångskostnader. Om käranden har flera yrkanden, avgör det sammanlagda beloppet av dem. Avgörande är också det kapital som är föremål för yrkandet, räntor beaktas inte. I genkärsmål

räknas inte det sammanlagda beloppet av yrkandena i käromålet, utan målet kan omfattas av förfarandets tillämpningsområde, om det i både käromålet och genkäromålet var för sig yrkas på högst 10 000 euro.

Eurobeloppet granskas enligt tidpunkten för när talan har väckts. På detta sätt begränsas förfarandets tillämpningsområde entydigt. Samtidigt innebär det att också yrkanden som överstiger 10 000 euro kan handläggas i förfarandet, förutsatt att kapitalet i kärandens yrkande är högst 10 000 euro när talan väcks. I mål som gäller obetalda hyror är det även typiskt att kärandens yrkande ökar under processens gång. Situationen kan vara denna också vid ändring av talan. Vid stora ändringar kan det emellertid uppstå en fråga om målet på det sätt som avses i 2 mom. längt är lämpligt att handläggas i enlighet med bestämmelserna i kapitlet.

Enligt förslaget kan också andra yrkanden än yrkanden som gäller en penningprestation handläggas i förfarandet för små tvistemål. Ett exempel på detta är yrkanden som gäller vräkning. Lagen om hyra av bostadslägenhet innehåller också bestämmelser om vissa ärenden som kräver tillstånd eller avgörande av domstol och som med stöd av punkten likaså ska omfattas av förfarandet för små tvistemål. Dessa finns t.ex. i lagens 18 § (upplåtelse av bostadslägenhet att tillfälligt användas av någon annan), 46 § (fortsättande av hyresförhållande efter hyresgästens död), 53 § (makes samtycke till uppsägning av hyresavtal) och 69 § (framskjutande av flyttningsdagen). Även fastställsetalan som grundar sig på ett hyresförhållande för en bostadslägenhet kan handläggas i förfarandet för små tvistemål.

I förfarandet för små tvistemål handläggs inte ett mål som kan handläggas som ett summariskt tvistemål. Om ett mål som i övrigt omfattas av kapitlets tillämpningsområde enligt kärandens uppfattning är ostridigt, ska talan väckas på det sätt som föreskrivs i 5 kap. 3 § och 3 a §, och om svaranden inte motsätter sig kärandens yrkande eller endast åberopar en grund som uppenbart saknar betydelse för målets avgörande, ska målet också handläggas och avgöras som ett summariskt tvistemål. Det är emellertid möjligt att ett mål som käranden antagit vara tvistigt visar sig vara ostridigt. Ett sådant mål avgörs i enlighet med 5 kap. 13 § och 21 kap. 8 c §.

Momentets ordalydelse utesluter inte ett mål som har inletts med en summarisk stämningsansökan enligt 5 kap. 3 §, dvs. ett mål som käranden ursprungligen har antagit vara ostridigt, men som senare visat sig vara tvistigt. Således omfattas också ett sådant mål efter att det blivit tvistigt av förfarandets tillämpningsområde, om övriga förutsättningar uppfylls. Det innebär att också summariska tvistemål som blivit tvistiga handläggs i förfarandet för små tvistemål. Bestämmelser om sättet att lämna in svaromål i en sådan situation finns i 6 § 2 mom.

Om käranden har flera yrkanden, varav en del omfattas av tillämpningsområdet för små tvistemål och en del inte gör det, kan målet inte handläggas i förfarandet för små tvistemål.

Paragrafen innehåller inte bestämmelser om möjligheten att i vissa situationer ändå handlägga ett mål som inte uppfyller förutsättningarna i 1 mom. i förfarandet för små tvistemål, t.ex. om kärandens yrkande medan rättegången pågår skulle minska till under 10 000 euro. Även om den lösning som föreslås kan utesluta mål som i sig kunde handläggas i förfarandet från dess tillämpningsområde, talar strävan efter ett klart och förutsägbart tillämpningsområde för såväl parterna som tingsrätten för lösningen. Enligt förslaget är det klart att endast de mål som avses i 1 mom. handläggs i förfarandet för små tvistemål, om inte förutsättningarna i 2 mom. undantagsvis uppfylls. Liksom det framförs mer ingående i specialmotiveringen till 21 kap. 8 d § 1 mom. kan ett överdimensionerat yrkande redan enligt den gällande lagen beaktas i avgörandet om ersättning för rättegångskostnader.

På motsvarande sätt kan parterna inte avtala om huruvida målet ska handläggas i förfarandet för små tvistemål eller i en fullskalig rättegång i tvistemål. Om målet omfattas av kapitlets tillämpningsområde, ska det handläggas i förfarandet för små tvistemål, om inte tingsrätten med stöd av 2 mom. beslutar något annat. Däremot kan ett mål som inte uppfyller kraven i 1 mom. under inga omständigheter handläggas i förfarandet för små tvistemål.

Om det någon annanstans i lag föreskrivs att ett mål ska behandlas enligt rättegångsbalken eller i den ordning som föreskrivs om handläggning av tvistemål, tillämpas bestämmelserna i detta kapitel på handläggningen av målet endast om målet uppfyller kraven i denna paragraf. För tydlighetens skull föreskrivs det separat om detta i 19 § 3 mom.

I 2 mom. föreskrivs det om undantag från bestämmelsen i 1 mom.

Syftet med 2 § 1 mom. är att till förfarandet för små tvistemål styra mål som ändamålsenligt kan handläggas i ett sådant rättegångsförfarande som föreslagits. Sannolikt kommer det emellertid att finnas mål som kan anses vara så omfattande eller svåra att det är mer ändamålsenligt att handlägga dem utan tillämpning av undantagsbestämmelserna i kapitlet, även om de skulle uppfylla kraven i 1 mom. För sådana situationer är det motiverat att föreskriva om möjligheten att avvika från bestämmelserna i 1 mom.

Därför anges det i den första meningen i 2 mom. att ett mål inte handläggs enligt bestämmelserna i detta kapitel, om det med hänsyn till målets art eller omfattning inte är lämpligt.

Handläggning av ett mål i förfarandet för små tvistemål är med hänsyn till målets art inte lämpligt, om målet omfattar svåra juridiska frågor. Det är mer ändamålsenligt att handlägga ett mål i vilket ingår utförlig juridisk argumentering i en fullskalig rättegång i tvistemål. Inte heller så kallade pilotmål eller andra mål, där avgörandet har särskild betydelse i andra rättsförhållanden, är med hänsyn till sin art lämpliga att handläggas i förfarandet för små tvistemål. I förfarandet för små tvistemål kan det inte heller handläggas mål där det anses finnas behov av högsta domstolens prejudikat, om det inte uttryckligen är fråga om tillämpning av bestämmelserna om förfarandet för små tvistemål.

Ett mål är med hänsyn till sin art inte heller lämpligt att handläggas i förfarandet för små tvistemål om det är förenat med svåra bevisfrågor.

Handläggning av ett mål i förfarandet för små tvistemål är med hänsyn till målets omfattning inte lämpligt, om omfattande bevisning läggs fram i målet. Exakta gränser t.ex. i fråga om antalet vittnen kan på grund av mångfalden av fall inte införas. Man kan emellertid utgå från att det i förfarandet för små tvistemål inte är lämpligt att handlägga mål, där upptagningen av bevisning på förhand kan antas ta flera timmar i anspråk. Här ska också beaktas att tingsrätten med stöd av den föreslagna 13 § har mer omfattande möjligheter att avvisa bevisning som läggs fram i ett mål än i tvistemål.

Behovet att förrätta syn innebär inte i sig att ett mål inte kan handläggas i förfarandet för små tvistemål. Den tid som krävs för att förrätta syn kan emellertid ofta innebära att målet på grund av sin omfattning inte längre lämpar sig för handläggning i enlighet med bestämmelserna i kapitlet.

I förfarandet för små tvistemål kan också en lekman vara rättegångsombud eller rättegångsbiträde för en part. Därför är det vid tillämpningen av bestämmelsen viktigt att också fästa uppmärksamhet vid hurdan juridisk hjälp som skötseln av saken typiskt och objektivt

bedömt kräver även med hänsyn till domstolens processledningsskyldighet enligt 10 §. Behov av juridisk hjälp i liten skala innebär inte i sig att målet inte kan handläggas i förfarandet för små tvistemål.

Bestämmelser om ersättning av rättegångskostnader i förfarandet för små tvistemål finns i 21 kap. 8 d §. Ersättningsbeloppet har begränsats jämfört med vad den vinnande parten i ett tvistemål annars skulle ha rätt till. Om det redan på basis av stämningsansökan eller svaromålet verkar uppenbart att det i förhållande till det högsta ersättningsbeloppet som föreskrivs i paragrafen krävs oskäligt mycket åtgärder att driva målet, tyder det på att målet inte lämpar sig för förfarandet för små tvistemål.

Ett mål lämpar sig klart inte för handläggning i förfarandet för små tvistemål, om det som ett fullskaligt tvistemål ska handläggas i en sammansättning med tre lagfarna medlemmar. Enligt förarbetena till 2 kap. 5 § i rättegångsbalken är ett ärende på det sätt som kräver en sammansättning med tre lagfarna medlemmar i allmänhet svårt och omfattande i sådana fall när rättegångsmaterialet är så stort att domaren har svårigheter att behärska det eller när saken i juridiskt avseende är exceptionellt invecklad eller när den av någon annan orsak är så viktig att det ska anses motiverat att ärendet behandlas i fulltalig sammansättning (RP 32/2001 rd, s. 27). Tröskeln för att fortsätta handläggningen av ett mål i den ordning som föreskrivs om handläggning av tvistemål är lägre än i nämnda paragraf: ett mål är således inte nödvändigtvis till sin art eller omfattning lämpligt att handläggas i förfarandet för små tvistemål, även om det som ett fullskaligt tvistemål inte skulle förutsätta en fulltalig sammansättning.

I förfarandet för små tvistemål kan också handläggas mål som kan anses för svåra för att avgöras av en tingsnotarie. Avgörandet av ett mål som omfattas av kapitlets tillämpningsområde behöver således inte grundas direkt på lagen och dess förarbeten eller på rättspraxis (HD 2017:43).

Enligt 2 kap. 16 § 2 mom. i rättegångsbalken kan huvudförhandling i tvistemål i tingsrätten genomföras som rättegång via fjärranslutning, om det finns grundad anledning till det med beaktande av målets eller ärendets art och dess betydelse för en part. Vid rättegång via fjärranslutning deltar ordföranden och övriga i den avgörande sammansättningen samt parterna i rättegången via fjärranslutning. Enligt förarbetena till paragrafen ska i mindre tvistemål som inte är föremål för offentligt intresse och i vilka parterna inte själva anländer till rättssalen tröskeln för grundad anledning inte sättas så högt (RP 63/2024 rd, s. 36). Om huvudförhandlingen i målet kan genomföras som rättegång via fjärranslutning, är det i regel lämpligt att handlägga målet i förfarandet för små tvistemål.

Tingsrätten ska besluta huruvida handläggningen av målet ska fortsätta som ett fullskaligt tvistemål. Tingsrätten kan besluta om det i vilket skede som helst av rättegången, även om det av processekonomiska skäl i allmänhet är förnuftigt att göra det i ett så tidigt skede som möjligt. Tingsrätten kan också besluta om det på tjänstens vägnar.

Om tingsrätten beslutar att fortsätta handläggningen som ett fullskaligt tvistemål, fortsätter rättegången från det skede i vilket målet var när beslutet fattades. Eftersom det föreslås att det ska föreskrivas om stämningsansökan och svaromål på annat sätt än i fråga om fullskaliga tvistemål, kan det typiskt vara motiverat att de kompletteras.

I 2 mom. föreskrivs det för tydlighetens skull också om att parterna ska höras. Skyldigheten att höra parterna ska enligt förslaget gälla den i momentet avsedda frågan om tillämpning av undantagsbestämmelsen enligt momentet. Tingsrätten behöver således inte höra parterna om förfarandet vid handläggning av ett mål som obestriddligen omfattas av tillämpningsområdet i förfarandet för små tvistemål. Skyldigheten att höra parterna aktualiseras när det inte är klart att

målet kan handläggas i förfarandet för små tvistemål och det måste fattas ett beslut om detta. Vid prövningen ska tingsrätten ta hänsyn till parternas synpunkter och motiveringarna till dem.

Parterna kan höras på det sätt som tingsrätten anser vara ändamålsenligt, också t.ex. per telefon. Som ändamålsenligt kan anses att man vid hörandet av en part som saknar rättegångsombud eller rättegångsbiträde redogör för betydelsen av rättegångsförfarandet framför allt med tanke på ansvaret för rättegångskostnaderna. I samband med hörandet är det motiverat att upplysa parterna om hur handläggningen av målet skulle fortsätta, om målets handläggning fortsätter på det sätt som föreskrivs om handläggning av andra tvistemål. Parterna kan samtidigt höras också om andra omständigheter som inverkar på handläggningen av målet. Separat hörande behövs inte, om en part t.ex. i sitt svaromål har yttrat sig om saken.

Om ändringssökande i ett beslut som fattas med stöd av paragrafen föreskrivs inte separat, eftersom 16 kap. 3 § 3 mom. tillämpas på sökande av ändring. Ett avgörande kan således överklagas i samband med att ändring söks i tingsrättens dom eller slutliga beslut, om inte domstolen bestämmer att ändring ska sökas särskilt.

I hovrätten ska frågan om återförvisande av ett mål till tingsrätten bedömas utgående från om ett återförvisande behövs för genomförandet av en rättvis rättegång. Sannolikt kan rättegångsfel som inträffat i tingsrätten ofta korrigeras genom att målet behandlas i hovrätten i ett fullskaligt förfarande. Sökandet av ändring inverkar därför främst på skyldigheten att ersätta rättegångskostnaderna. Om hovrätten anser att ett mål inte borde ha handlagts i förfarandet för små tvistemål, tillämpas i hovrätten på skyldigheten att ersätta de rättegångskostnader som uppstått vid tingsrätten inte 21 kap. 8 d § som begränsar beloppet av dem.

3 §. Paragrafen innehåller bestämmelser om kraven på innehållet i stämningsansökan vid förfarandet för små tvistemål. De motsvarar i huvudsak vad som föreskrivs i 5 kap. 2 §.

Enligt *1 mom.* ska käranden i stämningsansökan uppge att målet enligt kärandens uppfattning är tvistigt och omfattas av tillämpningsområdet för detta kapitel. Syftet med bestämmelsen är att styra käranden så att sådana mål som inte omfattas av förfarandet för små tvistemål inte förs till förfarandet. Det kan bedömas effektivisera rättegången och minska kostnaderna för såväl tingsrätten som käranden. Bestämmelsens betydelse accentueras när det för mål som handläggs i förfarandet för små tvistemål skapas en e-tjänstportal, via vilken målet inleds.

Om käranden anser att målet inte är tvistigt, ska det inledas som ett summariskt tvistemål enligt 5 kap. 3 §. Om målet är tvistigt, men inte omfattas av kapitlets tillämpningsområde, ska talan väckas i enlighet med vad som föreskrivs i 5 kap. 2 §.

I *2 mom.* föreskrivs det om övriga krav på innehållet i en stämningsansökan. Utgångspunkten är att samma uppgifter ska uppges i stämningsansökan som i ett tvistemål enligt 5 kap. 2 §. Denna utgångspunkt är emellertid förenad med tre undantag.

Enligt *2 mom. 1 punkten* räcker det med att käranden som grund för sitt yrkande endast nämner de omständigheter som yrkandet omedelbart grundar sig på. Med uttrycket avses detsamma som i 5 kap. 3 § om stämningsansökan i ett summariskt tvistemål. Det är fråga om ett undantag från 5 kap. 2 § 1 mom. 2 punkten, enligt vilken i stämningsansökan ska uppges de omständigheter som yrkandet grundar sig på.

Med beaktande av syftet med förfarandet för små tvistemål ska det anses som tillräckligt att föremålet för tvisten framgår av grunderna för yrkandet med den noggrannhet att svaranden utgående från det kan antas förstå vad målet gäller och kan bemöta påståendena. I praktiken kan

det räcka med att kärnan i tvisten framgår av grunderna för att inleda förfarande. Som tillräcklig grund kan sålunda anses kärandens meddelande t.ex. att ”hyresgästen har försummat slutstädningen” eller ”hyresgästen har förstört golvet i lägenheten”. Till övriga delar kan grunderna för talan efter behov kompletteras under förfarandets gång.

Förslaget innebär lindrigare krav på innehållet i stämningsansökan. Det är motiverat för att främja tillgången till rättslig prövning. Det gör det enklare att driva målet själv utan hjälp av en jurist. Det är också logiskt att det i en också i övrigt förenklad process inte ställs lika höga krav på stämningsansökan som i en fullskalig rättegång i tvistemål.

Ur tingsrättens synvinkel är det i sin tur till fördel, om stämningsansökningarna inte är onödigt detaljerade. Även om det genom lagstiftning knappast torde vara möjligt att särskilt effektivt inverka på stämningsansökans omfattning, kan bestämmelserna om att endast nämna de omständigheter som yrkandet omedelbart grundar sig på bidra till att främja detta mål.

Eftersom käranden ska motivera sin stämningsansökan åtminstone på samma sätt som i ett summariskt tvistemål i nuläget, försämrar förslaget varken förutsättningarna för förberedelsen av målet eller svarandens möjligheter att bemöta yrkandena.

Enligt 2 mom. 2 punkten ska käranden alltid uppge de bevis som käranden har för avsikt att lägga fram till stöd för de omedelbara grunderna för sina yrkanden och vad som ska styrkas med varje bevis. Den föreslagna punkten innebär ett undantag från 5 kap. 2 § 1 mom. 3 punkten, enligt vilken käranden i den mån det är möjligt ska uppge bevis till stöd för sitt käromål.

Syftet med bestämmelsen är att alla bevis av betydelse som käranden har för avsikt att lägga fram är kända genast i början av rättegången. I förfarandet för små tvistemål är det viktigt att bevisen uppges i ett tidigt skede, eftersom det förbättrar möjligheterna att hålla endast ett sammanträde. En bestämmelse som förutsätter att bevis ska uppges utan undantag är också klar för både parterna och tingsrätten.

Om käranden i stämningsansökan inte uppger ett enda bevis av betydelse, ska tingsrätten i regel låta komplettera stämningsansökan i enlighet med 5 kap. 5 § innan stämningen delges, så att svaranden kan bedöma saken på behörigt sätt. Det faktum att käranden kan uppge grunderna för sitt yrkande i mycket komprimerad och enkel form understryker betydelsen av att uppge bevis.

Bestämmelsen innebär inte att det inte skulle vara möjligt att uppge bevis också senare under förberedelserna, om det finns orsak till det. Innehållet i svaromålet kan ge anledning till det t.ex. om svaranden bestrider något som käranden har ansett vara ostridigt. Enligt förslaget införs i kapitlets 11 § bestämmelser om föreläggande att vid äventyr av preklusion uppge bevis inom utsatt tid.

I kapitlets 5 § föreskrivs det separat om inlämning av skriftliga bevis till tingsrätten i samband med stämningsansökan.

I 2 mom. 3 punkten föreskrivs det om processadressen. Enligt punkten ska käranden som sin processadress uppge en elektronisk adress eller en eventuell andra adress. Bestämmelsen avviker från vad som föreskrivs i 5 kap. 2 § 2 mom.

Käranden kan redan med stöd av 5 kap. 2 § uppge en elektronisk adress som sin processadress, och många käranden också gör det. Syftet med bestämmelsen är att främja detta positiva förfarande, eftersom användningen av en elektronisk processadress gör rättegången effektivare. Det minskar också domstolarnas arbete och kostnader för postning av handlingar.

En elektronisk adress kan t.ex. vara en e-postadress, men också någon annan elektronisk adress, i fortsättningen t.ex. ett konto i den e-tjänst som avses i 6 §. Ett konto i en nätverkstjänst på sociala medier är emellertid inte en sådan elektronisk adress som avses i bestämmelsen.

Eftersom alla inte har faktiska förutsättningar att sköta ärenden elektroniskt, kan det inte utan undantag förutsättas att en elektronisk processadress ska anges. Därför ska det också i fortsättningen vara möjligt att uppge någon annan än en elektronisk processadress.

4 §. Paragrafen innehåller bestämmelser om kraven på innehållet i svaromålet i förfarandet för små tvistemål. På samma sätt som i 3 § i fråga om stämningsansökan motsvarar också kraven på innehållet i svaromålet i stor utsträckning vad som i 5 kap. i nuläget föreskrivs om tvistemål.

Enligt *1 mom.* ska svaranden i sitt svaromål anmäla om svaranden medger eller motsätter sig käromålet. Om svaranden medger käromålet, behöver inte de övriga uppgifter som anges i paragrafen lämnas, eftersom målet då kan avgöras direkt på basis av medgivande. Bestämmelsen motsvarar 5 kap. 10 § 1 mom. 1 punkten, men den upprepas här för tydlighetens skull.

I *2 mom.* föreskrivs det om övriga krav på innehållet i svaromålet. Utgångspunkten är att samma uppgifter ska uppges i svaromålet som i ett tvistemål enligt 5 kap. 10 §. Denna utgångspunkt är emellertid förenad med tre undantag. De motsvarar både till innehåll och motiveringar de bestämmelser om stämningsansökan som föreslås i 3 §. Det är logiskt att kraven på innehållet i stämningsansökan och svaromålet ska motsvara varandra.

Om svaromålet är bristfälligt, men tingsrätten ändå inte kan bifalla käromålet genom tredskodom, ska tingsrätten åtminstone i regel för svaranden fastställa en sådan utsatt tid som avses i 11 § vid äventyr av preklusion för att säkerställa en smidig handläggning av målet.

5 §. Paragrafen innehåller bestämmelser om inlämning av skriftliga bevis till tingsrätten i samband med stämningsansökan och svaromålet

Syftet med bestämmelsen är att tingsrätten och motparten ska ha tillgång till partens skriftliga bevisning genast i början av rättegången. Det gör förfarandet effektivare och främjar möjligheterna att hålla ett endast sammanträde i målet.

Bestämmelsen innebär inte att det inte skulle vara möjligt att lämna in skriftliga bevis till tingsrätten också senare under förberedelsen, om det finns orsak till det. Innehållet i svaromålet kan ge anledning till det t.ex. om svaranden bestrider något som käranden har ansett vara ostridigt. Enligt förslaget införs emellertid i kapitlets 11 § bestämmelser om att tingsrätten under förberedelsen kan utfärda ett föreläggande att vid äventyr av preklusion lämna in skriftliga bevis till tingsrätten inom utsatt tid.

I 6 § ingår bestämmelser om inlämning av skriftliga bevis.

6 §. I paragrafen anges som utgångspunkt att parterna ska lämna in handlingarna i anslutning till rättegången till tingsrätten huvudsakligen via e-tjänsten.

Syftet med bestämmelsen är att effektivisera handläggningen av mål i tingsrätten. Tack vare e-tjänsten inkommer parternas yrkanden och grunderna för dem i strukturerad form till tingsrättens ärendehanteringssystem. På detta sätt kan parterna hänvisas till att upprätta skrivelser som fyller formkraven, vilket minskar behovet av kompletteringar. E-tjänsten kan således bidra till att effektivisera handläggningen av målen.

Även parterna har nytta av e-tjänsten. E-tjänsten kan utarbetas så att den handleder parterna att upprätta stämningsansökan eller svaromålet i rätt format. I e-tjänsten kan parterna följa hur handläggningen av målet framskrider och ta emot delgivningar. E-tjänsten erbjuder ett informationssäkert sätt att vara i kontakt med tingsrätten.

Eftersom det ännu inte finns någon e-tjänst, träder bestämmelsen i kraft vid en tidpunkt som det föreskrivs om separat. Till dess kan parterna lämna in handlingar till tingsrätten på samma sätt som i nuläget.

Förslaget motsvarar förutom föresatserna i regeringsprogrammet om främjande av digitaliseringen också de nationella och internationella rekommendationerna om hur rättsvården ska utvecklas (Preliminära åtgärdsförslag från arbetsgruppen för rättsväsendet 30.9.2024, särskilt s. 26, 34–35, 42–43 och 89, Bedömningspromemoria av arbetsgruppen för utveckling av rättskipningen, Justitieministeriets publikationer, Betänkanden och utlåtanden 2022:39, s. 138 och 144; Statsrådets redogörelse för rättsvården, VNS 13/2022, s. 58; En europeisk strategi för e-juridik 2024–2028, t.ex. punkterna 4 och 33; CEPEJ, Guidelines on Electronic Court Filing (e-filing) and Digitalisation of Courts).

Enligt *1 mom.* ska parterna lämna in stämningsansökan, svaromålet och andra handlingar till tingsrätten via e-tjänsten, om inte tingsrätten av särskilda skäl tillåter att en part lämnar in en handling på något annat sätt. Momentet innebär ett undantag från bestämmelserna i 5 kap. och 9 kap. 3 §.

Med andra handlingar avses bortsett från undantaget i 2 mom. alla handlingar som hänför sig till rättegången och som en part lämnar in till tingsrätten. Till dem hör således t.ex. skriftliga bevis, liksom också utsagor, oavsett om det är fråga om en utsaga som parten lämnat in på eget initiativ eller på uppmaning av tingsrätten. Också besvärsskrift och motbesvär ska lämnas in till tingsrätten via e-tjänsten.

I fråga om stämningsansökan motsvarar momentet 5 kap. 3 a § i rättegångsbalken, enligt vilken vissa käranden ska lämna in stämningsansökan i ett summariskt tvistemål till tingsrätten i elektronisk form via ett informationssystem eller e-tjänsten. Enligt grundlagsutskottets mening kan skyldigheten att göra en elektronisk stämningsansökan anses vara ett ordinärt och godtagbart processuellt krav (GrUU 4/2018 rd, s. 2).

I kapitlets 7 och 8 § finns bestämmelser om vad som följer, om en part lämnar in en handling som nämns i momentet till tingsrätten på något annat sätt än vad som föreskrivs i momentet.

Skyldigheten att lämna in handlingarna till tingsrätten via e-tjänsten är inte utan undantag, utan tingsrätten kan av särskilda skäl tillåta att en part lämnar in handlingen på något annat sätt.

Bakgrunden till undantaget är att alla inte har faktiska förutsättningar att använda e-tjänsten. Därför skulle det vara problematiskt att förutsätta det utan undantag.

Avvikelse förutsätter särskilda skäl. Det kan anses motiverat att sätta tröskeln på denna nivå, å ena sidan på grund av att det inte kan anses vara svårt att använda e-tjänsten, och å andra sidan på grund av att användningen av e-tjänsten kan bedömas effektivisera och snabba upp handläggningen av målen i tingsrätten betydligt.

Särskilda skäl att tillåta att en handling lämnas in på något annat sätt kan komma i fråga när partens förmåga att sköta ärenden via e-tjänsten är klart sämre än normalt exempelvis på grund av hög ålder eller funktionsnedsättning. Också t.ex. ett datatekniskt problem, såsom en

funktionsstörning i e-tjänsten, kan utgöra ett särskilt skäl att tillåta att handlingar lämnas in på något annat sätt. Däremot utgör partens egna datatekniska problem inte ett särskilt skäl.

Enligt 5 kap. 3 a § i rättegångsbalken ska vissa käranden lämna in stämningsansökan i ett summariskt tvistemål till tingsrätten i elektronisk form via ett informationssystem eller e-tjänsten vid äventyr att det annars avvisas. Stämningsansökan kan emellertid inte avvisas, om stämningsansökan på grund av ett yrkande eller grunderna för yrkandet inte kan upprättas i den form som informationssystemet eller e-tjänsten förutsätter. En dylik situation kan också utgöra ett sådant särskilt skäl som avses i detta moment.

Även om det inte föreligger några hinder, förutsätter bestämmelsen inte att tingsrätten på eget initiativ ska börja utreda partens förmåga att använda e-tjänsten. Så är inte fallet ens om parten skulle ha lämnat in en handling till tingsrätten på något annat sätt.

I praktiken förutsätter tillåtelse till undantag att parten själv eller någon på partens vägnar kontaktar tingsrätten och begär tillstånd att lämna in handlingen på något annat sätt. Parten ska då uppge ett särskilt skäl som förutsätts enligt paragrafen. Vid bedömningen av saken kan man utgå från att det skäl som uppgetts är riktigt, om det inte finns anledning att misstänka något annat. I allmänhet är det inte ändamålsenligt att utnyttja tingsrättens eller parternas resurser till att utreda saken.

Ändring i ett avgörande, genom vilket tingsrätten trots begäran inte tillåter att en handling lämnas in på något annat sätt än via e-tjänsten, söks på det sätt som föreskrivs i 16 kap. 3 § 3 mom. Ändring söks således i samband med huvudmålet, om inte tingsrätten bestämmer något annat.

I detta sammanhang föreslås det inte bestämmelser om på vilket sätt tingsrätten ska sända handlingar till en part. Detta grundar sig på att ett projekt för prioritering av digital myndighetskommunikation pågår i statsrådet. Projektet syftar till att öka användningen av elektronisk delgivning betydligt från nuläget. Målet är att de lagstiftningsändringar som behövs ska träda i kraft så att de möjliggör prioritering av digital myndighetskommunikation från början av 2026.

I 2 mom. föreskrivs det om undantag från utgångspunkten att använda e-tjänsten. Det första undantaget gäller en situation där svaranden motsätter sig kärandens yrkanden i ett mål där käranden har inlett ett summariskt tvistemål med stämningsansökan, dvs. antagit att målet är ostridigt.

Ibland visar sig kärandens uppfattning om att målet är ostridigt vara felaktig och svaranden motsätter sig kärandens yrkanden. Då avgörs målet inte genom en tredskodom, utan handläggningen av målet i tingsrätten fortsätter. Om ett sådant mål omfattas av tillämpningsområdet för förfarandet för små tvistemål, handläggs det i fortsättningen i enlighet med bestämmelserna i detta kapitel när det blir tvistigt. Det förutsätter bl.a. att handlingarna lämnas in till tingsrätten via e-tjänsten.

I en sådan situation som beskrivs ovan har käranden emellertid inte lämnat in stämningsansökan till tingsrätten via den e-tjänst som avses i paragrafen. I den situationen är det inte logiskt att förutsätta att svaranden ska ge sitt svaromål via e-tjänsten, om inte tingsrätten av särskilda skäl tillåter att svaranden handlar på något annat sätt. Det är inte heller ändamålsenligt att ställa tilläggskrav på hur svaranden kan bestrida ett yrkande som käranden felaktigt ansett vara ostridigt. Av dessa orsaker är det befogat att för en sådan situation införa undantag från bestämmelserna i 1 mom.

Det andra undantaget gäller missnöjesanmälan. Missnöjesanmälan innehåller endast uppgift om att parten är missnöjd med tingsrättens avgörande antingen i dess helhet eller till vissa delar. Om en sådan handling lämnas in via e-tjänsten bidrar det just inte till en effektivare handläggning av mål i tingsrätten. Därför finns det inga sådana skäl att förplikta en part att lämna in missnöjesanmälan till tingsrätten via e-tjänsten som skulle basera sig på en effektivare handläggning av målet eller parternas intresse.

I det fallet att det också skulle förutsättas att missnöjesanmälan ska lämnas in via e-tjänsten, skulle den föreslagna 7 § ytterligare föranleda att tingsrätten, om en part lämnar in missnöjesanmälan på något annat sätt, t.ex. genom att fylla i en blankett om saken på tingsrättens kansli, ska uppmana parten att lämna in missnöjesanmälan via e-tjänsten. Det kan inte anses vara motiverat med tanke på innehållet i missnöjesanmälan och den för missnöjesanmälan fastställda tidsfristen på sju dagar.

I 12 kap. 17 a § ingår enligt förslaget bestämmelser om sättet för inlämning av ansökan om återvinning i en tredskodom som har meddelats i ett mål som omfattas av förfarandet.

I 3 mom. föreskrivs det om e-tjänsten. Enligt det kan e-tjänsten utvecklas så att en part i tjänsten kan hänvisas till att iaktta bestämmelserna i denna lag. Utöver rådgivning kan det vara fråga om hänvisning också t.ex. på så sätt att e-tjänsten innehåller begränsningar av omfattningen av grunderna för yrkandena, så att käranden verkligen endast uppger de omständigheter som hans eller hennes yrkande omedelbart grundar sig på. På det sättet uppnås med större sannolikhet de fördelar som e-tjänsten kan erbjuda.

7 §. Paragrafen innehåller bestämmelser om en sådan situation där en part lämnar in en handling till tingsrätten på något annat sätt än via e-tjänsten, trots att parten inte är befriad från denna skyldighet.

Enligt förslaget ska bestämmelsen på samma sätt som 6 § träda i kraft vid en tidpunkt som det föreskrivs om separat när e-tjänsten är färdig.

Enligt 1 mom. ska tingsrätten i denna situation uppmana parten att korrigera sitt handlande och hänvisa parten till att lämna in den handling som lämnats in på något annat sätt till tingsrätten på nytt via e-tjänsten inom utsatt tid.

Eftersom det i 8 § ingår bestämmelser om påföljder vid försummelse att använda e-tjänsten, är det motiverat att först ge parten möjlighet att korrigera sitt handlande. Det motsvarar förfarandet när en part lämnar in en bristfällig, oklar eller oredig stämningsansökan till tingsrätten (5 kap. 5 §). Situationen avviker från 5 kap. 3 a §, där komplettering inte förutsätts, eftersom också andra än juridiska personer eller andra yrkesmässiga käranden kan vara föremål för påföljder.

Tingsrätten ska fastställa en utsatt tid, inom vilken parten ska lämna in handlingen på nytt via e-tjänsten. Samtidigt ska parten underrättas om de påföljder som föreskrivs i 8 §. Om en stämningsansökan som lämnats in på något annat sätt också är bristfällig, oklar eller oredig, föreligger det inga hinder att samtidigt låta komplettera stämningsansökan också till dessa delar.

Eftersom också 5 kap. 6 § 2 mom. tillämpas vid förfarandet för små tvistemål, behöver tingsrätten inte uppmana käranden att lämna in en klart ogrundad stämningsansökan på nytt via e-tjänsten för att kunna avvisa stämningsansökan med stöd av momentet.

I 2 mom. föreskrivs det om förlängning av den tid som fastställs för komplettering. Det förutsätter särskilda skäl. Momentet motsvarar vad som i 5 kap. 5 § 2 mom. föreskrivs om

förlängning av tiden, när stämningsansökan är bristfällig, oklar eller oredig. Särskilda skäl förutsätts också för förlängning av tiden för inlämning av svaromål (5 kap. 11 § 1 mom.).

Särskilda skäl kan föreligga i samma situationer som i 5 kap. 5 § 2 mom. Enligt förarbetena till momentet kan det vara fallet exempelvis när sökanden av skäl som inte beror på honom eller henne inte har hunnit komplettera stämningsansökan inom den utsatta tiden (RP 15/1990 rd, s. 53).

8 §. I 1 mom. föreskrivs det om vad som följer, om en part trots uppmaning inte lämnar in handlingar till tingsrätten via e-tjänsten, även om parten borde ha gjort det.

Påföljden är att inlämningen av handlingen till tingsrätten inte har de verkningar i rättegången som avsändaren har avsett att den ska ha. Detta är motiverat för att främja användningen av e-tjänsten.

Enligt förslaget ska bestämmelsen på samma sätt som 6 § träda i kraft vid en tidpunkt som det föreskrivs om separat när e-tjänsten är färdig.

Enligt 1 mom. 1 punkten avvisas stämningsansökan, om käranden lämnar in stämningsansökan på något annat sätt än via e-tjänsten. Till denna del motsvarar förslaget 5 kap. 3 a § i rättegångsbalken.

Enligt 1 mom. 2 punkten avgörs målet enligt 5 kap. 13 §, om svaranden lämnar in svaromålet på något annat sätt än via e-tjänsten. Det innebär att målet avgörs utan att förberedelsen fortsätter. Käromålet bifalls härvid genom en tredskodom. Till den del käranden har avstått från käromålet eller detta är klart oggrundat, ska det emellertid förkastas genom dom.

Enligt 1 mom. 3 punkten avgörs målet enligt 12 kap. 10–13 §, om parten lämnar in en skriftlig utsaga som har begärts av tingsrätten på något annat sätt än via e-tjänsten. Paragraferna innehåller bestämmelser om påföljder i tvistemål vid försummelse av den skyldighet som föreskrivs för en part.

Det innebär först och främst att motparten till den part som försummat sin skyldighet har rätt till tredskodom (12 kap. 10 §) eller, om svaranden har avgett sitt svaromål, rätt att få målet avgjort genom dom (12 kap. 11 §).

Enligt 12 kap. 12 § i rättegångsbalken ska käromålet förkastas, om en tredskodom meddelas mot käranden. Tredskodom får inte meddelas till den del det är uppenbart att käromålet är befogat eller om svaranden har medgett käromålet. Till dessa delar ska käromålet bifallas genom dom.

Enligt 12 kap. 13 § i rättegångsbalken ska käromålet bifallas, om en tredskodom meddelas mot svaranden. Tredskodom får inte meddelas till den del käranden har eftergett käromålet eller detta är uppenbart oggrundat. Till dessa delar ska käromålet förkastas genom dom.

Enligt 1 mom. 4 punkten beaktas handlingen inte vid handläggningen av målet, om parten lämnar in ett skriftligt bevis eller en annan handling på något annat sätt än via e-tjänsten. Det innebär att parten inte kan åberopa det felaktigt inlämnade skriftliga beviset. Tingsrätten ger inte heller någon annan handling, såsom en utsaga eller annan skrivelse som parten lämnat in på eget initiativ, betydelse i frågan.

Enligt 1 mom. 5 punkten lämnas besvär eller motbesvär utan prövning, om parten lämnar in besväret eller motbesväret på något annat sätt än via e-tjänsten.

I 2 mom. föreskrivs det om sökande av ändring. Enligt det söks ändring i ett avgörande som fattats med stöd av 1 mom. på det sätt som föreskrivs i rättegångsbalken. Det innebär att ändring i beslut söks på samma sätt som i andra motsvarande avgöranden av tingsrätten. Således kan en part, vars stämningsansökan avvisas med stöd av 1 mom. 1 punkten, söka ändring genom besvär hos hovrätten. Ändring i avgöranden som fattats med stöd av 1 mom. 2 och 3 punkten söks enligt bestämmelserna i de paragrafer som det hänvisas till: i dom genom besvär och i tredskodom genom återvinning. Bestämmelser om sökande av ändring i tingsrättens avgörande att inte beakta ett bevis eller en handling enligt 4 punkten finns i 25 kap. 1 § 3 mom. Om besvär eller motbesvär lämnas utan prövning med stöd av 5 punkten, söks ändring i avgörandet på samma sätt som i andra avgöranden, varigenom besvär eller motbesvär lämnas utan prövning. I kap. 30 a föreskrivs det om prejudikatbesvär till högsta domstolen.

9 §. I paragrafen föreskrivs det om handläggningsordningen för mål som handläggs i förfarandet för små tvistemål. Enligt bestämmelsen ska tingsrätten handlägga ett mål som gäller vräkning före andra mål som handläggs i förfarandet för små tvistemål.

Syftet med bestämmelsen är att snabba upp handläggningen av vräkningsmål. Det är motiverat att mål som gäller vräkning handläggs snabbare än andra mål som handläggs i förfarandet för små tvistemål, vilka i huvudsak enbart gäller pengar. En smidig vräkningsprocess gagnar hyresvärden ekonomiskt och effektiviserar verksamheten på hyresmarknaden. I störningssituationer är en snabb handläggning av ett vräkningsmål viktigt också ur grannarnas synvinkel. Det är även till fördel för hyresgästen, om tingsrättens avgörande gällande yrkandet på att hyresgästen ska vräkas från sin bostad fås snabbt.

Bestämmelsen förutsätter att vräkningsmål ges företräde endast i förhållande till andra mål som handläggs i förfarandet för små tvistemål. Den inverkar inte på hur mål som handläggs i detta förfarande behandlas i förhållande till andra mål eller ärenden. Domstolen har emellertid alltid redan med stöd av 21 § 1 mom. i grundlagen skyldighet att utan ogrundat dröjsmål behandla alla mål och ärenden. Dessutom är en domare med stöd av 9 kap. 1 § 2 mom. i domstolslagen skyldig att behandla och avgöra målen och ärendena utan dröjsmål.

10 §. Paragrafen innehåller bestämmelser om processledning i förfarandet för små tvistemål.

I 5 kap. finns bestämmelser om förberedelse och målen med förberedelsen. Vid förberedelsen ska bl.a. klarläggas parternas yrkanden och grunderna för dem, vad parterna är oense om, vilka bevis som kommer att läggas fram och vad som ska styrkas med varje bevis samt om det finns förutsättningar för förlikning (kapitlets 19 §). Enligt kapitlets 21 § ska domstolen se till att dessa syften nås och att parterna uppger alla omständigheter som de vill åberopa. Om en parts skriftliga eller muntliga utsaga är oklar eller bristfällig, ska domstolen ställa de frågor som behövs för att klarlägga saken. Domstolen ska också övervaka att sådant som inte hör till målet inte inblandas i det och att onödiga bevis inte läggs fram i det.

Dessutom innehåller 6 kap. 2 a § bestämmelser om att domstolen vid huvudförhandlingen ska övervaka att klarhet och ordning iakttas i behandlingen av målet. Domstolen ska också övervaka att målet blir grundligt behandlat och att sådant som inte hör till målet inte inblandas i det. Om en parts framställning befinner sig vara oklar eller ofullständig, ska domstolen ställa parten de frågor som behövs för att klarlägga tvistepunkterna.

Dessa och övriga bestämmelser om förberedelse och huvudförhandling ska enligt förslaget också tillämpas vid förfarandet för små tvistemål. En separat bestämmelse om processledningen har trots det ansetts vara behövlig, eftersom det i förfarandet för små tvistemål är mer allmänt än i andra tvistemål att parten driver sitt mål själv utan ett biträde med juridisk utbildning. Tingsrättens ansvar för utredningen av ärendet och en rättvis rättegång är därför större än normalt, vilket framhäver betydelsen av en materiell processledning.

Därför föreslås bestämmelser uttryckligen om att tingsrätten på ett ändamålsenligt sätt för parterna ska redogöra för hur handläggningen av målet framskrider och för de omständigheter som är av betydelse för avgörandet av målet.

Syftet med bestämmelsen är att understryka tingsrättens informationsskyldighet. Förfarandet för små tvistemål är typiskt en mer domstolsledd process än en fullskalig rättegång. Domstolens starka roll gör det enklare att driva målet utan ett biträde med juridisk examen.

Informationsskyldigheten gäller också de omständigheter som är av betydelse för avgörandet av målet. Utöver att redogöra för innehållet i tillämplig lagstiftning ska tingsrätten vid behov förklara dess betydelse med tanke på det mål som handläggs på så sätt att parten själv kan bedöma sin rättsliga ställning. Uppfylldheten av informationsskyldigheten kan bidra till att parten på basis av det förstår att åberopa en omständighet som är fördelaktig för parten. Parten kan också konstatera att hans eller hennes ståndpunkt till någon del är felaktig och därför t.ex. komma fram till att medge att motpartens yrkande till någon del är korrekt.

Tingsrätten bedömer själv vad som är ett ändamålsenligt sätt. Det kan variera efter målets art och handläggningsskedet. Informationsskyldigheten enligt bestämmelsen kan uppfyllas vid huvudförhandlingen eller vid ett förberedelsesammanträde som hålls i undantagsfall, men ett avgörande i målet främjas typiskt av en mer aktiv kontakt med parterna redan under den skriftliga förberedelsen.

I den andra meningen i paragrafen föreskrivs det om skyldigheten att fästa uppmärksamhet vid att parterna kan driva sitt mål på lika villkor. Denna skyldighet kan i och för sig anses vara given med tanke på en rättvis rättegång med stöd av kraven i såväl grundlagen som de internationella människorättsförpliktelser som är bindande för Finland. Enligt förslaget införs emellertid bestämmelser om detta, eftersom behovet att beakta parternas faktiska likställdhet är större i förfarandet för små tvistemål än i tvistemål i allmänhet. Det beror på att det i förfarandet för små tvistemål är mer sannolikt än i dagens läge att den ena parten driver sin sak utan ett biträde med juridisk examen.

I bestämmelsen används uttrycket fästa uppmärksamhet. På detta sätt lyfts det fram att bestämmelsen inte ger tingsrätten behörighet att leda rättegången i strid med andra bestämmelser som gäller förberedelse eller huvudförhandling i 5 och 6 kap. i rättegångsbalken. Syftet med bestämmelsen är snarare att påminna om kravet på likställdhet i synnerhet i sådana situationer där en part driver sitt mål utan hjälp av en jurist.

Paragrafen om processledning ger inte tingsrätten rätt att börja driva målet för en part eller att på något annat sätt försätta en part i en bättre ställning i rättegången på motpartens bekostnad. Syftet är att stödja sådan processledning som beaktar parternas faktiska möjligheter att driva sitt mål. I praktiken kan det t.ex. innebära att en part som driver sitt mål utan ett biträde med juridisk examen informeras mer ingående om hur handläggningen av målet framskrider och om de omständigheter som är av betydelse för avgörandet av målet än sin motpart som bistås av en jurist. Det kan främja partens faktiska möjligheter att få rättvisa och effektiviserar samtidigt handläggningen av målet i tingsrätten.

11 §. I 1 mom. föreskrivs det om att tingsrätten under förberedelsen separat kan besluta att en part ska framställa sina yrkanden och grunderna för dem samt yttra sig om vad motparten har framfört, uppge bevis och lämna in alla skriftliga bevis.

Tingsrätten har redan i nuläget möjlighet att utfärda ett sådant föreläggande med stöd av 5 kap. 20 och 22 §. Trots det är den föreslagna paragrafen behövlig. Syftet med förfarandet är nämligen att målet överförs från den skriftliga förberedelsen direkt till huvudförhandling, där också de omständigheter som avses i 5 kap. 19 § ska klarläggas, och något förberedelsesammanträde hålls i regel inte. Om parten först vid huvudförhandlingen exempelvis åberopar ny bevisning, föreligger det inte nödvändigtvis förutsättningar att hålla en huvudförhandling. Därför finns det i förfarandet för små tvistemål ett särskilt behov för ett sådant beslut som avses i paragrafen.

Om tingsrätten utfärdar ett sådant föreläggande som avses i paragrafen, är det i allmänhet motiverat att tingsrätten upprättar en sammanfattning som samtidigt ges till parterna. Utifrån sammanfattningen kan parterna bedöma om det i målet är behövligt att åberopa andra omständigheter och bevis än de som framgår av sammanfattningen, och för detta kan en tidsfrist fastställas för parten. Bestämmelser om upprättande av en sammanfattning i förfarandet för små tvistemål finns i kapitlets 12 §.

Enligt 1 mom. 1 punkten kan tingsrätten besluta att parten ska framställa sina yrkanden och grunderna för dem samt yttra sig om vad motparten har framfört. Punkten motsvarar den första meningen i 5 kap. 20 § 1 mom.

Enligt 1 mom. 2 punkten kan tingsrätten besluta att parten ska uppge alla bevis som parten vill lägga fram och vad som ska styrkas med varje bevis. Punkten motsvarar den andra meningen i 5 kap. 20 § 1 mom.

Enligt 1 mom. 3 punkten kan tingsrätten besluta att parten ska lämna in alla skriftliga bevis som parten vill åberopa i målet till tingsrätten. Punkten motsvarar i sak den tredje meningen i 5 kap. 20 § 1 mom., men avviker i någon mån från den språkligt. Det är endast fråga om att förtydliga och modernisera språkdräkten. Bestämmelser om på vilket sätt parten ska lämna in skriftliga bevis till tingsrätten finns i 6 §.

Enligt 2 mom. kan tingsrätten utfärda ett föreläggande vid äventyr att parten efter utsatt tid inte får åberopa nya yrkanden eller omständigheter eller andra bevis än de som uppgetts eller lämnats in, om inte parten gör sannolikt att förfarandet har en giltig orsak. Detta motsvarar 5 kap. 22 §. Vid bedömningen av giltig orsak kan man därför stödja sig på praxis för tillämpningen av den paragrafen (se t.ex. HD 2022:14 punkterna 10 och 15).

Enligt 3 mom. tillämpas vid förfarandet för små tvistemål inte 6 kap. 9 §, om inte ett förberedelsesammanträde har hållits i målet.

I nämnda paragraf föreskrivs det om preklusion mellan förberedelse och huvudförhandling. Enligt 6 kap. 9 § 1 mom. får en part i ett mål där förlikning är tillåten inte vid huvudförhandlingen åberopa en omständighet som parten inte har åberopat vid förberedelsen, om inte parten gör sannolikt att förfarandet har en giltig orsak. Enligt 6 kap. 9 § 2 mom. får en part i ett sådant mål inte vid huvudförhandlingen heller åberopa bevis som parten inte har åberopat vid förberedelsen, om det inte kan antas att partens förfarande har en giltig orsak. Nya bevis kan dock tas upp, om parterna samtycker till det.

I förfarandet för små tvistemål hålls i regel inget förberedelsesammanträde. Med stöd av den föreslagna 14 § ska målet överföras från den skriftliga förberedelsen direkt till

huvudförhandling, om det inte finns särskilda skäl att hålla ett muntligt förberedelsesammanträde. En automatisk preklusion mellan förberedelse och huvudförhandling kan i denna situation komma som en överraskning för parterna, som oftare än i dagens läge driver sitt mål själva.

I förfarandet för små tvistemål hålls i början av huvudförhandlingen en diskussion, där det bl.a. ytterligare klarläggs vad parterna yrkar och vilka bevis de kommer att lägga fram. Här lämpar sig en preklusion mellan förberedelse och huvudförhandling inte väl.

Eftersom ett muntligt förberedelsesammanträde inte hålls, skulle bestämmelsen i 6 kap. 9 § innebära att det i flera situationer är onödigt att utfärda ett sådant preklusionsföreläggande som avses i 1 mom. Syftet med föreläggandet är att säkerställa att parterna lägger fram alla bevis av betydelse före huvudförhandlingen eller senast i början av huvudförhandlingen. Om det i förfarandet i vilket fall som helst med stöd av lag fanns en preklusion mellan förberedelse och huvudförhandling, skulle det sällan finnas något behov att utfärda ett föreläggande. Däremot skulle tingsrättens avgörande att av en eller annan orsak inte utfärda ett sådant preklusionsföreläggande som avses i 1 mom. vara verkningslöst, om det i lagen ändå ingick bestämmelser om preklusion när ett mål överförs till huvudförhandling.

12 §. Paragrafen innehåller bestämmelser om upprättandet av en sammanfattning i förfarandet för små tvistemål. Enligt paragrafen avgör tingsrätten om en sammanfattning ska göras eller inte. Den föreslagna paragrafen utgör ett undantag från 5 kap. 24 § som gäller sammanfattning.

Det är således inte obligatoriskt att göra en sammanfattning i förfarandet för små tvistemål. Tingsrätten ska göra en sammanfattning endast i det fallet att den anser att det främjar handläggningen av målet eller möjligheten till förlikning. I praktiken är detta oftast fallet. En sammanfattning är typiskt befogad, i synnerhet när tingsrätten utfärdar ett sådant föreläggande vid äventyr av preklusion som avses i 11 §, eller när tingsrätten överväger att avgöra målet med stöd av 5 kap. 27 a §. De mål som handläggs i förfarandet för små tvistemål kan emellertid ibland vara så småskaliga att det inte finns något behov av att upprätta en sammanfattning varken ur parternas eller tingsrättens synvinkel. Därför är det inte motiverat att förutsätta att tingsrätten utan undantag ska upprätta en sammanfattning.

Sammanfattningen kan enligt tingsrättens prövning vara antingen skriftlig eller muntlig. En muntlig sammanfattning förutsätter sålunda inte att en skriftlig sammanfattning ska anses vara onödig med hänsyn till målets art eller omfattning, såsom i 5 kap. 24 § 4 mom., utan de är alternativa sätt att upprätta en sammanfattning.

Sammanfattningen ska innehålla tingsrättens uppfattning om de ostridiga och tvistiga frågor som är av betydelse för avgörandet av målet. Dessutom ska bevisen och vad som ska styrkas med varje bevis vid behov uppges i sammanfattningen. Sammanfattningen kan också innehålla tingsrättens preliminära bedömning av hur bevisbördan gällande de tvistiga frågorna fördelas i målet. Sammanfattningen kan också ta upp andra frågor som tingsrätten anser vara ändamålsenligt.

Skillnaden mellan förslaget och 5 kap. 24 § 1 mom. beror på att i de mål som handläggs enligt bestämmelserna i kapitlet är parterna ofta väl insatta i yrkandena, men de kan oftare än vanligt behöva handledning om bevisbördan och vad det juridiskt är fråga om i målet. Det föreligger emellertid inget hinder att i sammanfattningen också uppges parternas yrkanden och grunderna för dem eller andra omständigheter, vars omnämnande enligt tingsrättens uppfattning kan främja handläggningen av målet.

13 §. Paragrafen innehåller kompletterande bestämmelser om möjligheten att avvisa bevisning i förfarandet för små tvistemål.

I 17 kap. 8 § i rättegångsbalken föreskrivs det om avvisande av bevisning. Med stöd av paragrafen ska domstolen bl.a. avvisa bevisning som gäller en omständighet som inte inverkar på saken eller som annars inte behövs.

Paragrafen tillämpas också vid förfarandet för små tvistemål. Vid sidan av den föreslås emellertid en bestämmelse med stöd av vilken tingsrätten har mer omfattande möjligheter att begränsa bevisning som läggs fram i ett mål än med stöd av 17 kap. 8 §.

Detta är befogat på grund av karaktären hos förfarandet för små tvistemål. För det första är tanken att små tvistemål, där parternas intressen typiskt inte är stora, handläggs i tingsrätten effektivt, smidigt och på ett sätt som inte medför parterna höga kostnader. Det är också motiverat med tanke på kostnaderna för staten. Med hänsyn till detta är framläggandet av en omfattande bevisning i dessa mål synnerligen oändamålsenligt och i strid med parternas intresse.

För det andra driver parterna i förfarandet för små tvistemål sitt mål utan ett biträde sannolikt oftare än i en fullskalig rättegång i ett tvistemål. Till följd av det åberopar parterna antagligen oftare än parter i tvistemål bevis som det inte är nödvändigt att ta upp med tanke på utredningen av ärendet. Också därför är det motiverat att tingsrättens möjligheter att avvisa bevisning som läggs fram är mer omfattande i dessa mål än i övrigt.

Av dessa orsaker föreslås det att bevisning som läggs fram i ett mål som handläggs i förfarandet för små tvistemål ska kunna avvisas också om det är motiverat för att främja att målet handläggs på behörigt sätt.

Paragrafen kompletterar 17 kap. 8 § 1 och 2 punkten. Det innebär att bevisning som gäller en omständighet som inte inverkar på saken eller annars inte behövs ska avvisas med stöd av denna bestämmelse också i förfarandet för små tvistemål. Samtidigt innebär förslaget att tröskeln för att avvisa bevisning är lägre i förfarandet för små tvistemål än i fullskaliga tvistemål, eftersom det är möjligt också för att främja att målet handläggs på behörigt sätt.

Med handläggning på behörigt sätt hänvisas till 21 § 2 mom. i grundlagen. Partens rätt att driva sin sak på önskat sätt och strävan efter materiell sanning kan tala för att inte avvisa bevisning. Samtidigt kan strävan efter en effektiv och smidig rättsvård och främjandet av tillgången till rättslig prövning tala för det. Det är fråga om att i varje enskilt fall avväga vad som är behörig handläggning. Tingsrätten kan omfattande beakta omständigheter som har betydelse för att målet handläggs på behörigt sätt.

Även om bevisning med stöd av paragrafen kan avvisas med lägre tröskel än tillämpningspraxisen enligt 17 kap. 8 §, är syftet inte att bevisning ska avvisas ofta eller regelbundet, utan endast när det finns orsak till det. Bestämmelsen fungerar som en slags säkerhetsventil med tanke på undantagssituationer. Paragrafen är ett kompletterande verktyg, med hjälp av vilket tingsrätten kan säkerställa att ett mål som handläggs i förfarandet för små tvistemål handläggs på ett behörigt och, som en del av det, på ett processekonomiskt sätt. Syftet är att ge tingsrätten stöd att vid behov avvisa bevisning som läggs fram, när det inte är klart om bevisningen ska avvisas med stöd av 17 kap. 8 §. Bestämmelsen kan också ha en förebyggande verkan.

De situationer där bevisning kan avvisas med stöd av paragrafen är snarlika de situationer där bevisning ska avvisas med stöd av 17 kap. 8 § 1 och 2 punkten. Detta förfarande kan komma i fråga t.ex. när en part erbjuder muntlig bevisning om innehållet i ett skriftligt bevis som parten åberopar. Med stöd av bestämmelsen kan man ingripa i om det läggs fram omfattande bevisning av hyresgästens påstådda störande leverne i en lägenhet eller skador som orsakats lägenheten. Bestämmelsen kan tillämpas på sådan indirekt bevisning som enligt en förhandsbedömning verkar vara av ringa betydelse med tanke på utgången i målet, men inte helt utan inverkan på saken eller onödig. Det kan t.ex. vara motiverat att begränsa bevisning som gäller motpartens eller ett vittnes allmänna tillförlitlighet i syfte att främja att målet handläggs på ett behörigt sätt.

Till skillnad från 17 kap. 8 § har tingsrätten inte skyldighet att avvisa bevisning när förutsättningarna för tillämpning av paragrafen uppfylls. Ändamålsenlighetsaspekter kan ibland tala för upptagning av också sådan bevisning vars framläggande eventuellt kan avvisas med stöd av bestämmelsen. Detta kan vara fallet t.ex. om den tid och arbetsmängd som avgörandet av saken med höranden och andra skeden förutsätter verkar stå i klar disproportion till den processekonomiska fördel som kanske uppnås genom att bevisningen avvisas.

Vid tillämpningen av paragrafen är det viktigt att uppmärksamhet också fås vid principen om parternas likställdhet. Om båda parterna skulle ha lagt fram mycket bevisning om samma tema, är det ofta motiverat att avvisandet gäller dem båda. Avvisande av bevisning kan dock gälla endast den ena parten, förutsatt att ingendera parten på detta sätt fräntas tillfälle att driva sitt mål på lämpligt sätt. En part får inte heller i fråga om bevisning eller i övrigt försättas i en betydligt svagare ställning än sin motpart. Med hänsyn till kraven på en rättvis rättegång är det klart att beslutet att avvisa bevisning ska motiveras på behörigt sätt.

14 §. Paragrafen innehåller bestämmelser om överföring av ett mål till huvudförhandling. Enligt paragrafen ska ett mål överföras direkt till huvudförhandling, om målet inte har avgjorts vid den skriftliga förberedelsen. Ett förberedelsesammanträde kan hållas endast om det behövs av särskilda skäl. Förslaget innebär undantag från vad som föreskrivs i 5 kap. om att fortsätta förberedelsen muntligen.

Paragrafen innebär att det i mål som handläggs i förfarandet för små tvistemål i allmänhet hålls endast en muntlig rättegångsförhandling. Det är motiverat för att snabba upp rättegången. Målen är också i allmänhet på så vis små och enkla att det är möjligt att från den skriftliga förberedelsen gå vidare direkt till huvudförhandling.

Paragrafen ska tillämpas endast om målet inte har avgjorts vid den skriftliga förberedelsen. Målet kan avgöras vid den skriftliga förberedelsen t.ex. om käromålet återkallas eller om det medges som korrekt eller när förlikning ska fastställas i målet. Också ett tvistigt mål kan avgöras på basis av enbart skriftlig förberedelse, om målet är av sådan natur att dess avgörande inte förutsätter huvudförhandling och om ingen av parterna motsätter sig att målet avgörs genom skriftligt förfarande. Bestämmelser om detta finns i 5 kap. 27 a §.

Även om ett förberedelsesammanträde i regel inte hålls, ska de omständigheter som normalt diskuteras vid förberedelsesammanträdet klarläggas vid huvudförhandlingen i förfarandet för små tvistemål. Bestämmelser om det finns i 15 §. Ibland kan det också vara ändamålsenligt att tingsdomaren kontaktar parterna under förberedelsens gång t.ex. per telefon och på detta sätt klarlägger parternas yrkanden och grunderna för dem samt de bevis som kommer att läggas fram.

Ett förberedelsesammanträde hålls endast av särskilda skäl. Även om utgångspunkten är att målet överförs direkt till huvudförhandling, kan det ibland vara motiverat att hålla ett separat

förberedelsesammanträde före huvudförhandlingen. Det kan vara fallet t.ex. när mängden bevisning och temana för bevisningen inte har kunnat klarläggas ordentligt vid den skriftliga förberedelsen. För att främja ett smidigt förfarande har ett undantagslöst förbud mot att hålla ett förberedelsesammanträde därför inte ansetts vara motiverat. Däremot kan det i ett mål där behovet av ett förberedelsesammanträde framgår redan på förhand t.ex. på grund av mängden bevisning ofta vara aktuellt att överväga om målet med beaktande av bestämmelsen i 2 § 2 mom. överhuvud taget lämpar sig för handläggning i förfarandet för små tvistemål.

Om ett förberedelsesammanträde hålls, ska målet vara att det hålls så att huvudförhandlingen kan inledas omedelbart efter att det avslutats.

Varken i paragrafen eller annanstans i 6 a kap. föreskrivs det om huruvida huvudförhandling ska hållas. Frågan om att hålla huvudförhandling i förfarandet för små tvistemål avgörs med stöd av samma bestämmelser som i andra tvistemål.

15 §. I paragrafen föreskrivs det om förfarandet vid huvudförhandlingen i ett mål som handläggs i förfarandet för små tvistemål. Denna huvudförhandling är i dessa mål med beaktande av bestämmelserna i 14 § i allmänhet den första och enda muntliga rättegångsförhandlingen.

Huvudförhandlingen i förfarandet för små tvistemål avviker från vad som föreskrivs i 6 kap. å ena sidan genom att där ingår element från förberedelsesammanträdet och å andra sidan genom att förfarandet till vissa delar har förenklats och att det blivit mer domarlett. Syftet är därigenom att förenkla och snabba upp förfarandet.

Till skillnad från det vanliga i ett tvistemål med stöd av 6 kap. 2 §, behöver tingsrätten i förfarandet för små tvistemål vid huvudförhandlingen inte förhöra sig om huruvida de yrkanden som lagts fram vid förberedelsen fortfarande motsvarar parternas ståndpunkt. Parterna behöver heller inte hålla några sakframställningar. Dessa skeden i huvudförhandlingen kan anses vara onödiga, eftersom huvudförhandlingen inleds med en diskussion av förberedelsekaraktär, där det bl.a. klarläggs vad parterna yrkar och vad parterna är oense om.

Enligt *1 mom.* ska tingsrätten när huvudförhandlingen inleds redogöra för vad målet gäller och för resultatet av förberedelsen. Tingsrätten ska ställa de frågor som är nödvändiga för att de omständigheter som avses i 5 kap. 19 § ska klarläggas och se till att parterna uppger alla omständigheter som de vill åberopa.

Vid en fullskalig rättegång i ett tvistemål ska tingsrätten sörja för de åtgärder som avses i momentet vid förberedelsesammanträdet. Bestämmelser om detta finns i 5 kap. 15 c § 2 mom. och i 5 kap. 21 § 1 mom. De åtgärder som anges i momentet främjar typiskt ett avgörande i målet, varför de också ska vidtas i förfarandet för små tvistemål. Eftersom det i förfarandet för små tvistemål i allmänhet inte hålls något förberedelsesammanträde, är deras plats i början av huvudförhandlingen.

I paragrafen hänvisas det till 5 kap. 19 § som gäller målet med förberedelsen. Enligt den ska vid förberedelsen klarläggas parternas yrkanden och grunderna för dem, vad parterna är oense om, vilka bevis som kommer att läggas fram och vad som ska styrkas med varje bevis samt om det finns förutsättningar för förlikning. Den paragraf som det hänvisas till gäller förberedelse, men ska nu således tillämpas i början av huvudförhandlingen.

Även om det är fråga om åtgärder som i tvistemål annars vidtas vid förberedelsen, utgör den diskussion som avses i momentet en del av huvudförhandlingen i förfarandet för små tvistemål. Det är alltså inte fråga om att kombinera förberedelsesammanträdet och huvudförhandlingen,

utan om en huvudförhandling i vilken det ingår element från förberedelsen. Detta kan bidra till att fördunkla skillnaden mellan huvudförhandling och förberedelse, men med hänsyn till syftet att förenkla rättegången i anslutning till förfarandet för små tvistemål kan detta inte anses utgöra något problem.

Efter att de åtgärder som föreskrivs i 1 mom. har vidtagits, tas bevis upp vid huvudförhandlingen. Bestämmelser om detta finns i 2 mom.

Enligt den föreslagna 16 § beaktas alla yrkanden och grunder som lagts fram vid förberedelsen samt de bevis som har åberopats som rättegångsmaterial. I syfte att främja klarheten i rättegången är det trots det motiverat att bevis ännu läggs fram vid huvudförhandlingen, där tingsrätten tar upp dem. På detta sätt kan parterna och tingsrätten bilda sig en gemensam uppfattning om vilka bevis som tingsrättens avgörande i målet grundar sig på.

Bevis kan vid huvudförhandlingen tas upp i den omfattning som det behövs. Om det är fråga om skriftliga bevis som varit föremål för diskussion vid förberedelsen, kan framläggandet av dem vid huvudförhandlingen ha karaktären av en hänvisning. Samtidigt kan främjandet av klarheten i rättegången tala för en mer ingående genomgång av bevisen vid huvudförhandlingen, i synnerhet om den ena eller båda parterna driver sitt mål utan hjälp av en jurist. Det är viktigt att säkerställa att parterna vet på vilket rättegångsmaterial tingsrätten grundar sitt avgörande, och att parterna har tillfälle att yttra sig om allt rättegångsmaterial som beaktas.

I momentet föreskrivs också om förhörsförfarandet. Enligt det ska den som hörs förhöras av tingsrätten, om inte tingsrätten anser att det finns skäl att uppgiften ska anförtros en part.

Paragrafen utgör en specialbestämmelse i förhållande till 17 kap. 48 och 49 §. Den motsvarar i stor utsträckning bestämmelserna i 17 kap. 48 § 5 mom. om hörande av en sådan person som inte har fyllt 15 år eller vars psykiska funktioner är störda. Också i nuläget ska huvudförhöret hållas av domstolen, om en part i ett tvistemål inte har något biträde (48 § 2 mom.).

Syftet med bestämmelsen är att göra det enklare att driva ett mål utan biträde. Momentet är motiverat också med tanke på parternas likställdhet, eftersom det jämnar ut skillnaderna i parternas kunskaper och färdigheter t.ex. när endast den ena parten har ett biträde. På detta sätt kan bestämmelsen bidra till att rättegången upplevs som rättvis.

Det kan föreligga skäl att förhörandet anförtros en part, t.ex. om parten har ett biträde eller om tingsrätten annars bedömer att parten kan sköta förhöret effektivt och på ett lämpligt sätt.

I den sista meningen i paragrafen framhålls det, på samma sätt som i 17 kap. 48 § 5 mom., för tydlighetens skull att parterna ska ges tillfälle att ställa frågor till den som hörs.

Paragrafens 3 mom. gäller slutpläderingar. Bestämmelsen motsvarar 6 kap. 2 §. Det främjar klarheten i rättegången, om huvudförhandlingen också i förfarandet för små tvistemål avslutas med att parterna ytterligare en gång får framföra sin syn på saken.

Enligt 4 mom. ska tingsrätten försöka slutföra huvudförhandlingen utan dröjsmål vid ett enda sammanträde. Bestämmelsen har ansetts vara behövlig för att snabba upp förfarandet. Bestämmelsen förpliktar tingsrätten att eftersträva detta mål, däremot inte att verkligen göra det. Trots det kan det endast undantagsvis vara motiverat att skjuta upp huvudförhandlingen. De mål som handläggs i förfarandet för små tvistemål är sådana att handläggningen av målet i allmänhet kan genomföras vid ett rätt kort sammanträde. Motsvarande bestämmelser som gäller förberedelsesammanträde finns i 5 kap. 15 c § 4 mom.

16 §. I paragrafen föreskrivs det om det material som tingsrätten beaktar vid avgörandet av ett mål som handläggs i förfarandet för små tvistemål. Enligt paragrafen får allt som lagts fram i stämmningsansökan, det skriftliga svaromålet och utsagorna eller i övrigt beaktas.

Bestämmelsen motsvarar vad som i 24 kap. 2 § 2 mom. föreskrivs om mål som avgörs vid förberedelsen. Samtidigt innebär den ett undantag från 1 mom. i samma paragraf som gäller mål som avgörs vid huvudförhandlingen. Paragrafen betyder således att också i sådana mål som handläggs i förfarandet för små tvistemål och som avgörs vid huvudförhandlingen kan som grund för avgörandet beaktas allt material som lagts fram på samma sätt som i mål som avgörs vid förberedelsen.

Bestämmelsen förenklar rättegången och gör det samtidigt enklare att driva målet utan hjälp av en jurist. Det förebygger rättsförluster, när parten inte är skyldig att t.ex. upprepa grunden för sitt yrkande vid huvudförhandlingen för att det ska beaktas i avgörandet.

Enligt det föreslagna 15 § 1 mom. ska tingsrätten när huvudförhandlingen inleds bl.a. redogöra för resultatet av förberedelsen, klargöra parternas yrkanden, grunderna för dem och bevisning samt se till att parterna uppger alla omständigheter som de vill åberopa. Sålunda kommer det som lagts fram vid förberedelsen i vilket fall som helst fram vid huvudförhandlingen. Bestämmelsen är emellertid trots det behövlig. På detta sätt blir det klart att avgörandet kan grunda sig på allt som har lagts fram i målet, och omfattningen av det material som beaktas vid avgörandet är inte beroende av på vilket sätt de omständigheter som anges i 15 § 1 mom. de facto har klarlagts när huvudförhandlingen inleddes.

Paragrafen innebär att gränsen mellan förberedelse och huvudförhandling suddas ut. Det kan emellertid inte anses som ett problem vid förfarandet för små tvistemål, vars syfte är att vara ett enklare sätt att handlägga ett mål i tingsrätten. Eftersom många parter sannolikt driver sitt mål utan ett biträde med juridisk utbildning, är det redan med tanke på en rättvis rättegång befogat att säkerställa att bestämmelserna om förfarandet inte ställer onödiga hinder för på vilket rättegångsmaterial tingsrätten kan grunda sitt avgörande.

Däremot är det klart att det inte är möjligt att i avgörandet beakta t.ex. sådana bevis som det enligt 13 § eller 17 kap. 8 § inte hade varit tillåtet att lägga fram, liksom inte heller prekluderade yrkanden, omständigheter eller bevis.

17 §. I paragrafen föreskrivs det om motiveringen av tingsrättens avgörande i förfarandet för små tvistemål. Det är fråga om en specialbestämmelse i förhållande till 24 kap. 4 §, i stället för vilken momentet således ska iakttas.

Enligt *1 mom.* ska tingsrättens avgörande motiveras. I domskälen ska det kort anges vad de slutsatser som dragits av bevisningen grundar sig på samt de omständigheter och den rättstillämpning som avgörandet omedelbart grundar sig på.

Inte heller i nuläget förutsätts det att tingsrätten motiverar sitt avgörande i ett tvistemål genom att i detalj redogöra för innehållet i den bevisning som tingsrätten tagit upp. I praktiken har det emellertid konstaterats att tingsrättens avgöranden i tvistemål ibland är onödigt utförliga. Syftet med momentet är därför att poängtera att en ingående motivering inte behövs i förfarandet för små tvistemål. En detaljerad redogörelse för i synnerhet innehållet i bevisningen är uttryckligen i dessa mål oändamålsenlig såväl med tanke på parterna som sökandet av ändring och tingsrätten själv.

Syftet med momentet är att få tingsrätten att upprätta komprimerade motiveringar med fokus på det väsentliga. I ett avgörande som ges i förfarandet för små tvistemål är det således inte nödvändigt att t.ex. redogöra för vad de personer som hörts i målet har berättat eller vad som framgår av skriftliga bevis. Det räcker med att kort ange vad de för avgörandet väsentliga slutsatserna grundar sig på. Likaså räcker det med att kort uppge de omständigheter och den rättstillämpning som avgörandet omedelbart grundar sig på. Med de omständigheter som avgörandet omedelbart grundar sig på avses detsamma som i 5 kap. 3 §.

Motiveringen ska emellertid på ett tillräckligt sätt motsvara parternas behov av rättsskydd. Av kraven på en rättvis rättegång i grundlagen och Europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna följer att motiveringen ska svara på de centrala påståendena och möjliggöra ett effektivt ändringsökande.

Enligt 2 mom. ska det i tingsrättens avgörande nämnas att målet har handlagts i förfarandet för små tvistemål. Uppgiften har betydelse vid eventuellt ändringsökande.

18 §. Paragrafen innehåller bestämmelser om avkunnande och meddelande av tingsrättens avgörande när huvudförhandling har hållits. Då ska tingsrätten i första hand avkunna avgörandet genom att meddela domslutet och huvudinnehållet i domskälen under huvudförhandlingsdagen. Av särskilda skäl kan avgörandet emellertid meddelas senare i tingsrättens kansli. Paragrafen är en specialbestämmelse i förhållande till 24 kap. 8 § 1 och 2 mom.

I 1 mom. föreskrivs det om avkunnande av avgörande. Det är motiverat att tingsrätten meddelar domslutet och huvudinnehållet i domskälen så snart huvudförhandlingen har avslutats och avgörandet har övervägts. Till skillnad från nuläget förutsätter meddelande av domskälen i huvuddrag inte samtycke av parterna. Något hinder att meddela domskälen mer ingående än detta föreligger inte.

Avkunnandet av avgörandet utan dröjsmål främjar ett smidigt och omedelbart förfarande, bidrar till avgörandets verkningsfullhet och minskar också ofta tingsrättens arbete. Enligt bestämmelserna i kapitlet är de mål som handläggs till sin art och omfattning sådana att ett avkunnande oftast går för sig.

På grund av situationernas mångfald i praktiken finns det emellertid inte skäl att föreskriva en ovillkorlig skyldighet att avkunna avgörandet under huvudförhandlingsdagen. Enligt förslaget införs därför i 2 mom. bestämmelser om att tingsrätten av särskilda skäl får meddela avgörandet i tingsrättens kansli. Särskilda skäl kan föreligga t.ex. när målet visar sig vara mer komplicerat än tänkt. Då ska avgörandet meddelas så snart som möjligt.

19 §. Paragrafen innehåller bestämmelser om förhållandet mellan kapitlet och annan lagstiftning. Den kompletterar kapitlets 1 §.

I 1 mom. ingår en informativ hänvisning till bestämmelserna om små tvistemål annanstans i rättegångsbalken.

I 2 mom. föreskrivs det om tillämpningen av andra bestämmelser i rättegångsbalken än de som anges i 1 mom. och som ingår i detta kapitel. Till den del som det inte föreskrivs något annat i 6 a kap. eller annanstans i rättegångsbalken tillämpas vid förfarandet för små tvistemål vad som i rättegångsbalken och andra lagar föreskrivs om handläggning av tvistemål i tingsrätten. Det innebär att merparten av bestämmelserna i rättegångsbalken som gäller handläggning av tvistemål i tingsrätten också tillämpas vid förfarandet för små tvistemål.

När tingsrätten tillämpar andra bestämmelser än de som ingår i detta kapitel i ett mål som handläggs i förfarandet för små tvistemål, ska tingsrätten beakta målens art. Därför kan t.ex. bedömningen av huruvida det föreligger sådana särskilda skäl att uppmana parten att inkomma med en skriftlig utsaga mer än en gång som avses i 5 kap. 15 a § i rättegångsbalken vara olika beroende på om det är fråga om handläggning av ett fullskaligt tvistemål eller ett mål som avses i 6 a kap.

I 3 mom. klarläggs förhållandet mellan förfarandet för små tvistemål och mål eller ärenden som enligt lag ska behandlas på det sätt som föreskrivs om handläggning av tvistemål. Enligt momentet ska sådana mål eller ärenden handläggas med iakttagande av bestämmelserna i detta kapitel, om de uppfyller kraven enligt 2 §. Det innebär att ett sådant mål eller ärende handläggs i förfarandet för små tvistemål, om karendens yrkande grundar sig på ett hyresförhållande för en bostadslägenhet och vid tidpunkten för när talan väcks gäller ett kapital på högst 10 000 euro eller inte gäller en penningprestation och målet inte kan handläggas som ett summariskt tvistemål. Dessutom förutsätts det att målet lämpar sig för handläggning i förfarandet för små tvistemål.

Endast få mål för vilka det i lag föreskrivs att de ska handläggas som tvistemål kan uppfylla kraven enligt 2 §. Sådana kan emellertid vara t.ex. mål eller ärenden om vars handläggning som tvistemål det föreskrivs i 3 kap. i lagen om rättegång i brottmål (689/1997). Domstolen kan t.ex. enligt kapitlets 3 § förordna att ett privaträttsligt anspråk som framställts i samband med åtalet ska behandlas särskilt enligt vad som stadgas om rättegång i tvistemål. Ett sådant mål ska handläggas i förfarandet för små tvistemål, om det uppfyller kraven enligt 2 §. Likaså kan ett mål som överförs för handläggning som ett tvistemål med stöd av 3 § i lagen om europeiskt småmålsförfarande eller 4 § i lagen om europeiskt betalningsförfarande handläggas med iakttagande av bestämmelserna i kapitlet.

11 kap. Om delgivning i rättegång

3 b §. Paragrafen innehåller bestämmelser om telefondelgivning. Enligt förslaget ändras *1 mom.* så att också en stämning i ett mål som handläggs i förfarandet för små tvistemål kan delges per telefon.

Enligt den gällande lagen kan stämning delges per telefon endast i summariska tvistemål som avses i 5 kap. 3 §. Uteslutandet av andra stämningar så att de inte omfattas av telefondelgivning har i förarbetena till lagen motiverats med stämningarnas omfattning och art samt med att delgivning av stämningen till svaranden är den viktigaste delgivningen i en rättegång. Innehållet i stämningsansökningar i summariska mål har däremot ansetts vara i allmänhet rätt så inskränkt och enkelt (RP 123/2009 rd, s. 9–10).

Bestämmelser om telefondelgivning infördes första gången 2003 (26 kap. 28 § 2 mom. om kallelse till huvudförhandling i hovrätten i lag 381/2003). Denna bestämmelse trädde i kraft 2010. Telefondelgivning har senare etablerats och är nu ett ofta använt delgivningssätt. År 2024 verkställde enbart stämningsmännen 359 606 telefondelgivningar.

Telefondelgivning är inte ett problematiskt delgivningssätt med tanke på mottagarens rättsskydd. Enligt 3 b § 2 mom. kan telefondelgivning verkställas, om den är lämplig med hänsyn till handlingens omfattning och art och om mottagaren tveklöst per telefon får del av handlingen och förstår innebörden av delgivningen. I 3 b § 3 mom. föreskrivs det om delgivningsförfarandet, till vilket bl.a. hör att en handling som delgetts per telefon utan dröjsmål ska sändas som brev eller elektroniskt meddelande till den adress som mottagaren uppgett, om detta inte av särskilda skäl är uppenbart obehövligt.

Bestämmelser om kraven på innehållet i stämningsansökan i förfarandet för små tvistemål ska enligt förslaget ingå i 6 a kap. 3 §. Enligt den föreslagna paragrafen avviker stämningsansökan från en stämningsansökan som avses i 5 kap. 2 § huvudsakligen på så sätt att det i den på samma sätt som i en stämningsansökan i ett summariskt tvistemål som grund för yrkandet endast behöver uppges de omständigheter som yrkandet omedelbart grundar sig på. I förfarandet för små tvistemål kan dessutom överlag endast handläggas mål som inte är svåra eller omfattande. De stämningsansökningar som upprättas i mål som handläggs i förfarandet för små tvistemål är således sannolikt i allmänhet sådana att de också kan delges per telefon.

Det kan också bedömas att möjligheten att delge stämningen per telefon bidrar till att effektivisera rättegången i tingsrätten. Också därför är det motiverat att tillåta telefondegivning i förfarandet för små tvistemål.

Tingsrätten beslutar efter eget gottfinnande om valet av det sätt för delgivning som används i ett enskilt fall. Ändringen innebär således inte att en stämning i förfarandet för små tvistemål alltid ska delges per telefon, utan det är endast frågan om att göra det möjligt.

12 kap. Om parterna

17 §. I 1 mom. föreskrivs det om preklusion när en återvinningsansökan tas upp. Det föreslås att det till momentet fogas en hänvisning till den nya 6 a kap. 11 §, där det likaså föreskrivs om preklusion.

17 a §. Den nya paragrafen innehåller bestämmelser om återvinning i mål som omfattas av tillämpningsområdet för 6 a kap.

Liksom i nuläget, handläggs sannolikt också i fortsättningen många tvistemål som grundar sig på ett hyresförhållande för en bostadslägenhet genom ett summariskt förfarande och avgörs genom en tredskodom på grund av att svaranden inte motsätter sig kärandens yrkanden. Svaranden har emellertid i denna situation rätt att yrka återvinning. Rätt att söka återvinning i en tredskodom ger svaranden möjlighet att få målet behandlat i första instans i en fullskalig rättegång.

Enligt paragrafen ska ett återvinningsmål behandlas i förfarandet för små tvistemål, förutsatt att målet skulle ha behandlats i detta förfarande om det från första början varit tvistigt. Till följd av denna paragraf hänförs mål som omfattas av tillämpningsområdet för 6 a kap. till förfarandet för små tvistemål också när det först i efterskott framgår att de är tvistiga.

Enligt den andra meningen i paragrafen behöver ansökan om återvinning dock inte lämnas in till tingsrätten via e-tjänsten. Bestämmelsen motsvarar vad som enligt förslaget ska föreskrivas i 6 a kap. 6 § 2 mom.

15 kap. Om rättegångsombud

2 §. Paragrafen innehåller bestämmelser om behörighet för rättegångsombud och rättegångsbiträde. Enligt 1 mom. är utgångspunkten att såsom rättegångsombud eller rättegångsbiträde får anlitas en advokat, ett offentligt rättsbiträde eller ett sådant rättegångsbiträde med tillstånd som avses i lagen om rättegångsbiträden med tillstånd (715/2011).

I summariska tvistemål, ansökningsärenden som inte är tvistiga och i jorddomstolsärenden är behörighetskraven lägre. I dessa får såsom rättegångsombud eller rättegångsbiträde också

anlitas en myndig redbar person som annars är lämplig och skickad för uppdraget samt som inte är försatt i konkurs och vars handlingsbehörighet inte har begränsats. Bestämmelser om detta finns i 4 mom.

Rättsläget är detta också i förvaltningsprocessen. Bl.a. i förvaltningsdomstolen kan ombudet eller biträdet för en delaktig i en rättegång också vara någon annan redbar myndig person som är lämplig och skickad för uppdraget, som inte är försatt i konkurs och vars handlingsbehörighet inte har begränsats (30 § 1 mom. i lagen om rättegång i förvaltningsärenden (808/2019)).

Det föreslås att det till paragrafens 4 mom. fogas en ny punkt 2 om mål som handläggs i förfarandet för små tvistemål. Ändringen innebär att behörighetskraven för ett biträde är desamma i förfarandet för små tvistemål som i ovannämnda mål och därigenom lägre än i tvistemål som handläggs i en fullskalig rättegång.

Syftet med förslaget är att främja tillgången till rättslig prövning och parternas likställdhet. Om det införs bestämmelser om ett högsta belopp för de rättegångskostnader som ska ersättas i enlighet med förslaget, kan en part i ett mål som handläggs i förfarandet för små tvistemål ofta bli tvungen att själv betala bitrådets arvode eller en del av det, även om parten vunnit målet, något som en mer välbärgad part lättare har möjlighet till än en mindre bemedlad part. Parten skulle inte heller ha rätt till rättshjälp på samma sätt som i nuläget. Eftersom tröskeln för att anlita juridisk hjälp skulle vara högre än nu, är det motiverat att tillåta att också någon annan person än en jurist som uppfyller de nuvarande behörighetskraven kan tillhandahålla juridisk hjälp.

För förslaget talar också det att behovet av en advokat, ett rättegångsbiträde med tillstånd eller ett offentligt rättsbiträde är mindre i förfarandet för små tvistemål än i en fullskalig rättegång i ett tvistemål. Det beror framför allt på att de mål som handläggs i förfarandet är förhållandevis enkla och på domarens processledning. Under dessa omständigheter kräver en högklassig och smidig rättsvård inte på samma sätt som i fullskaliga tvistemål eller ärenden att partens rättegångsombud eller rättegångsbiträde alltid ska vara en advokat, ett offentligt rättsbiträde eller ett rättegångsombud med tillstånd eller överhuvudtaget en person med juridisk utbildning. Förslaget bedöms inte försvåra utredningen av målet, eftersom alternativet till ett lekmannabiträde ofta är att parten driver sitt mål själv.

Om ett mål visar sig vara omfattande eller svårt, kan det inte handläggas i förfarandet för små tvistemål, utan handläggningen av ärendet ska fortsätta som ett fullskaligt tvistemål. Då tillämpas på rättegångsombudet och rättegångsbiträdet behörighetsbestämmelserna enligt 1 mom. Samma gäller ändringssökande: om målet går vidare till hovrätten eller högsta domstolen, behandlas det som ett vanligt tvistemål, varvid också behörighetskraven är desamma som i nuläget.

Trots sänkta behörighetskrav får inte vem som helst anlitas såsom rättegångsombud eller rättegångsbiträde i ett mål som handläggs i förfarandet för små tvistemål. Den som anlitas såsom biträde ska vara en myndig redbar person som annars är lämplig och skickad för uppdraget samt som inte är försatt i konkurs och vars handlingsbehörighet inte har begränsats.

I praktiken innebär förslaget sannolikt att de personer som biträder parterna i förfarandet för små tvistemål oftast är partens anhöriga eller bekanta eller andra personer med ett personligt förhållande till parten. Det föreligger självfallet inga hinder att såsom rättegångsombud eller rättegångsbiträde anlita en advokat, ett offentligt rättsbiträde eller ett rättegångsbiträde med tillstånd.

Till följd av ändringen flyttas de nuvarande punkterna 2 och 3 i momentet framåt utan andra ändringar.

21 kap. Om rättegångskostnader

8 d §. Paragrafen innehåller bestämmelser om ersättning av rättegångskostnader i hyresmål som gäller bostadslägenheter. Det föreslås att paragrafen revideras i sin helhet. Enligt förslaget föreskriver paragrafen om ersättning av rättegångskostnader i förfarandet för små tvistemål, där merparten av de mål som paragrafen nu omfattar ska handläggas i fortsättningen.

Enligt den gällande 8 d § döms rättegångskostnaderna i hyresmål som gäller bostadslägenheter ut i enlighet med kapitlets 8 c §, dvs. med iakttagande av kostnadstaxan för summariska tvistemål. Om vägande skäl föreligger och målet inte avgörs enligt 5 kap. 13 eller 14 § genom tredskodom utan fortsatt förberedelse, kan en part åläggas att betala en större andel av motpartens rättegångskostnader än vad som föreskrivs i 8 c §.

Tröskeln för vad som är vägande skäl att avvika från taxan för summariska tvistemål är emellertid låg. Enligt förarbetena till paragrafen kan det vara fråga om vägande skäl t.ex. när rättegången föranleds av hyresgästens obetalda hyra, störande leverne eller skadegörelse i lägenheten (RP 31/2001 rd, s. 8). I praktiken anses det i regel finnas vägande skäl. Av de hyresmål som 2019 avgjordes vid huvudförhandling i tingsrätten fick kärandena i 77 procent av målen och svarandena i 92 procent av målen sina rättegångskostnader ersatta enligt yrkandet. Medianen i yrkandet på rättegångskostnader var 5 964 euro för käranden och 3 611 euro för svaranden (Sarasoja – Carling 2020, s. 88–89 och 95). Även om forskningsmaterialet också kan innehålla mål och ärenden som t.ex. enligt värdet på föremålet för tvisten i fortsättningen inte skulle omfattas av tillämpningsområdet för förfarandet för små tvistemål, visar uppgifterna att den gällande bestämmelsen inte nämnvärt begränsar den förlorande partens kostnadsansvar.

Det föreslås nu att paragrafen ersätts med en helt ny bestämmelse som är mer exakt och ovillkorlig än den nuvarande. Strävan är att sänka de ersättningsbelopp för rättegångskostnader som döms ut och göra dem mer förutsägbara. Det förbättrar den förlorande partens ställning och minskar den ekonomiska risken med en rättegång.

I den nya bestämmelsen föreskrivs det om ett högsta belopp för den förlorande partens ansvar för rättegångskostnader. Den förlorande parten kan således i fortsättningen inte åläggas att ersätta motpartens rättegångskostnader till ett större belopp än vad som föreskrivs.

Tack vare bestämmelsen kan parterna dessutom bättre än i dag på förhand bedöma vilka ekonomiska risker det innebär att väcka talan eller motsätta sig ett käromål. Förslaget sänker sålunda också på detta sätt parternas faktiska tröskel för att försvara sina rättigheter som grundar sig på ett hyresförhållande för en bostadslägenhet i domstol.

Syftet med ändringen är att förbättra möjligheterna och förutsättningarna att de facto tillgodogöra sig de rättigheter som ingår i garantierna för individens rättsskydd (GrUU 64/2002 rd, s.3) genom att sänka kostnadsrisken i en rättegång. Det är viktigt för att förbättra tillgången till rättslig prövning och därigenom människornas rättsskydd. Liksom också lagutskottet har konstaterat, medför kostnadsrisken att man i nuläget inte nödvändigtvis vågar eller kan inleda en rättegång i ett tvistemål. Att kostnadsrisken i rättegångar ökar och tröskeln för att inleda process blir högre har också mer omfattande skadliga konsekvenser, eftersom det kan försvaga medborgarnas förtroende för rättssystemet och domstolsväsendet (LaUB 23/2022 rd, s. 3).

Förslaget innebär samtidigt att den vinnande parten inte nödvändigtvis får full ersättning för sina rättegångskostnader, trots att tingsrätten anser att parten hade rätt i sak. Om det medfört mer kostnader än föreskrivet för den vinnande parten att driva målet, bärs dessa kostnader av parten själv oavsett utgången i målet. Lagutskottet har vid den senaste mer omfattande reformen av bestämmelserna om rättegångskostnader ansett att rättsordningen i första hand ska skydda den part i ett tvistemål som har rätten på sin sida och att det inte är korrekt att en part i regel ska betala rättegångskostnaderna för att få rätt (LaUB 26/1998 rd, s. 3).

Reformen är emellertid dikterad av ett tungt vägande samhälleligt skäl. För att främja ovan beskrivna mål kan det anses vara nödvändigt att begränsa beloppet av de rättegångskostnader som ska ersättas. Förslaget motsvarar det som riksdagen förutsatte 2022: enligt riksdagen ska regeringen i syfte att öka tillgången till rättslig prövning skyndsamt vidta nya lagstiftningsåtgärder och andra åtgärder för att sänka rättegångskostnaderna och tröskeln för att inleda process i tvistemål (RSv 240/2022 rd). Lagutskottet har i sitt utlåtande om en enhetlig patentdomstol ansett att en dylik reglering av rättegångskostnaderna i och för sig mycket väl kan införas, förutsatt att den högsta ersättningsnivån inte ligger för lågt ens i ärenden där intresset är litet. (LaUU 7/2015 rd, s. 4).

Ur den vinnande partens synvinkel är det också relevant att förslaget styr parterna att driva sitt mål så att rättegångskostnaderna hålls inom föreskrivna belopp. Möjligheten att driva sitt mål själv utan biträde eller med hjälp av ett annat biträde än ett sådant som uppfyller de nuvarande behörighetskraven har underlättats i förfarandet för små tvistemål.

Om det dessutom redan på basis av stämningsansökan eller svaromålet är uppenbart att det kommer att kräva oskäligt mycket åtgärder att driva målet i förhållande till den ersättning för rättegångskostnader som föreskrivs i paragrafen, lämpar sig målet i princip inte för handläggning i förfarandet för små tvistemål. I denna situation ska tingsrätten med stöd av det föreslagna 6 a kap. 2 § 2 mom. besluta att handläggningen av målet fortsätter som ett fullskaligt tvistemål. Genom ett sådant förfarande tillämpas bestämmelserna i 21 kap. som möjliggör utdömande av ersättning till fullt belopp.

På ersättning av rättegångskostnader i förfarandet för små tvistemål tillämpas utöver 8 d § också andra bestämmelser i 21 kap. De ersättningsbara rättegångskostnaderna ska t.ex. i enlighet med kapitlets 1 § alltid vara skäliga och föranledas av nödvändiga åtgärder, och situationer där båda parterna vunnit delvis ska beaktas enligt bestämmelserna i kapitlets 3 §.

Parterna ska också i förfarandet för små tvistemål framställa yrkanden på rättegångskostnader, så att ersättning kan utdömas (RP 107/1998 rd, s. 16). Om ersättningsyrkanden inte har framställts, utdöms inte ersättning på tjänstens vägnar. Tingsrätten kan emellertid inte ålägga den förlorande parten att ersätta sin motpart mer än vad som föreskrivs i lag ens i det fallet att den förlorande parten medgett att en större ersättningskyldighet är korrekt.

Till skillnad från nuläget ska bestämmelsen tillämpas endast när ett mål handläggs i förfarandet för små tvistemål. Det förutsätter enligt 6 a kap. 2 § bl.a. att karendens yrkande utgör högst 10 000 euro vid tidpunkten för när talan väcks. Om målet inte kan handläggas i förfarandet för små tvistemål, döms rättegångskostnaderna ut såsom i tvistemål i allmänhet.

En särskild bestämmelse om kostnader som gäller förfarandet för små tvistemål framhäver emellertid betydelsen av bestämmelserna om skäligheten i de rättegångskostnader som döms ut enligt huvudregeln och de undantag som begränsar huvudregeln i synnerhet i de mål som ligger nära tillämpningsområdet för små tvistemål. Det är t.ex. möjligt att karendens yrkande vid tidpunkten för när talan väcks är över 10 000 euro, men att det är framgångsrikt endast till den

del som understiger 10 000 euro, varvid 21 kap. 3 § som gäller en situation där båda parterna vunnit delvis kan komma att tillämpas. Om käranden däremot med avsikt lagt fram ett överdimensionerat yrkande enbart för att få målet handlagt som ett fullskaligt tvistemål, kan det också t.ex. bli aktuellt att bedöma tillämpningen av 8 b § som gäller jämkning av rättegångskostnader på tjänstens vägnar. Det är således möjligt att den förlorande partens kostnadsansvar också i sådana situationer begränsas kraftigt.

Bestämmelsen tillämpas i tingsrätten. I hovrätten och högsta domstolen bestäms skyldigheten att ersätta rättegångskostnaderna i enlighet med övriga bestämmelser i 21 kap., dvs. på samma sätt som i tvistemål i nuläget. Det beror på att förfarandet för små tvistemål endast tillämpas i tingsrätten. Vid ändringsökande handläggs mål som skulle ha handlagts i tingsrätten i förfarandet för små tvistemål såsom övriga tvistemål.

I 1 mom. föreskrivs det om beloppet av de rättegångskostnader som ersätts.

Bestämmelsen innehåller enligt förslaget ett högsta belopp för den ersättning för rättegångskostnader som kan dömas ut i olika situationer. Målets art eller omfattning inverkar inte på ersättningsbeloppet, liksom inte heller intresset i tvisten, till skillnad från vid tillämpning av kapitlets 8 c §. Det beror på strävan att göra tillämpningen av bestämmelsen enkel, enhetlig och tämligen schablonmässig. Bestämmelser om klara högsta ersättningsbelopp främjar uppkomsten av en samordnad och skälig praxis för kostnadsersättning. Det kan också bedömas att det i fråga om nämnda egenskaper inte förekommer någon stor variation mellan de mål som handläggs i förfarandet för små tvistemål. Om ett mål är omfattande och svårt, kan det enligt det föreslagna 6 a kap. 2 § 2 mom. inte handläggas i förfarandet för små tvistemål.

Enligt den första meningen i momentet kan i ett mål som har handlagts i förfarandet för små tvistemål en part åläggas att ersätta motpartens rättegångskostnader i tingsrätten till ett belopp av högst 500 euro eller, om huvudförhandling har hållits i målet, till ett belopp av högst 1 000 euro.

Fastställandet av det lägre högsta ersättningsbeloppet uttryckligen till 500 euro baserar sig på uppfattningen att beloppet räcker till för en rimlig mängd juridisk hjälp med hänsyn till arten och omfattningen av de mål som handläggs i förfarandet för små tvistemål. Även en kortfattad juridisk rådgivning kan öka partens uppfattning om sina rättigheter och skyldigheter, förbättra förutsättningarna för förlikning och inverka positivt på stämningsansökans och svaromålets kvalitet. År 2019 var mediantimdebiteringen för ett biträde i tingsrätten i tvistemål som avgjorts vid huvudförhandling 210 euro (Sarasoja – Carling 2020, s. 3). År 2017 var det genomsnittliga timpriset utan mervärdesskatt för advokattjänster för privatpersoner 200 euro och för företagskunder 210 euro (Asianajajatutkimus 2017).

Om målet har avgjorts vid huvudförhandling, är det högsta ersättningsbeloppet 1 000 euro. Orsaken till att göra skillnad mellan mål som avgjorts vid huvudförhandling och andra mål är att det i de förstnämnda orsakas mer rättegångskostnader än i mål som avgörs utan att hålla huvudförhandling. Det beror framför allt på det extra arbete som förutsätts när ett mål drivs i huvudförhandling och eventuella bevisningskostnader. Mål som avgjorts vid huvudförhandling är ofta också i övrigt mer arbetskrävande. Därför är det motiverat att det högsta ersättningsbeloppet för rättegångskostnader är högre i mål som avgjorts vid huvudförhandling än i andra mål.

Med rättegångskostnader avses detsamma som i den gällande lagen. Enligt kapitlets 8 § 1 mom. är ersättningsbara rättegångskostnader kostnaderna för förberedande av rättegången och för utförande av talan vid domstolen samt för ombudets eller biträdets arvode. Ersättning betalas

också för det arbete som rättegången föranlett parten och för förlust som direkt ansluter sig till rättegången.

Enligt förarbetena till kapitlets 8 § 1 mom. ska den ersättning som avses i den senare meningen begränsas närmast till sådana situationer där parten själv på grund av sin yrkesskicklighet eller specialkunskaper har utfört sådana tidskrävande åtgärder som skulle ha varit utgiftsposter som ombudet eller biträdet hade fakturerat för om de hade utförts av denne (RP 107/1998 rd, s. 19). Denna förutsättning uppfylls i regel i förfarandet för små tvistemål när en part driver sitt mål själv, eftersom parten då vidtar åtgärder som annars skulle ha varit arbete som rättegångsombudet eller rättegångsbiträdet fakturerar för.

Med stöd av den andra meningen i det föreslagna momentet kan den förlorande parten dessutom åläggas att ersätta motparten för beloppet av en rättegångsavgift som tas ut hos denna. Detta motsvarar rättsläget också i andra mål och ärenden. Som rättegångsavgift i ett mål som handläggs i förfarandet för små tvistemål föreslås 310 euro. Bestämmelser om detta finns i 2 § 1 mom. i lagen om domstolsavgifter.

Om den vinnande parten inte är skyldig att betala rättegångsavgift, utdöms ingen ersättning som grundar sig på den. Det kan t.ex. bero på att den vinnande parten är svarande i målet. Den förlorande parten kan således inte i denna situation åläggas att ersätta det belopp som den vinnande parten skulle ha betalat i form av rättegångsavgift, om parten hade varit betalningsskyldig.

I den andra meningen i momentet föreskrivs det också om ersättning av särskilda kostnader. Den förlorande parten kan åläggas att ersätta den vinnande parten för beloppet av dem utöver vad som i övrigt föreskrivs i momentet. Syftet med bestämmelsen är att göra det möjligt att ta hänsyn till undantagssituationer i avgörandet om kostnadsersättning. Den är inte avsedd att tillämpas ofta, utan betydelseinnehållet i särskilda kostnader bör vara snävt.

Med uttrycket särskilda kostnader hänvisas framför allt till 5 § i justitieministeriets förordning (1311/2001) om rättegångskostnader som motparten skall dömas att ersätta i mål som avses i 21 kap. 8 c § i rättegångsbalken. Enligt den är sådana kostnader t.ex. kostnader för översättning och kostnader för anskaffning av lagfarts- eller gravationsbevis som domstolen förutsätter. Bestämmelsen har emellertid formulerats öppet, varför hänsyn också kan tas till andra med dem jämförbara situationer, där det undantagsvis är rimligt att erhålla ersättning. Man kan också tänka sig parternas resekostnader till rätten i det fallet att parten av någon anledning inte kan delta i rättegången via fjärranslutning.

Den allmänna förutsättningen i kapitlets 1 § att de rättegångskostnader som ersätts ska vara skäligen och föranledas av nödvändiga åtgärder, omfattar också särskilda kostnader som ersätts.

I momentet ingår bestämmelser om högsta ersättningsbelopp. Om den vinnande parten de facto har orsakats rättegångskostnader till ett mindre belopp än vad som föreskrivs i momentet, kan högst en ersättning motsvarande det faktiska beloppet av rättegångskostnaderna dömas ut.

Bestämmelsen inverkar inte på parternas skyldighet att betala avtalsenligt arvode till sitt biträde eller till någon annan tredje part. Bestämmelsen ska endast gälla till vilket belopp den förlorande parten som mest kan åläggas att ersätta motpartens rättegångskostnader i tingsrätten.

I 2 mom. föreskrivs det om ersättning av rättegångskostnader när målet avgörs enligt 5 kap. 13 eller 14 § genom tredskodom utan fortsatt förberedelse. Det är närmast fråga om situationer där svaranden inte har avgett ett svaromål som begärts inom utsatt tid eller i sitt svaromål inte har

lagt fram en grund för att svaranden motsätter sig käromålet eller i svaromålet endast åberopat en sådan grund som uppenbart inte har någon betydelse för avgörandet av målet. I denna situation tillämpas kapitlets 8 c § på de rättegångskostnader som ska ersättas.

Tillämpningen av kapitlets 8 c § leder till en mindre ersättning för rättegångskostnader än tillämpningen av 8 d § 1 mom. Det vore emellertid ologiskt, om svarandens passivitet i förfarandet för små tvistemål skulle leda till ett bättre utfall ur kärandens synvinkel än i andra mål. Motsvarande bestämmelser finns redan i den gällande 8 d §.

I 3 mom. föreskrivs det om en situation där parten eller partens företrädare, ombud eller biträde har förfarit på ett sätt som avses i kapitlets 4 § 1 mom. eller 5 eller 6 §.

I de bestämmelser som det hänvisas till föreskrivs det om sanktioner för verksamhet som medför onödiga kostnader för motparten. Bestämmelserna i kapitlets 4 § 1 mom. gäller föranledning av onödig rättegång och 5 § åsamkande av kostnader genom att förlänga rättegången genom ett förfarande som strider mot partens skyldighet. I kapitlets 6 § ingår kompletterande bestämmelser om kostnadsansvaret, när den ena partens företrädare, ombud eller biträde har förfarit så som avses i 4 eller 5 §.

Det kan inte anses vara motiverat att någon som bryter mot nämnda bestämmelser skulle dra nytta av ersättningstaken i 1 och 2 mom. Därför ska den som handlar på det sätt som avses i de bestämmelser som det hänvisas till åläggas att i enlighet med nämnda paragrafer ersätta de kostnader som dennes förfarande har orsakat motparten.

Paragrafens 4 mom. gäller skyldigheten att ersätta rättegångskostnader när målet också har behandlats i något annat förfarande än förfarandet för små tvistemål. På partens skyldighet att ersätta motpartens rättegångskostnader tillämpas till denna del inte 1 mom.

Momentet ska tillämpas när rättegångsförfarandet ändras under pågående rättegång. Det kan vara fallet t.ex. om målet ursprungligen handlagts i tingsrätten i handläggningsordningen för ett fullskaligt tvistemål med stöd av 6 a kap. 2 § 2 mom. och grunden för detta förfarande i enlighet med momentet har upphört t.ex. genom ett prejudikat av högsta domstolen som klarade rättsläget när målet behandlades i hovrätten. Om målet i denna situation ska återförvisas till tingsrätten t.ex. på grund av ett rättegångsfel, ska det i tingsrätten handläggas i förfarandet för små tvistemål.

Bestämmelsen kan också komma att tillämpas, om ett mål som ursprungligen handlagts som ett fullskaligt tvistemål under pågående rättegång i tingsrätten förändras så att det ska handläggas i enlighet med bestämmelserna i 6 a kap.

I ovan beskrivna situationer, som kan bedömas vara sällsynta, är det inte motiverat att tillämpa de högsta belopp som fastställs i 1 mom. Till den del som målet har handlagts som ett fullskaligt tvistemål, är det följdriktigt att döma ut ersättning för rättegångskostnader såsom i ett fullskaligt tvistemål.

I momentet avsett annat förfarande kan t.ex. också vara det europeiska småmålsförfarandet. Bestämmelser om ersättning av rättegångskostnader i detta förfarande finns i artikel 16 i förordningen om inrättande av ett europeiskt småmålsförfarande.

Med behandling av målet hänvisas till dess behandling i domstol. Enligt förslaget ska momentet således tillämpas endast när målets handläggningsordning har förändrats medan målet varit anhängigt vid domstol. Om målet handläggs i tingsrätten endast i förfarandet för små tvistemål,

har parten således inte med stöd av momentet rätt till ersättning t.ex. för att parten av misstag antagit på annat sätt och upprättat en stämningsansökan enligt 5 kap. 2 §.

Bestämmelsen innebär att den förlorande parten kan åläggas att ersätta motpartens rättegångskostnader enligt 1 mom. endast till den del som målet har handlagts enligt 6 a kap.

I 5 mom. föreskrivs det om justering av de högsta ersättningsbeloppen genom förordning av justitieministeriet. Enligt momentet justeras de i 1 mom. avsedda beloppen genom förordning av justitieministeriet med fem års mellanrum så att beloppen motsvarar förändringen i penningvärdet. Beloppen avrundas till närmaste hela 50 euro.

Syftet med momentet är att säkerställa att de ersättningar som döms ut i förfarandet för små tvistemål bibehålls reellt på nuvarande nivå också vid förändringar i penningvärdet.

Grundupplägget motsvarar 2 § 5 mom. i lagen om domstolsavgifter som gäller justering av rättegångsavgifter. Justeringsintervallet är emellertid fem år i stället för tre år och avrundningen görs till närmaste hela 50 euro i stället för närmaste hela tio euro. Den relativa beständigheten i ersättningsbeloppen är till fördel med tanke på ett effektivt förfarande för små tvistemål och en smidig tillämpning av bestämmelsen. För ett glesare justeringsintervall talar också den administrativa bördan i anslutning till justeringen av beloppen.

Till följd av justeringarna börjar de ersättningsbelopp som föreskrivs i lagen med tiden avvika från de belopp som de facto tillämpas och som alltså framgår av förordningen. För att främja en tydlig lagstiftning anges i momentet att beloppen i lagen motsvarar 2025 års penningvärde.

Förordningen utfärdas av justitieministeriet på motsvarande sätt som enligt 2 § 5 mom. i lagen om domstolsavgifter, eftersom det är fråga om ett ärende av klart teknisk natur.

24 kap. Om domstolens avgörande

15 §. I 3 mom. föreskrivs det om de liggare och expeditioner som upprättas över hovrättens dom och slutliga beslut.

Enligt momentet upprättas över hovrättens dom och slutliga beslut en liggare som ska undertecknas av dem som har deltagit i avgörandet av saken. Föredraganden kontrasignerar liggaren. En expedition som ska ges en part undertecknas av föredraganden i saken eller av någon annan tjänsteman som presidenten förordnat.

Bestämmelsen härstammar från den tiden när man i hovrätten upprättade ett exemplar av domen i pappersformat, en liggare, som undertecknades och kontrasignerades för hand. Till parterna skickades en kopia av liggaren i pappersformat som expedition.

Hovrätten har på 2020-talet övergått till ärendehanteringssystemet AIPA. Där görs och undertecknas avgöranden elektroniskt. En fil som innehåller domstolens avgörande skickas till parterna som expedition. Merparten av avgörandena görs på detta sätt.

Bestämmelserna i momentet om liggare och expedition motsvarar inte kraven på elektronisk ärendehantering. I momentet tillåts t.ex. inte att hovrättens ledamöter, som undertecknat domen, utan presidentens förordnande också undertecknar den expedition som ges parterna, även om det är fråga om samma fil, inte en separat upprättad papperskopia av domen.

Därför föreslås det att omnämningarna av liggare slopas i momentet. Det kan anses vara tillräckligt att föreskriva om att de som deltagit i avgörandet av saken undertecknar domen och det slutliga beslutet.

Av samma orsak föreslås det att den tredje meningen i momentet om den expedition som ska ges en part ändras. Enligt förslaget kan med expedition också avses den undertecknade domen eller det undertecknade slutliga beslutet. Eftersom alla avgöranden i hovrätten ännu inte görs elektroniskt, kan expeditionen på samma sätt som nu också vara en kopia av domen eller det slutliga beslutet som undertecknats av föredraganden i saken eller någon annan tjänsteman som presidenten förordnat.

Förslaget om ändring av momentet hänför sig inte till förfarandet för små tvistemål. Det har emellertid ansetts vara ändamålsenligt att göra ändringen i detta sammanhang. Förslaget bidrar till att modernisera och rationalisera förfarandet för upprättande och delgivande av hovrättens avgörande och expeditionen utan att det inverkar på tillförlitligheten i hovrättens avgöranden eller på parternas rättsskydd i övrigt.

7.2 Rättshjälpslagen

5 §. Enligt 2 mom. omfattar rättshjälpen biträdets åtgärder för en tid av högst 80 timmar. Det föreslås att momentet ändras så att antalet är åtta timmar i ett mål som handläggs i förfarandet för små tvistemål enligt 6 a kap. i rättegångsbalken.

Begränsningen främjar parternas likställdhet i en rättegång. Det beror på att den vinnande partens rätt till ersättning för sina rättegångskostnader i förfarandet för små tvistemål har begränsats vanligen till högst 1 000 euro, om huvudförhandling har hållits i målet, eller till 500 euro, om målet har avgjorts utan huvudförhandling. Genom detta har man bl.a. strävat efter att styra parterna att driva sitt mål själva. Begränsningen av de åtgärder som omfattas av rättshjälpen innebär att inte heller en part som är berättigad till rättshjälp kan driva sitt mål i stor utsträckning med hjälp av ett biträde.

Det finns vanligen heller inte behov av mer långvariga åtgärder av ett biträde än vad som föreslagits, eftersom endast sådana mål som inte är omfattande eller svåra handläggs i förfarandet för små tvistemål. Förfarandet är förenklat och domarens processledning aktiv, vilket gör det möjligt att driva målet utan hjälp av en jurist. Åtta timmar åtgärder av ett biträde kan under dessa omständigheter anses vara tillräckligt.

Momentet ändras inte till övriga delar. Den domstol som behandlar saken kan därför också i ett mål som handläggs i förfarandet för små tvistemål besluta att rättshjälpen ska fortsätta. Förutsättningarna är desamma som i andra mål och ärenden.

Bestämmelser om när biträde ingår i rättshjälpen i ett mål som handläggs i förfarandet för små tvistemål finns i 6 § 2 mom.

Dessutom föreslås det att 7 § i statsrådets förordning om grunderna för arvoden vid allmän rättshjälp (290/2008) som gäller minimiarvodet per ärende ändras samtidigt med lagen.

6 §. Paragrafen innehåller bestämmelser om vad som ingår i rättshjälpen i vissa fall. I 2 mom. uppräknas de kategorier av mål och ärenden där rättshjälpen inte omfattar biträdande trots att de ekonomiska förutsättningarna för att bevilja rättshjälp uppfylls. Det är fråga om kategorier av mål och ärenden i vilka det i allmänhet inte kan antas finnas behov av ett biträde (RP 82/2001 rd, s. 83).

Det föreslås att det till momentet fogas en ny punkt 2, där mål som handläggs i förfarandet för små tvistemål föreskrivs vara en sådan kategori där rättshjälpen i regel inte omfattar biträdande. Det kan i allmänhet inte anses finnas behov av rättshjälp i dessa mål, eftersom de inte är omfattande eller invecklade. En part kan i princip anses klara av att själv driva ett mål som handläggs i förfarandet för små tvistemål. Dessutom är det vanligare än normalt att också en part som inte har rätt till rättshjälp driver sitt mål själv.

Som ett undantag till denna utgångspunkt föreskrivs emellertid en situation där det finns särskilt vägande skäl till biträdande som hänför sig till sökandens person. Dessa skäl kan närmast hänföra sig till att parten t.ex. på grund av ålder, sjukdom, bristande språkkunskaper eller någon annan motsvarande orsak inte har sedvanliga kunskaper eller färdigheter att sköta sina rättsliga frågor i domstol. Andra än sådana orsaker som hänför sig till sökandens person, t.ex. grunder baserade på ärendets art eller omfattning, kan inte utgöra särskilt vägande skäl.

Kriteriet för särskilt vägande skäl motsvarar i övrigt 1 och 3 punkten i det gällande momentet. Det ska likaså bedömas med avseende på den allmänna förutsättningen för rättshjälp som framgår av lagens 1 §. Det avgörande vid bedömningen av förutsättningarna för förordnande av ett biträde ska således vara om ett biträde krävs för att sökandens intressen ska tillvaratas på behörigt sätt, dvs. om sökanden utan biträde kan bevaka sitt intresse och sin rätt i saken på lämpligt sätt (RP 82/2001 rd, s. 84).

Förfarandet för små tvistemål tillämpas i tingsrätten. Ett mål som i tingsrätten har handlagts i förfarandet för små tvistemål handläggs i hovrätten och högsta domstolen enligt vad som föreskrivs om tvistemål. I denna situation är den nya 2 punkten inte tillämplig, utan sökandens behov av rättshjälp bedöms med stöd av den gällande lagen.

Även om rättshjälp inte beviljas, kan en sökande som på basis av sin ekonomiska ställning skulle vara berättigad till rättshjälp utan självriskandel, med stöd av 6 § 1 mom. som rättshjälp beviljas de förmåner som nämns i 4 § 1 mom. 2 och 3 punkten samt 2–4 mom. Dessutom kan ett offentligt rättsbiträde enligt 6 § 3 mom. vid behov ge råd som ingår i rättshjälpen och upprätta behövliga handlingar.

Till följd av den nya 2 punkten blir den nuvarande 2 punkten 3 punkten, den nuvarande 3 punkten 4 punkten och den nuvarande 4 punkten 5 punkten.

7.3 Lagen om domstolsavgifter

2 §. I paragrafen görs flera mindre ändringar, varför det föreslås att den skrivs om i sin helhet.

I *1 mom.* föreskrivs på motsvarande sätt som i det gällande 1 mom. om beloppet av rättegångsavgifterna. Det föreslås att det till momentet fogas en egen avgiftskategori för mål som handläggs i förfarandet för små tvistemål.

För att främja tillgången till rättslig prövning är det motiverat att den rättegångsavgift som tas ut av käranden är lägre i förfarandet för små tvistemål än den avgift på 610 euro som tas ut i ett fullskaligt tvistemål. Det är också logiskt, eftersom handläggningen av ett mål i förfarandet för små tvistemål i regel är förmånligare för tingsrätten än handläggningen av ett fullskaligt tvistemål. Även om rättegångsavgifterna inte fullt motsvarar kostnaderna var syftet när lagen om domstolsavgifter stiftades att avgifterna i högre grad än tidigare skulle motsvara domstolarnas kostnader för behandlingen av ett ärende (RP 29/2015 rd, s. 21 och 46).

Med hänsyn till dessa aspekter är det motiverat att den rättegångsavgift som tas ut för handläggning av ett mål i förfarandet för små tvistemål i tingsrätten fastställs till samma nivå som i ett mål enligt 5 kap. 3 § i rättegångsbalken som svaranden bestrider. Avgiften för ett sådant mål är nu 310 euro (justitieministeriets förordning om justering av de avgifter som nämns i 2 § i lagen om domstolsavgifter (1020/2024)).

Det föreslås inga separata bestämmelser om rättegångsavgiften i hovrätten och högsta domstolen för ett mål som handlagts i förfarandet för små tvistemål i tingsrätten. Det innebär att den rättegångsavgift som tas ut för behandlingen av ett sådant mål i fullföljdsdomstol motsvarar avgiften för handläggning av tvistemål, som för närvarande är 610 euro både i hovrätten och i högsta domstolen. Det är motiverat, eftersom de mål som handlagts i förfarandet för små tvistemål i tingsrätten behandlas i hovrätten och högsta domstolen på samma sätt som tvistemål.

Paragrafens 1 mom. stiftades ursprungligen 2016. De rättegångsavgifter som framgår av momentet motsvarar penningvärdet för året i fråga. Rättegångsavgifterna har senare höjts genom förordningar av justitieministeriet som utfärdats med stöd av 2 § 5 mom., senast från början av 2025. Till följd av det är de verkliga rättegångsavgifterna högre än de avgifter som framgår av lagen.

Under dessa omständigheter skulle tillägget av en ny avgiftskategori till 1 mom. leda till att en av de många rättegångsavgifterna enligt momentet motsvarar penningvärdet för 2025 medan de andra fortfarande är på 2016 års nivå. Av denna anledning är det motiverat att ändra alla rättegångsavgifter så att de motsvarar 2025 års nivå och upphäva justitieministeriets gällande förordning om justering av rättegångsavgifter.

För att främja en tydlig lagstiftning är det också motiverat att till 1 mom. foga att rättegångsavgifterna enligt momentet är på 2025 års nivå. På samma sätt föreskrivs det annanstans i lag i motsvarande situationer.

För att förenkla en framtida ändring av momentet uppges beloppet av rättegångsavgifterna i olika situationer som punkter i en förteckning i stället för i tabellformat.

I 2 mom. föreskrivs det på motsvarande sätt som i det gällande 2 mom. om beloppet av rättegångsavgifterna i vissa mål och ärenden. Eftersom den i det nuvarande 5 mom. avsedda justitieministeriets förordning enligt förslaget upphävs, ska momentet på samma sätt som 1 mom. ändras så att det i momentet föreskrivs om rättegångsavgifterna sådana som de är i förordningen nu.

Momentet ändras också i fråga om de förvaltningstvistemål som handläggs som upphandlingsärenden och som avses i 67 § 2 mom. i lagen om genomförande av reformen av social- och hälsovården och räddningsväsendet och om införande av den lagstiftning som gäller reformen (616/2021). Rättegångsavgiften i dem är enligt förordningen för närvarande 300 euro. Den höjs enligt förslaget till 310 euro, för att motsvara övriga rättegångsavgifter. Det föreligger inget rimligt skäl för en tio euro lägre avgift: skillnaden beror på att föreskrivandet om rättegångsavgifterna i dessa mål och ärenden inföll mellan justeringen av avgifterna vart tredje år.

I 3 mom. föreskrivs det om rättegångsavgiften för en enskild i marknadsdomstolen, arbetsdomstolen och försäkringsdomstolen. Också beloppet av dessa rättegångsavgifter ska uppdateras så att de motsvarar avgifterna i förordningen.

Innehållet i 4 mom. motsvarar innehållet i det gällande 4 mom.

I 5 mom. föreskrivs det om rättegångsavgiften för behandling i tingsrätten av tvistemål i förfarandet enligt Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1896/2006 om införande av ett europeiskt betalningsföreläggande och för behandling i tingsrätten av tvistemål i förfarandet enligt Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 861/2007 om inrättande av ett europeiskt småmålsförfarande. Det är således fråga om rättegångsavgifter, vars belopp för närvarande bestäms i 2 § 6 mom. Enligt förslaget införs bestämmelser om avgifterna i 5 mom. och deras belopp ändras.

För det första höjs rättegångsavgiften för behandling i tingsrätten av mål i förfarandet enligt det europeiska småmålsförfarandet från 86 euro till 310 euro. På så sätt är avgiften densamma som i mål som handläggs i förfarandet för små tvistemål. Eftersom förfarandena är likartade, är det logiskt att ta ut en lika stor rättegångsavgift för båda.

Enligt de ursprungliga bestämmelserna var rättegångsavgiften i det europeiska småmålsförfarandet densamma som i tvistemål (3 § 4 mom. (755/2008) i lagen om avgifter för domstolars och vissa justitieförvaltningsmyndigheters prestationer (701/1993)), dvs. i tingsrätten beroende på hur behandlingen av målet eller ärendet upphört 79–179 euro. Genom lagen om domstolsavgifter som trädde i kraft 2016 fastställdes det att rättegångsavgiften i tingsrätten i alla tvistemål – och därmed också i mål som behandlats i det europeiska småmålsförfarandet – är 500 euro. År 2017 sänktes rättegångsavgiften för dessa mål i tingsrätten till 86 euro. Beslutet motiverades inte i förarbetena till lagen (RP 24/2017 rd, s. 12 och LaUB 5/2017 rd, s. 3).

Enligt artikel 15a.1 i förordningen om inrättande av ett europeiskt småmålsförfarande (861/2007) får de domstolsavgifter som tas ut i en medlemsstat för det europeiska småmålsförfarandet inte vara orimligt höga och inte vara högre än de domstolsavgifter som tas ut för nationella förenklade domstolsförfaranden i den medlemsstaten. Så är inte heller fallet efter ändringen.

För det andra höjs rättegångsavgiften i mål som behandlas i förfarandet för det europeiska betalningsföreläggandet i tingsrätten från 86 euro till 100 euro. På detta sätt är avgiften densamma som i motsvarande nationella mål. Det finns ingen orsak att ta ut en lägre avgift.

I 6 § i lagen om europeiskt betalningsföreläggande föreskrivs det att om rättegångsavgift har tagits ut för detta förfarande och samma fordran senare har förts till domstol för behandling som tvistemål eller i det europeiska småmålsförfarandet, ska den rättegångsavgift som har tagits ut för förfarandet för betalningsföreläggande dras av från rättegångsavgiften.

I 6 mom. föreskrivs det om justering av rättegångsavgifternas storlek på samma sätt som i det gällande 5 mom. Eftersom innehållet i det nuvarande 5 mom. flyttas till 6 mom. innebär det i praktiken att momenten byter plats med varandra. Till följd av det ska också storleken på avgifterna enligt nuvarande 6 mom. justeras med tre års mellanrum. Något skäl att inte höja dem på samma sätt som andra avgifter föreligger inte. Ursprungligen var avsikten att dessa avgifter är lika stora som i nationella tvistemål (RP 157/2008 rd, s. 38, se även RP 29/2015 rd, s. 50–51). Detta säkerställs, om de avgifter som tas ut för dem i fortsättningen justeras på samma sätt som i andra mål.

7.4 Lagen om domstolspraktik

16 §. I 16 § 1 mom. föreskrivs det om mål där den som tjänstgjort i två månader som tingsnotarie på förordnande av lagmannen kan delta i behandlingen av målet som ordförande eller ledamot i tingsrättens sammansättning.

Enligt propositionen kan i förfarandet för små tvistemål handläggas mål som grundar sig på ett hyresförhållande för en bostadslägenhet och som vid tidpunkten när talan väcks gäller ett kapital på högst 10 000 euro eller inte gäller en penningprestation. Dessutom förutsätts det att målet inte kan handläggas som ett summariskt tvistemål. Om handläggningen av ett sådant mål i förfarandet för små tvistemål med hänsyn till dess art eller omfattning emellertid inte är lämpligt, ska handläggningen av målet fortsätta i den ordning som föreskrivs om handläggning av tvistemål. Bestämmelser om detta finns i 6 a kap. 2 § i rättegångsbalken.

För närvarande kan en tingsnotarie på förordnande av lagmannen vara ordförande i ett tvistemål som gäller hyra av bostadslägenhet eller som gäller ett penningbelopp eller en egendom eller förmån vars värde är högst 20 000 euro. En tingsnotarie får således redan enligt gällande lag behandla mål som för intressets del kommer att omfattas av tillämpningsområdet för förfarandet för små tvistemål.

Även om det är möjligt att i förfarandet för små tvistemål handlägga mål, som till sin art eller omfattning är för svåra för en tingsnotarie, är målen emellertid ofta sådana att de också i detta hänseende lämpar sig för att behandlas av en tingsnotarie som tjänstgjort i två månader. I dem läggs det typiskt inte fram mycket bevis och de innehåller inte invecklade juridiska frågor.

En rättegång i förfarandet för små tvistemål avviker emellertid från en fullskalig rättegång i tvistemål bl.a. i det hänseendet att ordförandens processledningsskyldighet accentueras. Det kan sålunda hända att en del av de mål som handläggs i förfarandet för små tvistemål därför är för krävande för en tingsnotarie att behandla och avgöra som ordförande. Det kan emellertid inte bedömas att så alltid skulle vara fallet. Därför är det inte ändamålsenligt att i alla situationer utesluta mål som handläggs i förfarandet för små tvistemål från tingsnotariens befogenheter, utan det är motiverat att låta tingsrättens lagman efter eget gottfinnande besluta om att ge ett förordnande till en tingsnotarie.

Lagmannen beslutar således också i fortsättningen om huruvida ett i momentet avsett förordnande ska ges till en viss tingsnotarie. Lagmannens möjlighet att ge ett sådant förordnande begränsas nu och även i fortsättningen av 16 § 3 mom. Enligt 3 mom. får en tingsnotarie inte förordnas att ensam eller som ordförande för tingsrätten behandla mål eller ärenden som på grund av sin art eller sin omfattning ska anses vara svåra att avgöra.

Eftersom punkten i övrigt inte ändras, kan den som tjänstgjort som tingsnotarie i två månader i fortsättningen förordnas att som tingsrättens ordförande också behandla ett sådant mål som gäller hyra av bostadslägenhet och som t.ex. på basis av värdet på föremålet för tvisten inte omfattas av tillämpningsområdet för förfarandet för små tvistemål.

7.5 Lagen om insändande av vissa handlingar till domstolar

1 §. I lagen om insändande av vissa handlingar till domstolar föreskrivs det bl.a. om de sätt på vilka handlingar kan lämnas in till domstolarna. Bestämmelserna i 2 mom. gäller en situation där en för hovrätt eller högsta domstolen avsedd handling ska eller kan inges till en annan myndighet. En sådan handling får insändas med posten eller inlämnas genom bud till denna andra myndighet. Det kan t.ex. vara fråga om besvärsskrifter eller motbesvär som är adresserade

till hovrätten och som med stöd av 25 kap. 12 § 2 mom. och 14 c § i rättegångsbalken ska lämnas in till tingsrättens kansli.

Enligt propositionen ska i förfarandet för små tvistemål besvärsskrifter och motbesvär adresserade till hovrätten lämnas in till tingsrätten via e-tjänsten. Det föreslås att bestämmelser om detta tas in i 6 a kap. 6 § i rättegångsbalken. Om ändringssökanden eller den part som anför motbesvär inte handlar på detta sätt utan lämnar in besvärsskriften eller motbesvären till tingsrätten t.ex. per post, ska besvären och motbesvären enligt den föreslagna 6 a kap. 8 § i rättegångsbalken i sista hand lämnas utan prövning.

För att förtydliga förhållandet mellan bestämmelserna föreslås det att det till momentet fogas en mening om att på inlämnande av besvärsskriften och motbesvären till hovrätten vid förfarandet för små tvistemål tillämpas det som föreskrivs i 6 a kap. i rättegångsbalken. På detta sätt tillämpas momentet inte, om målet handläggs i förfarandet för små tvistemål.

Bestämmelserna i 6 a kap. 6 § i rättegångsbalken, liksom övriga bestämmelser om elektronisk kommunikation i förfarandet för små tvistemål, ska enligt förslaget sättas i kraft vid en tidpunkt som det föreskrivs om separat genom lag när e-tjänsten är färdig. Det logiska är att i lagen om ändring av denna lag införa en likadan ikraftträdandebestämmelse.

7.6 Lagen om grupptalan

1 §. Enligt 4 mom. i paragrafen om lagens tillämpningsområde gäller i fråga om handläggningen av grupptalan utöver lagen om grupptalan (444/2007) i tillämpliga delar vad som i övrigt föreskrivs om handläggning av tvistemål.

Enligt det föreslagna 6 a kap. 19 § 3 mom. i rättegångsbalken ska, om det i lag föreskrivs att ett mål eller ärende ska behandlas på det sätt som föreskrivs om handläggning av tvistemål, målet eller ärendet handläggas med iakttagande av bestämmelserna i 6 a kap. i rättegångsbalken, om det uppfyller kraven enligt 2 § i det kapitlet.

En grupptalan kan åtminstone i princip uppfylla kraven i 6 a kap. 2 § 1 mom. i rättegångsbalken om att kärandens yrkanden ska grunda sig på ett hyresförhållande för en bostadslägenhet och vid tidpunkten för när talan väcks gälla ett kapital på högst 10 000 euro eller inte gälla en penningprestation, och att målet inte kan handläggas som ett summariskt tvistemål. Handläggning av grupptalan i förfarandet för små tvistemål utesluts emellertid också i denna situation med stöd av 2 mom., eftersom handläggning av en grupptalan i förfarandet för små tvistemål inte kan anses lämpligt med hänsyn till målets art eller omfattning. Ett mål som handläggs som grupptalan är inte ett sådant mindre och enkelt mål för vilket förfarandet för små tvistemål är avsett.

Till momentet fogas enligt förslaget en mening, enligt vilken bestämmelserna i 6 a kap. i rättegångsbalken om förfarandet för små tvistemål inte tillämpas vid handläggning av grupptalan. Ändringen förtydligar förhållandet mellan grupptalan och förfarandet för små tvistemål, eftersom handläggningen av grupptalan i förfarandet för små tvistemål då inte är beroende av hur undantagsbestämmelsen i 6 a kap. 2 § 2 mom. i rättegångsbalken tillämpas. På detta sätt blir det också klart att bestämmelserna i lagen om grupptalan tillämpas på stämningsansökan och inlämning av stämningsansökan till tingsrätten i stället för de bestämmelser som iakttas i förfarandet för små tvistemål.

8 Bestämmelser på lägre nivå än lag

Enligt det föreslagna 21 kap. 8 d § 5 mom. i rättegångsbalken ska storleken på de i 1 mom. avsedda beloppen, vilka motsvarar 2025 års penningvärde, justeras genom förordning av justitieministeriet med fem års mellanrum så att beloppen motsvarar förändringen i penningvärdet. Beloppen avrundas till närmaste hela 50 euro.

Justitieministeriet ges bemyndigande att utfärda förordning, eftersom justeringen av de belopp som ska ersättas så att de motsvarar förändringen i penningvärdet klart är ett ärende av teknisk karaktär. Justitieministeriet har bemyndigande att utfärda förordning även om justering av rättegångsavgifterna enligt förändringen i penningvärdet.

Av anledningar som framgår av specialmotiveringen till den föreslagna ändringen i 2 § 1 mom. i lagen om domstolsavgifter upphävs justitieministeriets förordning om justering av de avgifter som nämns i 2 § i lagen om domstolsavgifter (1020/2024) den dag då lagen om ändring av 2 § i lagen om domstolsavgifter träder i kraft.

Dessutom föreslås det att 7 § i statsrådets förordning om grunderna för arvoden vid allmän rättshjälp (290/2008) ändras. Syftet är att säkerställa att det minimiarvode per ärende som avses i bestämmelsen inte i mål som handläggs i förfarandet för små tvistemål överskrider det belopp som betalas till ett privat biträde enligt den föreslagna ändringen av 5 § i lagen om rättshjälp.

9 Ikraftträdande

Det är motiverat att lagförslagen träder i kraft utan obefogat dröjsmål.

Det finns emellertid skäl att låta det gå en viss tid mellan det att lagförslagen antas och träder i kraft för att tingsrätterna ska hinna förbereda sig inför att de nya bestämmelserna träder i kraft. Därför föreslås det att lagförslagen träder i kraft i april 2026 med undantag för paragraferna om e-tjänsten.

Det föreslås att 6 a kap. 6–8 § om elektronisk ärendehantering i rättegångsbalken träder i kraft först när den e-tjänst som de förutsätter är färdig att användas. Till denna del ska separata bestämmelser om ikraftträdandet utfärdas.

Detsamma gäller förslaget om ändring av 1 § i lagen om insändande av vissa handlingar till domstolar. Enligt förslaget ska inlämnande av besvärsskrift och motbesvär till tingsrätten i förfarandet för små tvistemål ske i avvikelse från det som föreskrivs i den lagen via e-tjänsten. Därför är det också till denna del motiverat att lagförslaget träder i kraft först när e-tjänsten tas i bruk.

Domstolsverket utvecklar e-tjänsten. Tidpunkten för när den blir färdig kan inte uppskattas exakt på förhand. Därför föreslås det att de ovan nämnda bestämmelserna ska träda i kraft vid en separat föreskriven tidpunkt. Domstolsverket har meddelat att e-tjänsten kan vara färdig tidigast 2027 och också då endast om det beviljas separat finansiering för den.

Det ska föreskrivas i lag om ikraftträdandet av bestämmelserna om e-tjänsten. Administrativa åtgärder och praktiska arrangemang, som utvecklande av en e-tjänst, är inte sådana särskilda skäl som avses i 79 § 3 mom. i grundlagen som krävs för att lagen sätts i kraft genom förordning (se t.ex. GrUU 4/2014 rd, s. 5 om registret över skatteskulder och GrUU 7/2005 rd, s. 11 om upphovsrättslagen).

I lagen om ändring av rättegångsbalken är det skäl att tillfoga en övergångsbestämmelse enligt vilken förfarandet för små tvistemål endast tillämpas på mål som anhängiggörs efter att lagen har trätt i kraft. Mål som är anhängiga i tingsrätten när lagen träder i kraft handläggs således enligt de gamla bestämmelserna tills de har avgjorts också när de omfattas av tillämpningsområdet för förfarandet för små tvistemål. I andra fall kan rättegångsförfarandet ändras under rättegången, vilket inte sett till lagskipningens förutsebarhet är motiverat.

Rättegångsbalkens 24 kap. 15 § 3 mom. om undertecknandet av hovrättens dom och expedition kan emellertid tillämpas även i mål som är anhängiga i hovrätten när ändringslagen träder i kraft.

Också i lagen om ändring av lagen om domstolsavgifter behövs en övergångsbestämmelse eftersom vissa rättegångsavgifter höjs enligt den. Det är inte lämpligt att ta ut höjda avgifter i ärenden som har anhängiggjorts innan höjningarna trädde i kraft.

I de övriga lagarna behövs inga övergångsbestämmelser.

10 Verkställighet och uppföljning

I fråga om bestämmelserna om e-tjänsten förutsätter verkställandet av propositionen att e-tjänsten utvecklas. Domstolsverket har meddelat att det utvecklar e-tjänsten och att den kan vara färdig tidigast 2027.

Till övriga delar förutsätter verkställigheten av lagförslagen inga särskilda åtgärder. Det är dock en fördel om det för domarna ordnas utbildning i förfarandet för små tvistemål.

Justitieministeriet följer tillämpningen av den nya lagstiftningen i domstolarna på allmän nivå. För att utveckla förfarandet för små tvistemål och bedöma en eventuell utvidgning av tillämpningsområdet finns det anledning att göra en undersökning av reformens effekter och utvecklingsbehov ett antal år efter att lagförslagen har trätt i kraft.

11 Förhållande till andra propositioner

11.1 Samband med andra propositioner

I riksdagen behandlas inga propositioner som behandlingen av den här propositionen har samband med. Enligt den preliminära lagstiftningsplanen kommer regeringen dock att under höstsessionen 2025 lämna följande propositioner som bör beaktas med tanke på den här propositionen.

Vecka 39 lämnas en proposition i programmet för att prioritera digitala myndighetstjänster (det s.k. Prioritera Digitalt-projektet). I utkastet till regeringsproposition föreslås bl.a. ett flertal ändringar i rättegångsbalken. Enligt utkastet ska 5 kap. 2 och 10 § i rättegångsbalken ändras i fråga om processadressen så att det blir onödigt att föreskriva om den på det sätt som det nu föreslås att det ska göras i 6 a kap. 3 och 4 § i rättegångsbalken.

Vecka 40 kommer det att ges en proposition om ändring av lagen om hyra av bostadslägenhet. Målet är att göra behövliga ändringar och förtydliganden i lagen om hyra av bostadslägenhet för att uppdatera lagen. Inom projektet har det utarbetats ett betänkande (Justitieministeriets betänkanden och utlåtanden 2024:41).

Vecka 47 lämnas en proposition om en lag om skydd för personer som deltar i den offentliga debatten mot gränsöverskridande uppenbart ogrundade anspråk eller rättegångsmissbruk. Med lagen sätts skyldigheterna i det s.k. SLAPP-direktivet (EU) 2024/1069 i kraft. Inom projektet har det utarbetats ett betänkande där det föreslås att det stiftas en särskild lag (Justitieministeriets betänkanden och utlåtanden 2025:28).

Vecka 50 lämnas en proposition om ändring av förundersökningslagen, lagen om rättegång i brottmål och andra behövliga lagar. I utkastet till regeringsproposition föreslås bl.a. en ändring av 11 kap. 3 a § i rättegångsbalken så att stämning kan delges även per telefon i vissa brottmål. Samma paragraf föreslås blir ändrad även i denna proposition.

Värt att beakta är också att riksdagen har antagit en reform om upptagning och mottagande av muntlig bevisning (lagarna 96–101/2022). Framöver görs en bild- och ljudupptagning av muntlig bevisning som tagits emot i tingsrätten. Vid ändringssökande tas bevisningen emot från upptagningen. Reformen träder i kraft vid en tidpunkt om vilken det föreskrivs separat. I ljust av aktuell information lämnas förslaget till lag om ikraftträdande under höstsessionen 2025 och reformen träder i kraft i maj 2026.

11.2 Förhållande till budgetpropositionen

Propositionen har inte samband med budgetpropositionen för 2026.

12 Förhållande till grundlagen samt lagstiftningsordning

12.1 Utgångspunkter för bedömningen

Propositionen är av betydelse framför allt med tanke på 21 § om rättsskydd i grundlagen.

Enligt 21 § 1 mom. i grundlagen har var och en rätt att på behörigt sätt få sin sak behandlad. Enligt grundlagsutskottet kan kravet på behörig behandling anses förutsätta att rättegångsförfarandet är lämpligt med tanke på särdragen hos det aktuella ärendet. Särdragen i det tillämpliga rättegångsförfarandet får med hänsyn till ärendets natur inte försämrade en parts rätt till försvar och rättssäkerhet (GrUU 12/2019 rd, s. 9 om bestämmande av påföljdsavgift i konsumenttvister).

Enligt 21 § 2 mom. i grundlagen ska offentligheten vid handläggningen, rätten att bli hörd, rätten att få motiverade beslut och rätten att söka ändring samt andra garantier för en rättvis rättegång och god förvaltning tryggas genom lag.

Förteckningen över rättsskyddsgarantier i 21 § 2 mom. i grundlagen är inte avsedd att vara uttömmande. De omfattar också bl.a. de rättigheter som enligt artikel 6 i Europakonventionen och enligt artikel 14 i internationella konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter särskilt garanteras en person som åtalas för ett brott (RP 309/1993 rd, s. 79 om reformen om de grundläggande fri- och rättigheterna). Kraven på en rättvis rättegång har preciserats betydligt i synnerhet i Europadomstolens avgörandepaxis.

Grundlagens bestämmelse hindrar inte att det genom lag föreskrivs om smärre undantag från dessa garantier för en rättvis rättegång under förutsättningen att undantagen i fråga inte ändrar rättsskyddsgarantiernas ställning som huvudregel och att de i enskilda fall inte riskerar individens rättighet till rättvis rättegång (RP 309/1993 rd, s. 78).

Propositionen har samband också med vissa andra bestämmelser i grundlagen för vilket det redogörs närmare nedan i avsnittet.

Förfarandet för små tvistemål motsvarar till största delen det gällande rättegångsförfarandet för tvistemål vilket uppfyller kraven i både grundlagen och de internationella människorättskonventioner som är bindande för Finland. Sålunda granskas i det följande propositionens förenlighet med grundlagen endast till den del som de föreslagna undantagen från den föreskrivna ordningen vid handläggningen av tvistemål ger anledning till det.

Före en detaljerad granskning av förslagen finns det anledning att konstatera att propositionens primära syfte är att förbättra tillgången till rättslig prövning och därigenom människornas rättsskydd. Det handlar om ett mål i enlighet med 21 § i grundlagen som också grundlagsutskottet har sett som viktigt (exempelvis GrUU 16/2019 rd, s. 3–4, GrUU 50/2018 rd, s. 5, GrUU 55/2014 rd, s. 3–4 och GrUU 32/2012 rd, s. 3 om ändringssökande vid högsta förvaltningsdomstolen). Propositionen är således förenlig med målen i systemet för de grundläggande fri- och rättigheterna.

Förfarandet för små tvistemål kan för sin del även effektivisera rättegångsförfarandet och minska de kostnader rättegången orsakar för såväl parterna som staten. Grundlagsutskottet har ofta konstaterat att utvecklingen av domstolsförfarandena med tiden kan inverka på behandlingstiderna och den vägen främja vars och ens i 21 § 1 mom. i grundlagen tryggade rätt att få sin sak behandlad av en domstol utan ogrundat dröjsmål (t.ex. GrUU 4/2010 rd, s. 5, GrUU 30/2006 rd, s. 4, GrUU 2/2006 rd, s. 2, GrUU 31/2005 rd, s. 3 och GrUU 35/2002 rd, s. 3). Grundlagsutskottet har påpekat att de grundläggande rättigheterna att få en sak behandlad utan dröjsmål är viktiga hörnstenar i rättsstaten (GrUU 43/2021 rd, 12 punkten och de utlåtanden som nämns där). Propositionen är således även på denna grund förenlig med målen i systemet för de grundläggande fri- och rättigheterna.

Bestämmelser om rättvis rättegång ingår även i artikel 6 i Europakonventionen, artikel 14 i den internationella konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter och i artikel 47 i EU-stadgan.

Europadomstolen har förhållit sig positiv till det förenklade rättegångsförfarandet för små tvistemål. Den har ansett att ett förfarande av detta slag kan främja tillgången till rättslig prövning, minska rättegångskostnaderna och påskynda avgörandet av tvister. Samtidigt har Europadomstolen ansett det vara givet att de krav som ställs i artikel 6.1 i Europakonventionen också i ett sådant förfarande ska uppfyllas (Pönkä v. Estland 8.11.2016, punkt 30).

Också Europarådets ministerkommitté har ansett att man för att främja tillgången till rättslig prövning av mål av mindre intresse bör föreskriva om ett rättegångsförfarande av det slag som föreslås här (Recommendation No. R (81) 7 of the Committee of Ministers to Member States on Measures Facilitating Access to Justice, princip 15 och punkterna 55–57 i den förklarande promemorian).

12.2 Användning av e-tjänsten

Enligt propositionen ska parterna lämna in stämningsansökan, svaromålet och merparten av andra handlingar till tingsrätten via e-tjänsten, om inte tingsrätten av särskilda skäl tillåter att en part lämnar in en handling på något annat sätt.

Om parten inte gör så, har handlingen inte de verkningar som avsändaren har avsett att den ska ha. T.ex. avvisas en stämningsansökan som lämnas in på något annat sätt än via e-tjänsten.

Förslaget innebär alltså att användningen av e-tjänsten är en stark huvudregel i förfarandet för små tvistemål.

Det föreskrivs separat i lag när bestämmelserna om e-tjänsten träder i kraft.

Förslagets förenlighet med grundlagen kan bedömas sett till tillgången till rättslig prövning. Som det framgår ovan har grundlagsutskottet ansett att den är en del av rättsskyddet.

Också Europadomstolen har bedömt frågan ur denna synvinkel. Europadomstolen har allmänt ansett att också denna rättighet ska vara praktisk och effektiv, inte teoretisk eller illusorisk. Tillgången till rättslig prövning kan emellertid begränsas, förutsatt att målet är godtagbart och den valda åtgärden är proportionerlig till det eftersträvade målet (stora kammarens avgörande *Zubak v. Kroatien* 5.4.2018, punkterna 77–78).

Europadomstolen har ansett att tillgången till rättslig prövning inte får förhindras för att förfarandebestämmelserna tillämpas alltför formellt. I den här bedömningen ansåg den det vara viktigt att man genom bestämmelserna försöker främja rättssäkerheten och relevant rättsvård (ovan nämnda avgörande, punkterna 96–99).

I avgörandet *Xavier Lucas v. Frankrike* 9.6.2022 bedömde Europadomstolen att e-tjänster kan förbättra rättsvårdens kvalitet och främja tillgodoseendet av de rättigheter som garanteras i artikel 6.1 i Europakonventionen och att användningen av sådana i domstolarna således kan vara en godtagbar orsak att implicit begränsa tillgången till rättslig prövning. Förfarandebestämmelserna om användningen av ett sådant system får emellertid inte tillämpas alltför formellt eller på ett sätt som leder till oskäliga följder, vilket det ansågs ha gjorts i avgörandet.

Alltför formellt har det i ett annat sammanhang ansetts vara att t.ex. en stämningsansökan där kärandes adress och postbox till arbetet angavs, men inte till dennes bostad, som det föreskrevs i lagen, inte prövades (*Nowiński v. Polen* 20.10.2009).

Genom förslaget eftersträvas effektivisering av handläggningen av mål i tingsrätterna. Tack vare e-tjänsten fås också parternas yrkanden och grunderna för dessa i en strukturerad form som lämpar sig för tingsrättens ärendehanteringssystem. Med hjälp av det kan parterna anvisa att upprätta skrivelser som fyller formkraven, vilket minskar behovet av kompletteringar. E-tjänsten kan effektivisera handläggningen av mål. Det gagnar också domstolen och främjar samtidigt handläggningen av andra ärenden.

Också parterna har nytta av e-tjänsten. E-tjänsten kan utarbetas så att den handleder parterna att upprätta stämningsansökan eller svaromålet i rätt format. I e-tjänsten kan parterna följa hur handläggningen av deras mål framskrider och ta emot delgivningar. E-tjänsten är också ett informationssäkert sätt för att ha kontakt med tingsrätten.

Främjandet av elektronisk ärendehantering har även andra godtagbara mål, som att värna miljön och främja informationssamhället.

Den föreslagna regleringen är inte av helt nytt slag. Vissa käranden ska med stöd av 5 kap. 3 a § i rättegångsbalken redan nu lämna in stämningsansökan i ett summariskt tvistemål till tingsrätten i elektronisk form via ett informationssystem eller e-tjänsten. En stämningsansökan som har lämnats in på något annat sätt ska avvisas.

Rättegångsbalkens 5 kap. 3 a § har stiftats med grundlagsutskottets medverkan. Enligt grundlagsutskottet kan skyldigheten att göra en summarisk stämningsansökan i elektronisk form anses som ett normalt och godtagbart processuellt krav. Grundlagsutskottet ansåg inte att den föreslagna regleringen är problematisk vare sig med avseende på grundlagens 21 § om rättsskydd eller 6 § om jämlikhet (GrUU 4/2018 rd, s. 2).

Det förslag som nu bedöms gälla dock inte, till skillnad från 5 kap. 3 a § i rättegångsbalken, endast juridiska personer, näringsidkare, fysiska personer som yrkesmässigt bedriver indrivningsverksamhet samt rättegångsombud och rättegångsbiträden. Enligt propositionen förutsätts det att alla parter använder e-tjänsten om inte tingsrätten av särskilda skäl tillåter undantag i ett enskilt mål. Skyldigheten gäller inte heller endast stämningsansökan, utan nästan alla handlingar som ska lämnas in till tingsrätten.

Utgångspunkten att e-tjänsten ska användas begränsar dock inte tillträdet till domstol eller tillgången till rättslig prövning. Det är enkelt att använda e-tjänsten. Den kräver inga informationstekniska specialfärdigheter och avviker inte från hur e-tjänster hos privata instanser eller olika myndigheter används. E-tjänster är vanliga i samhället och hjälp för användningen av informationsteknik finns allmänt tillgänglig. Också förordnande av biträde med stöd av rättshjälpslagen är möjligt av skäl som hänför sig till personen i fråga.

Dessutom kan man frånga skyldigheten att använda e-tjänsten av särskilda skäl, som när en parts förmåga att sköta ärenden i e-tjänsten är klart sämre än vanligt på grund av hög ålder eller funktionsnedsättning. På detta sätt äventyras inte tillgången till rättslig prövning heller i särskilda situationer. Beslutet om undantag fattas av domstolen.

E-tjänsten är inte enda möjligheten i förfarandet för små tvistemål (jfr GrUU 32/2018 rd om bostadsdatasystemet). Det handlar inte om sådan överdriven formalism som avses i Europadomstolens avgörandepraxis.

Grundlagsutskottet har i andra sammanhang förhållit sig positiv till användningen av e-tjänster i domstolar (GrUU 12/2017 rd, s. 2 om domstolslagen och GrUU 35/2024 rd, s. 3 punkt 7 om främjandet av anlitan av fjärranslutningar). Med grundlagsutskottets medverkan har det föreskrivits om en lägre rättegångsavgift när en part har sänt stämningsansökan elektroniskt direkt till tingsrättens system (GrUU 35/2010 rd, s. 2).

I det europeiska småmålsförfarandet, som påminner om förfarandet för små tvistemål, ska både stämningsansökan och svaromålet upprättas på ett standardiserat formulär. Trots att det inte handlar om en e-tjänst, begränsar dock skyldigheten att använda formuläret de sätt som klagande och svarande i det förfarandet kan lämna in handlingar till domstolen på. I förfarandet för små tvistemål är utgångspunkten däremot att man använder e-tjänsten, från vilket det kan göras undantag av särskilda skäl. Förslaget är därmed inte lika oflexibelt som förfarandet i det europeiska småmålsförfarandet.

Slutligen har även det betydelse att kravet på att i regel använda e-tjänsten hänför sig till propositionen om ett förfarande för små tvistemål, med vilket man uttryckligen vill främja tillgången till rättslig prövning. Målet är att fler klaganden än tidigare vid behov ska kunna föra sin sak till rättslig prövning och att fler svaranden kan bestrida motpartens yrkanden. Propositionens inverkan på tillgången till rättslig prövning är i vilket fall som helst sett till helheten positiv.

Förslaget om användning av e-tjänsten står således inte i strid med 21 § i grundlagen och inte heller med artikel 6.1 i Europakonventionen.

Kravet på att e-tjänsten ska användas har samband även med jämlikhetsbestämmelsen i 6 § i grundlagen, eftersom verktyg för elektronisk kommunikation faktiskt inte är tillgängliga för alla (GrUU 35/2010 rd, s. 2 om rättegångsavgifter, GrUU 4/2018 rd, s. 2 om effektivisering av handläggningen av summariska tvistemål och GrUU 32/2018 rd, s. 3 om bostadsdatasystemet). Också inom laglighetsövervakningen har det bedömts, visserligen ur ett förvaltningsperspektiv, att det sett till jämlikheten som tryggas i 6 § i grundlagen är problematiskt om tjänsterna ordnas så att de finns endast elektroniskt tillgängliga (t.ex. biträdande justitieombudsmannens avgörande EOAK/4310/2022, 24.8.2023 samt avgörandena i ärendena dnr 4653/4/14, 31.12.2015, dnr 3911/4/11, 13.9.2012 samt dnr 3661/4/08 och 3999/4/08, 9.11.2010)

Förslaget är emellertid inte problematiskt med avseende på 6 § i grundlagen. Skyldigheten att använda e-tjänsten är inte ovillkorlig. Enligt förslaget kan tingsrätten av särskilda skäl befria en part från den. Så kan man göra, liksom det konstateras i specialmotiveringen till 6 a kap. 6 § i rättegångsbalken, t.ex. när en parts förmåga att sköta ärenden i e-tjänsten är klart sämre än vanligt på grund av hög ålder eller funktionsnedsättning.

Till denna del är propositionen förenlig med grundlagen och de internationella människorättsförpliktelser som binder Finland.

12.3 Begränsning av bevisning

Enligt propositionen kan tingsrätten avvisa en parts bevisning också om det är motiverat för att främja att målet handläggs på behörigt sätt. Bestämmelser om detta föreslås i 6 a kap. 13 § i rättegångsbalken. Avvisandet betyder i praktiken att parten inte får låta ett utsett vittne förhöras eller lägga fram skriftliga bevis.

Grundlagsutskottet har inte yttrat sig om avvisande av bevisning. Det har dock ansett att rätten att förhöra eller låta förhöra vittnen och kravet på lika processuella medel är element i en rättvis rättegång (GrUU 39/2014 rd, s. 2 om lagstiftning om bevisning).

Europadomstolen har i sin avgörandepraxis intagit ståndpunkten att bevisningsfrågor i regel ska ordnas i den nationella lagstiftningen. Dessa frågor är upptagning av bevisning och hithörande omständigheter, inbegripet begränsning av bevisning. Det är viktigt att försäkra sig om att rättegången i dess helhet, även med hänsyn till bevisningsfrågorna, har varit rättvis (se t.ex. stora kammarens avgörande García Ruiz v. Spanien 21.1.1999, punkt 28 och Dombo Beheer B.V. v. Nederländerna 27.10.1993, punkt 31).

Europadomstolen har fäst särskild uppmärksamhet vid att avgörandena om bevisning inte får bryta mot principen om parternas likställdhet. En part får inte berövas möjligheten att driva sitt mål på behörigt sätt och inte i fråga om bevisning eller i övrigt försättas i en betydligt sämre ställning än motparten (se t.ex. Dombo Beheer B.V. v. Nederländerna 27.10.1993, punkt 31 och Ankerl v. Schweiz 23.10.1996, punkt 38). Beslut om att begränsa bevisningen får inte oproportionellt begränsa partens möjlighet att driva sitt mål. Dessutom har Europadomstolen förutsatt att beslut om begränsning ska motiveras på ett relevant sätt (Wierzbicki v. Polen 18.6.2002, punkt 45, Suominen v. Finland 1.7.2003, punkt 36 och Carmel Saliba v. Malta 29.11.2016, punkt 77).

Parterna har inte alltid rätt att lägga fram all den bevisning som de vill för domstolen. Det är också för närvarande möjligt att avvisa bevisning. Om detta föreskrivs i 17 kap. 8 § i rättegångsbalken, enligt vilken domstolen ska avvisa bl.a. bevisning som gäller en omständighet som inte inverkar på saken eller annars inte behövs. 17 kap. 8 § i sin nuvarande form har

utfärdats i samband med reformen av bevisningslagstiftningen. Grundlagsutskottet lämnade ett utlåtande om reformen, men lyfte inte särskilt fram bestämmelsen (GrUU 39/2014 rd).

Förslaget utvidgar tingsrättens möjligheter att avvisa bevisning jämfört med vad som föreskrivs i lagen för närvarande.

Med förslaget vill man effektivisera rättegången och minska parternas rättegångskostnader. Att lägga fram onödig bevisning eller bevisning som inte inverkar på saken är särskilt oändamålsenligt i förfarandet för små tvistemål, såsom det närmare framgår av specialmotiveringen. Sålunda är förslaget förenligt med parternas intresse.

Tingsrätten är inte skyldig att avvisa bevisning när förutsättningarna för tillämpningen av paragrafen uppfylls. Tingsrätten ska när den prövar saken bedöma om avvisandet främjar en behörig handläggning av saken. Förutsättningen om behörig handläggning av ett ärende motsvarar 21 § 2 mom. i grundlagen. När ett beslut om avvisande fattas ska hänsyn alltid tas till att rättegången är rättvis.

Tingsrätten bör beakta principen om parternas likställdhet när saken prövas. Detta framgår klart i ljuset av de allmänna principerna om rättegångsförfarandet och Europadomstolens avgörandepraxis. Förfarandet ska vara detta redan nu när domstolen beslutar om att avvisa bevisning med stöd av 17 kap. 8 § i rättegångsbalken, även om det inte föreskrivs om det i paragrafen. För tydlighetens skull uttrycks principen om likställdhet i specialmotiveringen till den föreslagna paragrafen.

Det är också klart att beslutet om avvisande ska motiveras på behörigt sätt. Det föreslås att det föreskrivs om motiveringen till avgörandena i förfarandet för små tvistemål i 6 a kap. 16 § i rättegångsbalken.

Till denna del är propositionen förenlig med grundlagen och de internationella människorättsförpliktelser som binder Finland.

12.4 Motivering till avgörandet

Enligt propositionen ska det i motiveringen till tingsrättens avgörande i förfarandet för små tvistemål kort anges vad de slutsatser som dragits av bevisningen grundar sig på samt de omständigheter och den rättstillämpning som avgörandet omedelbart grundar sig på.

Rätten att få ett motiverat beslut hör till de rättsskyddsgarantier som nämns i 21 § 2 mom. i grundlagen. Den tryggs också i artikel 6.1 i Europakonventionen.

Enligt Europadomstolen ska domstolen i motiveringen till sitt avgörande svara på huvudargumenten och möjliggöra ett effektivt överklagande. Här behövs det inte tas ställning till allt i detalj (se t.ex. stora kammarens avgöranden *García Ruiz v. Spanien* 21.1.1999, punkt 26 och *Taxquet v. Belgien* 16.11.2010, punkterna 91–92 samt *Ruiz Torija v. Spanien* 9.12.1994, punkt 29 och *Hirvisaari v. Finland* 27.9.2001, punkt 30).

I sitt avgörande i målet *Pönkä v. Estland* 8.11.2016 om ett liknande rättegångsförfarande som det föreslagna ansåg Europadomstolen att domstolen även i det förfarandet ska motivera både sitt avgörande i huvudsaken samt även viktiga processuella beslut (punkt 30).

Syftet med förslaget om skyldigheten att motivera är framför allt att få tingsrätterna att motivera sina beslut angående bevisning mer komprimerat än vad som ibland görs. Strävan är särskilt att

det i avgöranden i förfarandet för små tvistemål inte tas med den del som då och då påträffas i tingsrättens avgöranden och som närmast redogör för innehållet i den bevisning som tagits upp. Förslaget är således inte avsett att försvaga tingsrättens motiveringar till avgörandena, utan endast att slopa för avgörandet mindre viktiga delar. Motiverade avgöranden enligt förslaget uppfyller de krav som ställs avseende detta i grundlagen och de internationella konventioner om mänskliga rättigheter som är bindande för Finland.

Till denna del är propositionen förenlig med grundlagen och de internationella människorättsförpliktelser som binder Finland.

12.5 Skyldighet att ersätta rättegångskostnader

Förslag. Enligt förslaget kan det belopp som den part som förlorat målet förpliktas att ersätta motpartens rättegångskostnader med begränsas i förfarandet för små tvistemål. Av bestämmelsen följer att den vinnande parten inte nödvändigtvis alltid får full ersättning för sina rättegångskostnader.

Rättsskydd. Grundlagsutskottet har i första hand kopplat bestämmelserna om skyldigheten att ersätta rättegångskostnader till den grundläggande rättigheten till rättsskydd. Enligt grundlagsutskottet är en reglering av skyldigheten att ersätta rättegångskostnaderna viktig för att den som saken gäller de facto ska ha möjlighet och förutsättningar att tillgodogöra sig de rättigheter som ingår i garantierna för individens rättsskydd (GrUU 64/2002 rd, s. 3 om kommunallagen).

Detsamma har också Europadomstolen gjort. Enligt den kan en bestämmelse enligt vilken den förlorande parten ska ersätta den vinnande partens rättegångskostnader anses som en begränsning av tillträdet till domstol som tryggas i artikel 6 i Europakonventionen. Det här beror på att bestämmelsen inverkar på parternas faktiska möjligheter att framföra yrkanden i rättegången. Storleken på det belopp som utdöms att ersättas ska beaktas vid bedömningen av om tillträdet till domstol har kränkts (t.ex. Stankov v. Bulgarien 12.7.2007, punkterna 50–52 och Klauz v. Kroatien 18.7.2013, punkterna 81–84). FN:s människorättskommitté har bedömt frågan på samma sätt i fråga om artikel 14.1 i den internationella konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter (Leonard John Lindon v. Australien 20.10.1998, Communication nro 646/1995, avsnitt 6.4 samt Ärelä och Näkkäljärvi v. Finland 2.11.2001, Communication nro 779/1997, avsnitt 7.2).

Förslaget om en begränsning av skyldigheten att ersätta rättegångskostnader minskar kostnadsrisken i rättegång och gör det mindre riskabelt att föra ett mål till domstol. Förslaget syftar till att främja de faktiska möjligheterna och förutsättningarna att utnyttja rättigheterna. På detta sätt förbättrar det tillträdet till domstol och rättsskyddet. Med det eftersträvas således syftet i 21 § i grundlagen.

Förslaget är inte heller till karaktären ny lagstiftning. Den förlorande partens ansvar för kostnaderna har redan för närvarande begränsats såväl i vissa summariska tvistemål som avgörs genom tredskodom (21 kap. 8 c § i rättegångsbalken) som i hyresmål som gäller bostadslägenhet (21 kap. 8 d § i rättegångsbalken). Bestämmelser om de högsta beloppen ska utfärdas exakt i lag.

Förslaget begränsar inte parternas rätt att driva sitt eget mål på önskat sätt. Det handlar endast om ersättandet av de kostnader som föranleds av det. Parterna kan således skaffa även dyr juridisk hjälp i den utsträckning de önskar, men på egen bekostnad.

Förslaget innebär ändå att en part, även om parten vunnit målet, sannolikt ofta blir tvungen att betala åtminstone en del av arvoden till sitt rättegångsombud eller sitt rättegångsbiträde. Därför kan förslaget även leda till att parterna inte alltid vågar skaffa juridisk hjälp. Förslaget kan alltså under vissa förhållanden försämra en parts faktiska möjligheter att driva sitt fall jämbördigt med motparten.

Förfarandet för små tvistemål är dock sådant att parterna kan antas klara av att driva sitt mål med hjälp av bl.a. tingsdomarens processledning. Dessutom kan en part med stöd av rättshjälpslagen förordnas ett biträde av skäl som hänför sig till personen. Eftersom förslagets konsekvenser för tillgången till rättslig prövning och därigenom rättsskyddet dessutom totalt sett är positiva, kan det trots detta inte anses stå i strid med 21 § i grundlagen.

Egendomsskydd. Förslaget om att begränsa skyldigheten att ersätta rättegångskostnader är av vikt även med tanke på egendomsskyddet i 15 § 1 mom. i grundlagen. Det innebär nämligen att en part som vunnit ett mål och således haft rätt i sak inte alltid får ersättning för sina rättegångskostnader fullt ut av den förlorande parten.

Enligt grundlagsutskottet kan indrivningskostnader som gäldenärens dröjsmål med betalningen åsamkar borgenären jämföras med ekonomisk skada som en person åsamkar en annan genom annan försummelse och i analogi härmed en kostnadsersättningsfordran med en skadeståndsfordran som i princip åtnjuter grundlagsfäst egendomsskydd (GrUU 27/2004 rd, s. 2 om lagen om indrivning av fordringar). En tolkning att sakläget i fråga om ersättande av rättegångskostnader är detsamma är motiverad.

Enligt Europadomstolen har staten en positiv skyldighet att säkerställa att den vars rätt att fredligt åtnjuta sin egendom har kränkts har behörig och effektiv möjlighet att i domstol yrka på ersättning av den skada som orsakats (t.ex. *Blumberga v. Lettland* 14.10.2008, punkt 67 samt stora kammarens avgöranden *Anheuser-Busch Inc. v. Portugal* 11.1.2007, punkt 83 och *Kotov v. Ryssland* 3.4.2012, punkterna 109–115).

De grundläggande och mänskliga rättigheterna förutsätter dock inte garanti för att människor alltid ska få full ersättning för skador som de orsakas av enskilda personer. Detta gäller även ersättning för rättegångskostnader.

Även om den vinnande partens rättegångskostnader i sista hand har orsakats av att den förlorande parten har kränkt den vinnandes på lag eller avtal grundade rättigheter, har den vinnande parten själv kunnat avgöra hur mycket denne satsar på sin rättegång och därigenom orsakat rättegångskostnader. Parterna kan alltid välja att driva sitt ärende på ett sätt som medför mindre kostnader: i förfarandet för små tvistemål finns det goda förutsättningar för detta, t.ex. för att det är enklare än vanligt att driva målet utan biträde. Det är en allmän skadeståndsrättslig utgångspunkt att den som lider skada har en skyldighet att begränsa sin skada.

Den vinnande parten får inte heller nu undantagslöst ersättning för alla skäligena och nödvändiga rättegångskostnader. Utöver rättegångsbalkens 21 kap. 8 d § om hyresmål innebär t.ex. 8 b § i samma kapitel ett undantag, enligt vilket ersättningsskyldigheten i enlighet med kapitlets huvudregel i vissa fall kan jämkas även när den förlorande parten inte själv kräver det. I summariska tvistemål som avgörs genom tredskodom iaktas liknande ersättningstak som det nu föreslås (21 kap. 8 c § i rättegångsbalken).

Förslaget innebär inte att man frångår utgångspunkten att den förlorande parten i ett tvistemål förpliktas att ersätta den vinnande parten för rättegångskostnaderna. Det är endast ersättningsbeloppet som begränsas. Ett syfte med bestämmelsen är att få parterna att driva sitt

mål så att de kostnader de därigenom orsakas håller sig under gränsen för ersättningsbarhet. Sålunda kan rättegångskostnaderna som en part har orsakats bli helt ersatta trots begränsningen av kostnadsansvaret.

Strävan i propositionen är att förhindra att det uppstår oskäligen situationer i fråga om kostnadsersättningen för den vinnande parten också så att ersättning för särskilda kostnader kan utdömas. Förutsättningen kan uppfyllas t.ex. när en part har behövt översättningar för att driva sitt mål effektivt.

Grundlagsutskottet ansåg i anslutning till ett förslag om ändring av lagen om indrivning av fordringar (513/1999) att den bestämmelse som bedömdes i utlåtandet kunde ses som en precisering av skälighetskravet i den gällande lagen. Borgenärens möjligheter att kräva att gäldenären ska stå för oskäligen indrivningskostnader åtnjuter inte grundlagsskydd (GrUU 27/2004 rd, s. 3). Också det nu aktuella förslaget kan med stöd av 21 kap. 1 § i rättegångsbalken ses som en precisering av skälighetskravet, som också nu ingår i skyldigheten att ersätta rättegångskostnader. Ersättningsskyldigheten begränsas exakt och noggrant i lag.

Grundlagsutskottet ansåg också i fråga om det ovan nämnda lagförslaget att förslaget om att föreskriva om ett maximibelopp för de indrivningskostnader som gäldenären ska ersätta i sig inte är problematiskt sett till rättsskyddet som tryggas i grundlagen. Grundlagsutskottet ansåg att säkerställandet av dels en skäligen nivå på de indrivningskostnader som gäldenären ska betala, dels en jämlik behandling av gäldenärerna vara en godtagbar grund för att göra ingrepp i en gäldenärs egendomsskydd (GrUU 27/2004 rd, s. 2).

Inom det insolvensrättsliga området har grundlagsutskottet ansett det vara möjligt att ingripa i borgenärens förmögenhetsrättsliga rättigheter djupare än vad det nu föreslås (GrUU 33/2002 rd om skuldsanering och GrUU 12/2002 rd om utsökning). Grundlagsutskottet har av hävd ansett att konkurs- och utsökningslagstiftning i regel kan sättas i kraft genom vanlig lag på samma sätt som annan verkställighetslagstiftning. Bestämmelserna om egendomsskydd som tryggas i 15 § 1 mom. i grundlagen ska dock vara tillräckligt noggrant avgränsade och exakta. Bestämmelserna måste också väga in parternas rättigheter och skyldigheter i rätt proportion till varandra t.ex. så att de inte är oskäligen för någon part eller grundlöst diskriminerar eller gynnar någon (GrUU 69/2018 rd om konkurs, s. 2 och de tidigare utlåtanden som det hänvisas till där).

Syftet med förslaget om att begränsa kostnadsansvaret är att främja tillgången till rättslig prövning och rättsskyddet. Grundlagsutskottet har kopplat lagstiftningen om skyldigheten att ersätta rättegångskostnader uttryckligen till de faktiska möjligheterna och förutsättningarna att tillgodogöra sig rättigheterna (GrUU 64/2002 rd, s. 3 om kommunallagen). Också av denna anledning kan det anses att förslaget i vilket fall som helst är godtagbart ur grundlagens synvinkel, även om den vinnande parten inte alltid får full ersättning för sina rättegångskostnader.

Ersättningsens högsta belopp. När lagstiftningsordningen bedöms behöver det ytterligare beaktas separat att det finns ett högsta belopp för den ersättning som döms ut för rättegångskostnaderna och som inte kan överskridas om målet handläggs i förfarandet för små tvistemål.

Grundlagsutskottet ansåg vid bedömningen av det ovan nämnda förslaget om ändring av lagen om indrivning av fordringar att den föreslagna bestämmelsen inte lämnade rum för fallspecifik prövning, varför bestämmelsen i vissa fall kunde bli oskäligen för borgenären. För proportionaliteten i bestämmelsen var det väsentligt att gäldenären av särskilda skäl – som en större arbetsinsats än sedvanligt eller för att det varit svårt att få tag på gäldenären – kunde

utkrävas att ersätta de faktiska indrivningskostnader som håller sig inom de i lagen angivna rimliga gränserna (GrUU 27/2004 rd s. 3).

Upplägget är dock ett annat i förfarandet för små tvistemål. Det beror på att förfarandet för små tvistemål, till skillnad från vad som grundlagsutskottet såg som en problematisk situation, inte är det enda alternativet för handläggning av mål som i princip ingår i dess tillämpningsområde. Tingsrätten ska enligt det föreslagna 6 a kap. 2 § 2 mom. besluta att handläggningen av målet fortsätter som ett fullskaligt tvistemål om det med hänsyn till målets art eller omfattning inte är lämpligt att det handläggs i förfarandet för små tvistemål.

Om det t.ex. på grund av den arbetsinsats som målet kräver har uppstått klart mer kostnader än vad den part som vinner målet har rätt att få ersättning för, kan man i princip inte anse det lämpligt att handlägga målet i förfarandet för små tvistemål på grund av dess art och omfattning. Målet ska i en sådan situation handläggas som ett fullskaligt tvistemål. Det här beror på den ovan nämnda bestämmelsen och konstateras för tydlighetens skull i specialmotiveringen.

I ett sådant fall kan den förlorande parten förpliktas att ersätta den vinnande partens alla skäligen rättegångskostnader som föranletts av nödvändiga åtgärder. Förslaget utesluter således inte prövning från fall till fall i fråga om en eventuell högsta ersättning i undantagssituationer.

I lagen föreskrivs det inte heller – och följer inte heller av grundlagen eller internationella människorättsförpliktelser som är bindande för Finland – att den vinnande parten alltid ska få de faktiska kostnader som håller sig inom gränserna för rimlighetskravet ersatta.

Dessutom föreskrivs det inte om något högsta belopp för särskilda kostnader som ersätts i undantagsfall och som kan orsakas t.ex. av översättningar.

Att föreskriva om högsta belopp är i vilket fall som helst försvarbart för att främja den grundläggande rätten till rättsskydd i 21 § i grundlagen. För att främja tillgången till rättsskydd är det viktigt att ersättningsskyldighetens högsta belopp är rimligt och att parterna vet om det i förväg.

Slutsats. Till denna del är propositionen förenlig med grundlagen och de internationella människorättsförpliktelser som binder Finland.

12.6 Beviljande av rättshjälp

Enligt propositionen omfattar rättshjälp inte biträdande i mål som handläggs i förfarandet för små tvistemål, om det inte finns särskilt vägande skäl till det som hänför sig till den rättshjälpsökandens person. Dessutom är antalet timmar för de åtgärder som vidtas av biträdet inom ramen för rättshjälp i princip begränsat till åtta.

Rätten att vid behov på den offentliga maktens bekostnad få rättslig hjälp hör till de rättsskyddsgarantier som tryggas i grundlagens 21 § 2 mom., även om det inte uttryckligen nämns där (RP 309/1993 rd, s. 78). Grundlagsutskottet har ansett att en av förutsättningarna för en rättvis rättegång, vilket grundlagen tryggar, är att personen vid behov oberoende av sin förmögenhetssituation har en möjlighet att få adekvat juridisk expert hjälp (GrUU 16/2016 rd, s. 3 om inrättande av statens rättshjälps- och intressebevakningsdistrikt).

Europadomstolen har för sin del yttrat att staten i vissa situationer är skyldig att erbjuda rättshjälp även till parter i tvistemål. Effektivt tillträde till domstol kan förutsätta detta t.ex. när en rättegång är komplicerad. Det är viktigt att bedöma om rättegången kan vara rättvis och

parterna tillräckligt likställda om rättshjälp inte beviljas (t.ex. Airey v. Irland 9.10.1979, punkt 26, McVicar v. Förenade kungariket 7.5.2002 samt Steel och Morris v. Förenade kungariket 15.2.2005).

Tryggandet av en rättvis rättegång förutsätter således att rättshjälp beviljas endast efter behov. I förfarandet för små tvistemål finns det vanligtvis dock inget sådant behov, eftersom parterna kan anses klara av att driva sitt mål själva. Parternas förutsättningar att själva driva sitt mål har främjats på många olika sätt i propositionen: t.ex. är formkraven på stämningsansökan och svaromål lindrigare än vanligt och även det som läggs fram i förberedelsen kan beaktas som rättegångsmaterial. Domaren leder processen aktivt.

I 6 a kap. 2 § 2 mom. i rättegångsbalken föreslås en bestämmelse att ett mål inte ska handläggas i förfarandet för små tvistemål om det med hänsyn till målets art eller omfattning inte är lämpligt. Bestämmelsen innebär att ett omfattande och svårt mål inte kan handläggas i förfarandet för små tvistemål. Handläggningen av ett sådant mål ska fortsätta på det sätt som det föreskrivs om handläggning av övriga tvistemål. Då kan rättshjälp beviljas på samma sätt som i tvistemål nu.

Mål som handläggs i förfarandet för små tvistemål är inte helt uteslutna från rättshjälpen. Begränsningen gäller förordnandet av biträde, och också från det kan undantag göras på grund av särskilt vägande skäl som hänför sig till personen i fråga. På det sättet säkerställer man att en part har effektivt tillträde till domstol också i särskilda situationer.

Vid bedömningen av förslagets förenlighet med grundlagen är det viktigt att också notera att det inte av Europakonventionen följer en skyldighet att bevilja avgiftsfri rättshjälp ens till en svarande i ett brottmål. Enligt artikel 6.3 c i Europakonventionen har var och en som blivit anklagad för brott rätt att få avgiftsfri rättshjälp endast om rättvisans intresse så fordrar. Som princip kan man anse att behovet av rättshjälp i brottmål är större än i vräkningstvister eller hyrestvister om högst 10 000 euro som enligt förslaget handläggs i förfarandet för små tvistemål.

Till denna del är propositionen förenlig med grundlagen och de internationella människorättsförpliktelser som binder Finland.

12.7 Tillämpningsområdet för förfarandet för små tvistemål

Enligt propositionen tillämpas förfarandet för små tvistemål på mål där kärandens yrkande grundar sig på ett hyresförhållande för en bostadslägenhet. Dessutom förutsätts det att yrkandet när talan väcks gäller ett kapital på högst 10 000 euro eller inte gäller en penningprestation, och att målet inte kan handläggas som ett summariskt tvistemål. Inte heller ett sådant mål handläggs i förfarandet för små tvistemål om det inte är lämpligt med hänsyn till målets art eller omfattning.

Bestämmelsen om tillämpningsområdet innebär att tvistemål av annat slag inte behandlas i det föreslagna rättegångsförfarandet ens när de gäller ett lika stort intresse, på samma sätt är viktiga för parterna eller det i dem ingår rättsliga frågor av motsvarande slag. Detta kan tänkas innebära att människors rätt att få sitt tvistemål handlagt i förfarandet för små tvistemål beror på om deras rättsliga problem råkar gälla ett hyresförhållande för en bostadslägenhet eller något annat.

Enligt grundlagens 6 § är alla lika inför lagen. Ingen får utan godtagbart skäl särbehandlas på grund av de diskrimineringsgrunder som räknas upp i bestämmelsen eller av någon annan orsak som gäller hans eller hennes person.

Grundlagsutskottet har dock av hävd framhållit att inga skarpa gränser för lagstiftarens prövning går att läsa ut ur jämlikhetsprincipen när en reglering i överensstämmelse med den rådande samhällsutvecklingen eftersträvas. Men särbehandlingen får inte vara godtycklig eller skillnaderna oskäligen. Det centrala är huruvida särbehandlingen i fråga kan motiveras på ett godtagbart sätt med avseende på systemet för de grundläggande fri- och rättigheterna (t.ex. GrUU 10/2024 rd, s. 3 punkt 8 om alkohollagen och de utlåtanden som det hänvisas till där).

Frågor som gäller boendet är viktiga för människorna och i dem är det viktigt att främja tillgången till rättslig prövning. Boendet hör till människornas grundläggande behov (HD:2024:49 punkt 4). Medan t.ex. mål som gäller fordringar, som är vanliga i tingsrätterna, är kopplade endast till bestämmelsen om egendomsskydd i grundlagen, har de mål som ingår i tillämpningsområdet för propositionen samband även med 10 § i grundlagen.

Som det framgår mer specifikt i avsnittet om bedömningen av nuläget, finns det särskilda problem i de mål som ingår i tillämpningsområdet för små tvistemål. Vissa typer av mål, som mål som gäller återbetalning av hyressäkerhet eller mål som enligt lagen om hyra av bostadslägenheter kräver tillstånd av domstol, förs sällan till domstolarna. Dröjsmål i vräkningsmål leder för sin del till ekonomiska förluster för hyresvärdarna och ibland också störningar för grannarna.

Mål som gäller hyra av bostadslägenhet har redan i dagsläget en särskild ställning i lagen. Enligt 16 § 1 mom. 1 punkten i lagen om domstolspraktik får lagmannen förordna den som tjänstgjort som tingsnotarie i två månader att verka som ordförande om det är fråga om ett tvistemål som gäller hyra av bostadslägenhet oberoende av värdet på föremålet för tvisten. I övriga tvistemål kan en tingsnotarie få ett sådant förordnande endast om tvistemålet gäller ett penningbelopp eller en egendom eller förmån vars värde är högst 20 000 euro. Dessutom föreskrivs det om ersättning av rättegångskostnader i mål som gäller hyra av bostadslägenhet i 21 kap. 8 d § i rättegångsbalken på ett sätt som avviker från andra tvistemål.

Mål som inte omfattas av tillämpningsområdet för små tvistemål handläggs som tvistemål annars. Det förfarande som följs i rättegångar i tvistemål uppfyller de krav som grundlagen och de internationella människorättsförpliktelser som binder Finland ställer. Det innebär att även parterna i mål som inte ingår i tillämpningsområdet får sina rättigheter tillgodosedda i enlighet med 21 § i grundlagen. Propositionen försämrar således inte rättsskyddet för någon.

Dessutom är det motiverat ur rättsvårdens och även rättsskyddets perspektiv att ett nytt rättegångsförfarande prövas i en liten grupp av mål innan det eventuellt utvidgas till andra mål. De mål som föreslås ingå i tillämpningsområdet för förfarandet är ofta relativt tydliga varför de lämpar sig väl för detta syfte.

Det är inte heller problematiskt sett till jämlikhetsbestämmelsen att gränsen för intressets värde sätts vid 10 000 euro. Det är motiverat att det i ett förenklat rättegångsförfarande behandlas mål av mindre intresse. Eftersom förfarandet tillämpas endast på tvistemål som grundar sig på ett hyresförhållande för en bostadslägenhet, behöver gränsen för intressets värde dock sättas tillräckligt högt för att det sett till det ovan nämnda syftet ska handläggas ett tillräckligt antal mål i förfarandet.

Gränsen motsvarar det ursprungliga tillämpningsområdet för hovrätternas system för tillstånd till fortsatt behandling om vilket det föreskrevs med medverkan från grundlagsutskottet (GrUU 4/2010 rd).

Det tillämpningsområde som föreslås för förfarandet för små tvistemål är således inte godtyckligt eller oskäligt. Grundlagens 6 § är inget hinder för att föreskriva om detta. Till denna del är propositionen förenlig med grundlagen och de internationella människorättsförpliktelser som binder Finland.

12.8 Bemyndigande att utfärda förordningar

Enligt propositionen föreskrivs det i lag om grunderna för och beloppen på de rättegångskostnader som ersätts i förfarandet för små tvistemål. De lagstadgade beloppen ska justeras genom förordning av justitieministeriet med fem års mellanrum så att beloppen motsvarar förändringen i penningvärdet.

Enligt 80 § 1 mom. i grundlagen kan ministerierna utfärda förordningar med stöd av ett bemyndigande i lag. Genom lag ska dock utfärdas bestämmelser om grunderna för individens rättigheter och skyldigheter samt om andra frågor som enligt grundlagen hör till området för lag. Enligt 81 § 2 mom. i grundlagen utfärdas bestämmelser om avgifter samt de allmänna grunderna för storleken av avgifter för de statliga myndigheternas tjänsteåtgärder, tjänster och övriga verksamhet genom lag.

Om grunderna för och beloppen av de rättegångskostnader som ersätts i förfarandet för små tvistemål föreskrivs i lag. Justeringen av beloppen enligt förändringen i penningvärdet är en teknisk fråga som hör till justitieministeriets ansvarsområde.

Det föreslagna bemyndigandet att utfärda förordning motsvarar 2 § i lagen om domstolsavgifter. Grundlagsutskottet har inte ansett att arrangemanget i lagen om domstolsavgifter författningsrättsligt är problematiskt (GrUU 35/2010 rd, s. 2).

Till denna del är propositionen förenlig med grundlagen.

12.9 Slutsats

Med stöd av vad som anförts ovan kan lagförslagen antas i vanlig lagstiftningsordning.

Den föreslagna lagstiftningen är en betydande reform inom ett område som är känsligt med avseende på de grundläggande fri- och rättigheterna. Den gäller de grundläggande frågorna för en rättvis rättegång. Det är motiverat att inhämta grundlagsutskottets utlåtande om propositionen.

Kläm

Med stöd av vad som anförts ovan föreläggs riksdagen följande lagförslag:

1.

Lag

om ändring av rättegångsbalken

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i rättegångsbalken 2 kap. 5 §, 11 kap. 3 b § 1 mom., 12 kap. 17 § 1 mom., 15 kap. 2 § 4 mom., 21 kap. 8 d § och 24 kap. 15 § 3 mom.,
sådana de lyder, 2 kap. 5 § i lagarna 768/2002 och 811/2008, 11 kap. 3 b § 1 mom. i lag 439/2018, 12 kap. 17 § 1 mom. i lag 1052/1991, 15 kap. 2 § 4 mom. i lag 482/2023, 21 kap. 8 d § i lag 601/2002 och 24 kap. 15 § 3 mom. i lag 165/1998, och
fogas till lagen ett nytt 6 a kap. och till 12 kap. en ny 17 a § som följer:

2 kap.

Om domförhet

5 §

Tingsrätten består av endast ordföranden
1) i ett ansökningsärende vars behandling inte fortsätter i den ordning som bestäms för behandling av tvistemål,
2) i ett mål som avses i 6 a kap.,
3) vid förberedelse,
4) vid huvudförhandling i tvistemål, om domaren är den domare som ansvarat för förberedelsen och målets art eller omfattning inte förutsätter att det behandlas i fulltalig sammansättning,
5) när den tar upp bevisning utom huvudförhandlingen, samt
6) när den separat behandlar säkringsåtgärder som nämns i 7 kap.
Tingsrätten ska ge parterna tillfälle att yttra sig om nödvändigheten av en sådan fulltalig sammansättning som avses i 1 mom. 4 punkten. Om en part anser att en fulltalig sammansättning är nödvändig, kan ett ärende bara av särskilda skäl avgöras vid huvudförhandling i sammansättning med en domare.

6 a kap.

Handläggning av små tvistemål

1 §

I detta kapitel föreskrivs om undantag från handläggningen av tvistemål i tingsrätten i fråga om små tvistemål.

2 §

Bestämmelserna i detta kapitel tillämpas på handläggningen av ett tvistemål i tingsrätten, om
1) kändens yrkande grundar sig på ett hyresförhållande för en bostadslägenhet,
2) kändens yrkande vid tidpunkten när talan väcks gäller ett kapital på högst 10 000 euro eller inte gäller en penningprestation, och
3) målet inte kan handläggas som ett summariskt tvistemål.

Ett mål handläggs dock inte enligt bestämmelserna i detta kapitel, om det med hänsyn till målets art eller omfattning inte är lämpligt. Parterna ska höras innan beslut enligt detta moment fattas.

3 §

Käranden ska i stämningsansökan uppge att målet enligt kärandens uppfattning är tvistigt och omfattas av tillämpningsområdet för detta kapitel.

I stämningsansökan ska också uppges de uppgifter som avses i 5 kap. 2 §. I stämningsansökan ska dock

1) som grund för yrkandet nämnas endast de omständigheter som yrkandet omedelbart grundar sig på,

2) alltid uppges de bevis som käranden har för avsikt att lägga fram till stöd för de omedelbara grunderna för sina yrkanden och vad som ska styrkas med varje bevis, och

3) uppges den elektroniska adress eller eventuella andra adress till vilken kallelser, uppmaningar och meddelanden avsedda för käranden kan sändas.

4 §

Svaranden ska i sitt svaromål anmäla om svaranden medger eller motsätter sig käromålet.

Om svaranden motsätter sig käromålet, ska i svaromålet också lämnas de uppgifter som avses i 5 kap. 10 §. I svaromålet ska dock

1) som grund för svaromålet nämnas endast de omständigheter som omedelbart ligger till grund för att svaranden motsätter sig,

2) alltid uppges de bevis som svaranden har för avsikt att lägga fram till stöd för de omedelbara grunderna för att svaranden motsätter sig käromålet och vad som ska styrkas med varje bevis, och

3) uppges den elektroniska adress eller eventuella andra adress till vilken kallelser, uppmaningar och meddelanden avsedda för svaranden kan sändas.

5 §

Käranden ska lämna in skriftliga bevis till tingsrätten i samband med stämningsansökan och svaranden i samband med sitt svaromål.

6 §

Parterna ska lämna in stämningsansökan, svaromålet och andra handlingar till tingsrätten via e-tjänsten, om inte tingsrätten av särskilda skäl tillåter att en part lämnar in en handling på något annat sätt.

Följande handlingar behöver dock inte lämnas in via e-tjänsten:

1) svaromål i ett mål som har inletts genom en stämningsansökan i ett summariskt tvistemål som avses i 5 kap. 3 §, eller

2) missnöjesanmälan.

I e-tjänsten kan en part hänvisas till att iaktta bestämmelserna i denna lag.

7 §

Om en part som ska lämna in en handling till tingsrätten via e-tjänsten lämnar in handlingen på något annat sätt, ska tingsrätten uppmana parten att lämna in handlingen via e-tjänsten inom utsatt tid. Parten ska samtidigt underrättas om vad som föreskrivs i 8 §.

Tingsrätten kan av särskilda skäl förlänga den tid som avses i 1 mom.

8 §

Om en part som ska lämna in en handling till tingsrätten via e-tjänsten trots uppmaning inte på detta sätt till tingsrätten lämnar in

1) stämningsansökan, avvisas den,

- 2) svaromålet, avgörs målet enligt 5 kap. 13 §,
- 3) en skriftlig utsaga som har begärts av tingsrätten, avgörs målet enligt 12 kap. 10–13 §,
- 4) ett skriftligt bevis eller en annan handling, beaktas handlingen inte vid handläggningen av målet,
- 5) besvär eller motbesvär, lämnas de utan prövning.

Ändring i ett avgörande som tingsrätten har fattat med stöd av 1 mom. söks på det sätt som föreskrivs i denna lag.

9 §

Tingsrätten ska handlägga ett mål som gäller vräkning före andra mål som handläggs i förfarandet för små tvistemål.

10 §

Utöver vad som föreskrivs i 5 och 6 kap. ska tingsrätten på ett ändamålsenligt sätt för parterna redogöra för hur handläggningen av målet framskrider och för de omständigheter som är av betydelse för avgörandet av målet. Tingsrätten ska fästa uppmärksamhet vid att parterna kan driva sitt mål på lika villkor.

11 §

Tingsrätten kan under förberedelsen separat besluta att en part inom utsatt tid ska

- 1) framställa sina yrkanden och grunderna för dem samt yttra sig om vad motparten har framfört,
- 2) uppge tingsrätten alla bevis som parten vill lägga fram och vad som ska styrkas med varje bevis, samt
- 3) lämna in alla skriftliga bevis som parten vill åberopa i målet till tingsrätten.

Ett i 1 mom. avsett föreläggande meddelas vid äventyr att parten inte efter denna tid får åberopa nya yrkanden eller omständigheter eller andra bevis, om inte parten gör sannolikt att förfarandet har en giltig orsak.

Vid förfarandet för små tvistemål tillämpas inte 6 kap. 9 §, om inte ett förberedelsesammanträde har hållits i målet.

12 §

Om tingsrätten anser att det främjar handläggningen av målet eller möjligheten till förlikning, kan tingsrätten göra en skriftlig eller muntlig sammanfattning av de ostridiga och tvistiga frågor som är av betydelse för avgörandet av målet samt vid behov av bevisen och vad som ska styrkas med varje bevis. Sammanfattningen kan också innehålla tingsrättens preliminära bedömning av hur bevisbördan gällande de tvistiga frågorna fördelas i målet.

13 §

Tingsrätten kan avvisa bevisning som läggs fram i ett mål som handläggs i förfarandet för små tvistemål också om det är motiverat för att främja att målet handläggs på behörigt sätt.

14 §

Om målet inte har avgjorts vid den skriftliga förberedelsen, ska det överföras direkt till huvudförhandling. Ett förberedelsesammanträde kan hållas endast om det behövs av särskilda skäl.

15 §

Tingsrätten ska när huvudförhandlingen inleds redogöra för vad målet gäller och för resultatet av förberedelsen. Tingsrätten ska ställa de frågor som är nödvändiga för att de omständigheter som avses i 5 kap. 19 § ska klarläggas och se till att parterna uppger alla omständigheter som de vill åberopa.

Efter det tar tingsrätten upp bevis. Den som hörs ska förhöras av tingsrätten, om inte tingsrätten anser att det finns skäl att uppgiften ska anförtros en part. Parterna ska ges tillfälle att ställa frågor till den som hörs.

Slutligen håller parterna sina slutpläderingar.

Tingsrätten ska försöka slutföra huvudförhandlingen utan dröjsmål vid ett enda sammanträde.

16 §

När målet avgörs får allt som har lagts fram i stämningsansökan, det skriftliga svaromålet och utsagorna eller i övrigt beaktas.

17 §

Avgörandet ska motiveras. I domskälen ska det kort anges vad de slutsatser som dragits av bevisningen grundar sig på samt de omständigheter och den rättstillämpning som avgörandet omedelbart grundar sig på.

I avgörandet ska det nämnas att målet har handlagts enligt bestämmelserna i detta kapitel.

18 §

Om huvudförhandling har hållits i målet, ska tingsrätten avkunna sitt avgörande genom att meddela domslutet och huvudinnehållet i domskälen under huvudförhandlingsdagen.

Tingsrätten får dock av särskilda skäl meddela avgörandet i tingsrättens kansli. I detta fall ska avgörandet meddelas så snart som möjligt.

19 §

Bestämmelser om tingsrättens sammansättning i ett mål som handläggs i förfarandet för små tvistemål finns i 2 kap. 5 §, bestämmelser om telefondelegivning i 11 kap. 3 b §, bestämmelser om återvinning i 12 kap. 17 och 17 a §, bestämmelser om rättegångsombud och rättegångsbiträde i 15 kap. 2 § och bestämmelser om ersättning av rättegångskostnader i 21 kap. 8 d §.

Om inte något annat föreskrivs i detta kapitel eller i någon av de paragrafer som nämns i 1 mom., tillämpas på handläggning i tingsrätten av ett mål som omfattas av kapitlets tillämpningsområde vad som annanstans i lag föreskrivs om handläggning av tvistemål i tingsrätten.

Om det i lag föreskrivs att ett mål eller ärende ska behandlas på det sätt som föreskrivs om handläggning av tvistemål, handläggs målet eller ärendet med iakttagande av bestämmelserna i detta kapitel, om det uppfyller kraven enligt 2 §.

11 kap.

Om delgivning i rättegång

3 b §

När domstolen har hand om delgivningen kan den verkställas också så att innehållet i den handling som ska delges berättas för mottagaren per telefon (*telefondelegivning*). En stämning kan dock inte delges per telefon i andra än i 5 kap. 3 § och 6 a kap. avsedda mål.

---

12 kap.

Om parterna

17 §

Om en återvinningsansökan tas upp, kan inte i målet beaktas omständigheter som inte med stöd av 5 kap. 22 §, 6 kap. 9 § och 6 a kap. 11 § hade kunnat beaktas vid den behandling där tredskodomen meddelades.

---

17 a §

Ett återvinningsmål behandlas enligt bestämmelserna i 6 a kap., om återvinning söks i ett mål som skulle ha behandlats i enlighet med bestämmelserna i det kapitlet om målet varit tvistigt. Ansökan om återvinning behöver dock inte lämnas in till tingsrätten via e-tjänsten.

15 kap.

Om rättegångsombud

2 §

Också någon annan än i 1 mom. avsedd, myndig redbar person som annars är lämplig och skickad för uppdraget samt som inte är försatt i konkurs och vars handlingsbehörighet inte har begränsats får anlitas såsom rättegångsombud eller rättegångsbiträde

- 1) i ett mål som avses i 5 kap. 3 §,
  - 2) i ett mål som avses i 6 a kap.,
  - 3) i ett ansökningsärende som inte är tvistigt,
  - 4) i ett jorddomstolsärende.
-

21 kap.

Om rättegångskostnader

8 d §

I ett mål som har handlagts i förfarandet för små tvistemål kan en part åläggas att ersätta motpartens rättegångskostnader i tingsrätten till ett belopp av högst 500 euro eller, om huvudförhandling har hållits i målet, till ett belopp av högst 1 000 euro. Dessutom kan parten åläggas att ersätta motparten för beloppet av en rättegångsavgift som tas ut hos denna och för särskilda kostnader som orsakats denna.

Om målet avgörs enligt 5 kap. 13 eller 14 § genom tredskodom utan fortsatt förberedelse, döms rättegångskostnaderna ut i enlighet med 8 c §.

Bestämmelserna i 1 och 2 mom. tillämpas dock inte, om parten eller partens företrädare, ombud eller biträde har förfarit på ett sätt som avses i 4 § 1 mom. eller 5 eller 6 §.

Om målet också har behandlats i något annat förfarande än förfarandet enligt 6 a kap., tillämpas 1 mom. inte till denna del på partens skyldighet att ersätta motpartens rättegångskostnader.

Storleken på de i 1 mom. avsedda beloppen, vilka motsvarar 2025 års penningvärde, ska justeras genom förordning av justitieministeriet med fem års mellanrum så att beloppen motsvarar förändringen i penningvärdet. Beloppen avrundas till närmaste hela 50 euro.

24 kap.

Om domstolens avgörande

15 §

Domen eller det slutliga beslutet ska undertecknas av dem som har deltagit i avgörandet av saken. Den expedition som ska ges en part är den undertecknade domen eller det undertecknade slutliga beslutet eller en kopia av domen eller det slutliga beslutet som har undertecknats av föredraganden i saken eller någon annan tjänsteman som presidenten förordnat.

Bestämmelser om ikraftträdandet av 6 a kap. 6–8 § i denna lag utfärdas särskilt genom lag.
Till övriga delar träder denna lag i kraft den 20 .

På mål som är anhängiga vid ikraftträdandet av denna lag tillämpas de bestämmelser som gällde vid ikraftträdandet. Bestämmelserna i 24 kap. 15 § 3 mom. i denna lag tillämpas dock också på mål som är anhängiga vid ikraftträdandet av denna lag.

2.

Lag

om ändring av 5 och 6 § i rättshjälpslagen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i rättshjälpslagen (257/2002) 5 § 2 mom. och 6 § 2 mom., av dem den förstnämnda bestämmelsen sådan den lyder i lag 927/2008, som följer:

5 §

Av ett biträde vidtagna åtgärder som ingår i rättshjälp

Rättshjälpen omfattar biträdets åtgärder för en tid av högst 80 timmar eller, om målet eller ärendet handläggs i förfarandet för små tvistemål, för en tid av högst åtta timmar. Den domstol som behandlar saken kan dock besluta att rättshjälpen ska fortsätta. En förutsättning för detta är att rättshjälpsstagaren lägger fram en utredning om de nödvändiga åtgärder som behandlingen av ärendet förutsätter samt att det finns särskilda skäl att fortsätta rättshjälpen med beaktande av rättshjälpsstagarens behov av rättsskydd och ärendets art och omfattning. Domstolen ska då fastställa ett maximiantal timmar för de åtgärder för vilka ersättning betalas till biträdets. Detta antal timmar får inte överskrida 30 timmar åt gången, om inte domstolen på grund av ärendets särskilda omfattning bestämmer annat. Begäran om fortsatt rättshjälp ska göras i god tid innan antalet timmar har uppnåtts.

---

6 §

Rättshjälpens innehåll i vissa fall

Rättshjälpen omfattar inte biträdande
1) i ansökningsärenden som behandlas i allmän domstol, om det inte finns särskilt vägande skäl till det,

2) i mål som handläggs i förfarandet för små tvistemål, om inte det finns särskilt vägande skäl till det som hänför sig till sökandens person,

3) i enkla brottmål, där enligt allmän straffpraxis strängare straff än böter inte är att vänta eller där den åtalades rättsskydd med hänsyn till det straff som i övrigt kan väntas och utredningen i målet inte kräver att ett biträde anlitas,

4) i ärenden som gäller beskattning eller offentlig avgift, om det inte finns särskilt vägande skäl till det, och inte heller

5) i ärenden där rätten att framställa rättelseyrkande eller besvärsrätten grundar sig på medlemskap i en kommun eller något annat offentligt samfund.

Denna lag träder i kraft den 20 .

3.

Lag

om ändring av 2 § i lagen om domstolsavgifter

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om domstolsavgifter (1455/2015) 2 §, sådan den lyder delvis ändrad i lagarna 303/2017, 662/2021 och 893/2023, som följer:

2 §

Rättegångsavgiftens storlek

För behandlingen av tviste- och brottmål samt mål och ärenden som gäller ändringssökande och extraordinärt ändringssökande och för behandlingen av andra rättskipningsmål och rättskipningsärenden tas det ut en rättegångsavgift på 2025 års nivå enligt följande:

- 1) i högsta domstolen 610 euro,
- 2) i högsta förvaltningsdomstolen 610 euro,
- 3) i hovrätten
  - a) för brottmål, ändringssökande enligt utskökningsbalken (705/2007) och mål och ärenden där förlikning inte är tillåten 310 euro,
  - b) för andra än i underpunkt a avsedda mål och ärenden 610 euro,
- 4) i förvaltningsdomstolen 310 euro,
- 5) i tingsrätten
  - a) för brottmål, mål som har handlagts i förfarandet för små tvistemål, ändringssökande enligt utskökningsbalken och mål och ärenden där förlikning inte är tillåten 310 euro,
  - b) för tvistemål enligt 5 kap. 3 § i rättegångsbalken som avgjorts genom tredskodom eller genom dom efter medgivande eller avskrivits och där uppgifterna har förmedlats direkt till tingsrättens datasystem 70 euro,
  - c) för andra än i underpunkt b avsedda tvistemål enligt 5 kap. 3 § i rättegångsbalken som avgjorts genom tredskodom eller genom dom efter medgivande eller avskrivits 100 euro,
  - d) för mål eller ärenden enligt 5 kap. 3 § i rättegångsbalken som svaranden bestrider 310 euro,

e) för jordrättsmål och jordrättsärenden och andra än i underpunkterna a–d avsedda tvistemål 610 euro,

6) i arbetsdomstolen 2 440 euro,

7) i marknadsdomstolen 2 440 euro,

8) i försäkringsdomstolen 610 euro.

Om värdet av upphandlingen i ett ärende som gäller offentlig upphandling och som behandlas vid marknadsdomstolen är minst 1 miljon euro, är behandlingsavgiften 4 880 euro. Om värdet av upphandlingen är minst 10 miljoner euro, är behandlingsavgiften 7 300 euro. I de förvaltningstvistemål som behandlas som upphandlingsärenden och som avses i 67 § 2 mom. i lagen om genomförande av reformen av social- och hälsovården och räddningsväsendet och om införande av den lagstiftning som gäller reformen (616/2021) är rättegångsavgiften 310 euro.

Rättegångsavgiften för en enskild är 610 euro i marknadsdomstolen och arbetsdomstolen och 310 euro i försäkringsdomstolen.

Vid sökande av ändring hos högsta domstolen och högsta förvaltningsdomstolen i ett mål eller ärende som avgjorts av marknadsdomstolen är avgiften lika stor som i marknadsdomstolen och bestäms enligt samma principer som i den domstolen.

För behandling i tingsrätten av tvistemål i förfarandet enligt Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1896/2006 om införande av ett europeiskt betalningsföreläggande tas det ut 100 euro i rättegångsavgift. För behandling i tingsrätten av tvistemål i förfarandet enligt Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 861/2007 om inrättande av ett europeiskt småmålsförfarande tas det ut 310 euro i rättegångsavgift. En ansökan om förnyad prövning av en dom jämförs vid tillämpningen av denna lag med en extraordinär ändringsansökan.

Storleken på de avgifter som föreskrivs ovan ska justeras genom förordning av justitieministeriet med tre års mellanrum så att avgifterna motsvarar förändringen i penningvärdet. Avgifterna avrundas till närmaste hela tio euro.

Denna lag träder i kraft den _____ 20 _____.

På ett mål eller ärende som var anhängigt vid domstolen före ikraftträdandet av denna lag tillämpas de bestämmelser som gällde vid ikraftträdandet.

4.

Lag

om ändring av 16 § i lagen om domstolspraktik

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om domstolspraktik (674/2016) 16 § 1 mom. 1 punkten, sådan den lyder i lag 210/2019, som följer:

16 §

En tingsnotaries befogenheter enligt lagmannens förordnande

Lagmannen får förordna den som tjänstgjort som tingsnotarie i två månader att delta i behandlingen av enskilda mål som

1) ordförande, om målet handläggs enligt det förfarande som avses i 6 a kap. i rättegångsbalken eller det är fråga om ett annat tvistemål som gäller hyra av bostadslägenhet eller som gäller ett penningbelopp eller en egendom eller förmån vars värde är högst 20 000 euro,

---

Denna lag träder i kraft den 20 . _____

5.

Lag

om ändring av 1 § i lagen om insändande av vissa handlingar till domstolar

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om insändande av vissa handlingar till domstolar (248/1965) 1 § 2 mom. som följer:

1 §

Då för hovrätt eller högsta domstolen avsedd handling skall eller kan ingivas till annan myndighet, må handlingen även till denna insändas med posten eller inlämnas genom bud, såsom i 1 mom. är sagt. Bestämmelser om inlämnande av besvärsskriften och motbesvären till hovrätten vid förfarandet för små tvistemål finns dock i 6 a kap. i rättegångsbalken.

Bestämmelser om ikraftträdandet av denna lag utfärdas särskilt genom lag.

6.

Lag

om ändring av 1 § i lagen om grupptalan

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om grupptalan (444/2007) 1 § 4 mom. som följer:

1 §

Tillämpningsområde

I fråga om handläggningen av grupptalan gäller utöver denna lag i tillämpliga delar vad som i övrigt föreskrivs om handläggning av tvistemål. Vid handläggningen av grupptalan tillämpas dock inte bestämmelserna i 6 a kap. i rättegångsbalken.

Denna lag träder i kraft den 20 . _____

Helsingfors den 18 september 2025

Statsminister

Petteri Orpo

Justitieminister Leena Meri

1.

Lag

om ändring av rättegångsbalken

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i rättegångsbalken 2 kap. 5 §, 11 kap. 3 b § 1 mom., 12 kap. 17 § 1 mom., 15 kap. 2 § 4 mom., 21 kap. 8 d § och 24 kap. 15 § 3 mom.,
sådana de lyder, 2 kap. 5 § i lagarna 768/2002 och 811/2008, 11 kap. 3 b § 1 mom. i lag 439/2018, 12 kap. 17 § 1 mom. i lag 1052/1991, 15 kap. 2 § 4 mom. i lag 482/2023, 21 kap. 8 d § i lag 601/2002 och 24 kap. 15 § 3 mom. i lag 165/1998, och
fogas till lagen ett nytt 6 a kap. och till 12 kap. en ny 17 a § som följer:

Gällande lydelse

2 kap.

Om domförhet

5 §

Tingsrätten består av endast ordföranden
1) i ett ansökningsärende vars behandling inte fortsätter i den ordning som bestäms för behandling av tvistemål,
2) vid förberedelse,
3) vid huvudförhandling i tvistemål, om domaren är den domare som ansvarat för förberedelsen och målets art eller omfattning inte förutsätter att det behandlas i fulltalig sammansättning,
4) när den tar upp bevisning utom huvudförhandlingen, samt
5) när den separat behandlar säkringsåtgärder som nämns i 7 kap.

Tingsrätten skall ge parterna tillfälle att yttra sig om nödvändigheten av en sådan fulltalig sammansättning som avses i 1 mom. 3 punkten. Om en part anser att en fulltalig sammansättning är nödvändig, kan ett ärende bara av särskilda skäl avgöras vid huvudförhandling i sammansättning med en domare.

Föreslagen lydelse

2 kap.

Om domförhet

5 §

Tingsrätten består av endast ordföranden
1) i ett ansökningsärende vars behandling inte fortsätter i den ordning som bestäms för behandling av tvistemål,
2) *i ett mål som avses i 6 a kap.*,
3) vid förberedelse,
4) vid huvudförhandling i tvistemål, om domaren är den domare som ansvarat för förberedelsen och målets art eller omfattning inte förutsätter att det behandlas i fulltalig sammansättning,
5) när den tar upp bevisning utom huvudförhandlingen, samt
6) när den separat behandlar säkringsåtgärder som nämns i 7 kap.

Tingsrätten ska ge parterna tillfälle att yttra sig om nödvändigheten av en sådan fulltalig sammansättning som avses i 1 mom. 4 punkten. Om en part anser att en fulltalig sammansättning är nödvändig, kan ett ärende bara av särskilda skäl avgöras vid huvudförhandling i sammansättning med en domare.

Gällande lydelse
(ny)

Föreslagen lydelse
6 a kap.

Handläggning av små tvistemål

1 §

I detta kapitel föreskrivs om undantag från handläggningen av tvistemål i tingsrätten i fråga om små tvistemål.

2 §

Bestämmelserna i detta kapitel tillämpas på handläggningen av ett tvistemål i tingsrätten, om

- 1) kärandens yrkande grundar sig på ett hyresförhållande för en bostadslägenhet,
- 2) kärandens yrkande vid tidpunkten när talan väcks gäller ett kapital på högst 10 000 euro eller inte gäller en penningprestation, och
- 3) målet inte kan handläggas som ett summariskt tvistemål.

Ett mål handläggs dock inte enligt bestämmelserna i detta kapitel, om det med hänsyn till målets art eller omfattning inte är lämpligt. Parterna ska höras innan beslut enligt detta moment fattas.

3 §

Käranden ska i stämningsansökan uppge att målet enligt kärandens uppfattning är tvistigt och omfattas av tillämpningsområdet för detta kapitel.

I stämningsansökan ska också uppges de uppgifter som avses i 5 kap. 2 §. I stämningsansökan ska dock

- 1) som grund för yrkandet nämnas endast de omständigheter som yrkandet omedelbart grundar sig på,
- 2) alltid uppges de bevis som käranden har för avsikt att lägga fram till stöd för de omedelbara grunderna för sina yrkanden och vad som ska styrkas med varje bevis, och
- 3) uppges den elektroniska adress eller eventuella andra adress till vilken kallelser, uppmaningar och meddelanden avsedda för käranden kan sändas.

4 §

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

Svaranden ska i sitt svaromål anmäla om svaranden medger eller motsätter sig käromålet.

Om svaranden motsätter sig käromålet, ska i svaromålet också lämnas de uppgifter som avses i 5 kap. 10 §. I svaromålet ska dock

1) som grund för svaromålet nämnas endast de omständigheter som omedelbart ligger till grund för att svaranden motsätter sig,

2) alltid uppges de bevis som svaranden har för avsikt att lägga fram till stöd för de omedelbara grunderna för att svaranden motsätter sig käromålet och vad som ska styrkas med varje bevis, och

3) uppges den elektroniska adress eller eventuella andra adress till vilken kallelser, uppmaningar och meddelanden avsedda för svaranden kan sändas.

5 §

Käranden ska lämna in skriftliga bevis till tingsrätten i samband med stämningsansökan och svaranden i samband med sitt svaromål.

6 §

Parterna ska lämna in stämningsansökan, svaromålet och andra handlingar till tingsrätten via e-tjänsten, om inte tingsrätten av särskilda skäl tillåter att en part lämnar in en handling på något annat sätt.

Följande handlingar behöver dock inte lämnas in via e-tjänsten:

1) svaromål i ett mål som har inletts genom en stämningsansökan i ett summariskt tvistemål som avses i 5 kap. 3 §, eller

2) missnöjesanmälan.

I e-tjänsten kan en part hänvisas till att iakttä bestämmeiserna i denna lag.

7 §

Om en part som ska lämna in en handling till tingsrätten via e-tjänsten lämnar in handlingen på något annat sätt, ska tingsrätten uppmana parten att lämna in handlingen via e-tjänsten inom utsatt tid. Parten ska samtidigt underrättas om vad som föreskrivs i 8 §.

Tingsrätten kan av särskilda skäl förlänga den tid som avses i 1 mom.

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

8 §

Om en part som ska lämna in en handling till tingsrätten via e-tjänsten trots uppmaning inte på detta sätt till tingsrätten lämnar in

- 1) stämningsansökan, avvisas den,
- 2) svaromålet, avgörs målet enligt 5 kap. 13 §,
- 3) en skriftlig utsaga som har begärts av tingsrätten, avgörs målet enligt 12 kap. 10–13 §,
- 4) ett skriftligt bevis eller en annan handling, beaktas handlingen inte vid handläggningen av målet,
- 5) besvär eller motbesvär, lämnas de utan prövning.

Ändring i ett avgörande som tingsrätten har fattat med stöd av 1 mom. söks på det sätt som föreskrivs i denna lag.

9 §

Tingsrätten ska handlägga ett mål som gäller vräkning före andra mål som handläggs i förfarandet för små tvistemål.

10 §

Utöver vad som föreskrivs i 5 och 6 kap. ska tingsrätten på ett ändamålsenligt sätt för parterna redogöra för hur handläggningen av målet framskrider och för de omständigheter som är av betydelse för avgörandet av målet. Tingsrätten ska fästa uppmärksamhet vid att parterna kan driva sitt mål på lika villkor.

11 §

Tingsrätten kan under förberedelsen separat besluta att en part inom utsatt tid ska

- 1) framställa sina yrkanden och grunderna för dem samt yttra sig om vad motparten har framfört,

- 2) uppge tingsrätten alla bevis som parten vill lägga fram och vad som ska styrkas med varje bevis, samt

- 3) lämna in alla skriftliga bevis som parten vill åberopa i målet till tingsrätten.

Ett i 1 mom. avsett föreläggande meddelas vid äventyr att parten inte efter denna tid får åberopa nya yrkanden eller omständigheter eller andra bevis, om inte parten gör sannolikt att förfarandet har en giltig orsak.

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

Vid förfarandet för små tvistemål tillämpas inte 6 kap. 9 §, om inte ett förberedelsesammanträde har hållits i målet.

12 §

Om tingsrätten anser att det främjar handläggningen av målet eller möjligheten till förlikning, kan tingsrätten göra en skriftlig eller muntlig sammanfattning av de ostridiga och tvistiga frågor som är av betydelse för avgörandet av målet samt vid behov av bevisen och vad som ska styrkas med varje bevis. Sammanfattningen kan också innehålla tingsrättens preliminära bedömning av hur bevisbördan gällande de tvistiga frågorna fördelas i målet.

13 §

Tingsrätten kan avvisa bevisning som läggs fram i ett mål som handläggs i förfarandet för små tvistemål också om det är motiverat för att främja att målet handläggs på behörigt sätt.

14 §

Om målet inte har avgjorts vid den skriftliga förberedelsen, ska det överföras direkt till huvudförhandling. Ett förberedelsesammanträde kan hållas endast om det behövs av särskilda skäl.

15 §

Tingsrätten ska när huvudförhandlingen inleds redogöra för vad målet gäller och för resultatet av förberedelsen. Tingsrätten ska ställa de frågor som är nödvändiga för att de omständigheter som avses i 5 kap. 19 § ska klarläggas och se till att parterna uppger alla omständigheter som de vill åberopa.

Efter det tar tingsrätten upp bevis. Den som hörs ska förhöras av tingsrätten, om inte tingsrätten anser att det finns skäl att uppgiften ska anförtros en part. Parterna ska ges tillfälle att ställa frågor till den som hörs.

Slutligen håller parterna sina slutpläderingar.

Tingsrätten ska försöka slutföra huvudförhandlingen utan dröjsmål vid ett enda sammanträde.

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

16 §

När målet avgörs får allt som har lagts fram i stämningsansökan, det skriftliga svaromålet och utsagorna eller i övrigt beaktas.

17 §

Avgörandet ska motiveras. I domskälen ska det kort anges vad de slutsatser som dragits av bevisningen grundar sig på samt de omständigheter och den rättstillämpning som avgörandet omedelbart grundar sig på.

I avgörandet ska det nämnas att målet har handlagts enligt bestämmelserna i detta kapitel.

18 §

Om huvudförhandling har hållits i målet, ska tingsrätten avkunna sitt avgörande genom att meddela domslutet och huvudinnehållet i domskälen under huvudförhandlingsdagen.

Tingsrätten får dock av särskilda skäl meddela avgörandet i tingsrättens kansli. I detta fall ska avgörandet meddelas så snart som möjligt.

19 §

Bestämmelser om tingsrättens sammansättning i ett mål som handläggs i förfarandet för små tvistemål finns i 2 kap. 5 §, bestämmelser om telefondelegivning i 11 kap. 3 b §, bestämmelser om återvinning i 12 kap. 17 och 17 a §, bestämmelser om rättegångsombud och rättegångsbiträde i 15 kap. 2 § och bestämmelser om ersättning av rättegångskostnader i 21 kap. 8 d §.

Om inte något annat föreskrivs i detta kapitel eller i någon av de paragrafer som nämns i 1 mom., tillämpas på handläggning i tingsrätten av ett mål som omfattas av kapitlets tillämpningsområde vad som annanstans i lag föreskrivs om handläggning av tvistemål i tingsrätten.

Om det i lag föreskrivs att ett mål eller ärende ska behandlas på det sätt som föreskrivs om handläggning av tvistemål, handläggs målet eller ärendet med iakttagande av bestämmelserna i detta kapitel, om det uppfyller kraven enligt 2 §.

Gällande lydelse

11 kap.

Om delgivning i rättegång

3 b §

När domstolen har hand om delgivningen kan den verkställas också så att innehållet i den handling som ska delges berättas för mottagaren per telefon (*telefondelgivning*). En stämning kan dock inte delges per telefon i andra än i 5 kap. 3 § avsedda mål.

Föreslagen lydelse

11 kap.

Om delgivning i rättegång

3 b §

När domstolen har hand om delgivningen kan den verkställas också så att innehållet i den handling som ska delges berättas för mottagaren per telefon (*telefondelgivning*). En stämning kan dock inte delges per telefon i andra än i 5 kap. 3 § *och 6 a kap.* avsedda mål.

---

12 kap.

Om parterna

17 §

Om en återvinningsansökan tas upp, kan inte i målet beaktas omständigheter som inte med stöd av 5 kap. 22 § *och* 6 kap. 9 § hade kunnat beaktas vid den behandling där tredskodomen meddelades.

---

12 kap.

Om parterna

17 §

Om en återvinningsansökan tas upp, kan inte i målet beaktas omständigheter som inte med stöd av 5 kap. 22 §, 6 kap. 9 § *och 6 a kap. 11 §* hade kunnat beaktas vid den behandling där tredskodomen meddelades.

(ny)

17 a §

Ett återvinningsmål behandlas enligt bestämmelserna i 6 a kap., om återvinning söks i ett mål som skulle ha behandlats i enlighet med bestämmelserna i det kapitlet om målet varit tvistigt. Ansökan om återvinning behöver dock inte lämnas in till tingsrätten via e-tjänsten.

15 kap.

Om rättegångsombud

2 §

Också någon annan än i 1 mom. avsedd, myndig redbar person som annars är lämplig och skickad för uppdraget samt som inte är försatt i konkurs och vars handlingsbehörighet inte har begränsats får anlitas såsom rättegångsombud eller rättegångsbiträde

1) i ett mål som avses i 5 kap. 3 §,

15 kap.

Om rättegångsombud

2 §

Också någon annan än i 1 mom. avsedd, myndig redbar person som annars är lämplig och skickad för uppdraget samt som inte är försatt i konkurs och vars handlingsbehörighet inte har begränsats får anlitas såsom rättegångsombud eller rättegångsbiträde

1) i ett mål som avses i 5 kap. 3 §,

2) i ett mål som avses i 6 a kap.,

Gällande lydelse

- 2) i ett ansökningsärende som inte är tvistigt,
3) i ett jorddomstolsärende.

Föreslagen lydelse

- 3) i ett ansökningsärende som inte är tvistigt,
4) i ett jorddomstolsärende.

21 kap.

Om rättegångskostnader

8 d §

Rättegångskostnaderna i hyresmål som gäller bostadslägenheter döms ut i enlighet med 8 c § i detta kapitel. Om vägande skäl föreligger och målet inte avgörs enligt 5 kap. 13 eller 14 § genom tredskodom utan fortsatt förberedelse, kan en part åläggas att betala en större andel av motpartens rättegångskostnader än vad som anges i 8 c §.

24 kap.

Om domstolens avgörande

15 §

Över domen eller det slutliga beslutet upprättas en liggare som skall undertecknas av dem som har deltagit i avgörandet av saken.

21 kap.

Om rättegångskostnader

8 d §

I ett mål som har handlagts i förfarandet för små tvistemål kan en part åläggas att ersätta motpartens rättegångskostnader i tingsrätten till ett belopp av högst 500 euro eller, om huvudförhandling har hållits i målet, till ett belopp av högst 1 000 euro. Dessutom kan parten åläggas att ersätta motparten för beloppet av en rättegångsavgift som tas ut hos denna och för särskilda kostnader som orsakats denna.

Om målet avgörs enligt 5 kap. 13 eller 14 § genom tredskodom utan fortsatt förberedelse, döms rättegångskostnaderna ut i enlighet med 8 c §.

Bestämmelserna i 1 och 2 mom. tillämpas dock inte, om parten eller partens företrädare, ombud eller biträde har förfarit på ett sätt som avses i 4 § 1 mom. eller 5 eller 6 §.

Om målet också har behandlats i något annat förfarande än förfarandet enligt 6 a kap., tillämpas 1 mom. inte till denna del på partens skyldighet att ersätta motpartens rättegångskostnader.

Storleken på de i 1 mom. avsedda beloppen, vilka motsvarar 2025 års penningvärde, ska justeras genom förordning av justitieministeriet med fem års mellanrum så att beloppen motsvarar förändringen i penningvärdet. Beloppen avrundas till närmaste hela 50 euro.

24 kap.

Om domstolens avgörande

15 §

Domen eller det slutliga beslutet ska undertecknas av dem som har deltagit i avgörandet av saken. Den expedition som ska

Gällande lydelse

Föredraganden kontrasignerar liggaren. En expedition som skall ges en part undertecknas av föredraganden i saken eller av någon annan tjänsteman som presidenten förordnat.

Föreslagen lydelse

ges en part är den undertecknade domen eller det undertecknade slutliga beslutet eller en kopia av domen eller det slutliga beslutet som har undertecknats av föredraganden i saken eller någon annan tjänsteman som presidenten förordnat.

Bestämmelser om ikraftträdandet av 6 a kap. 6–8 § i denna lag utfärdas särskilt genom lag.

Till övriga delar träder denna lag i kraft den 20 .

På mål som är anhängiga vid ikraftträdandet av denna lag tillämpas de bestämmelser som gällde vid ikraftträdandet. Bestämmelserna i 24 kap. 15 § 3 mom. i denna lag tillämpas dock också på mål som är anhängiga vid ikraftträdandet av denna lag.

2.

Lag

om ändring av 5 och 6 § i rättshjälpslagen

I enlighet med riksdagens beslut *ändras* i rättshjälpslagen (257/2002) 5 § 2 mom. och 6 § 2 mom., av dem den förstnämnda bestämmelsen sådan den lyder i lag 927/2008, som följer:

Gällande lydelse

5 §

Av ett biträde vidtagna åtgärder som ingår i rättshjälp

Föreslagen lydelse

5 §

Av ett biträde vidtagna åtgärder som ingår i rättshjälp

Rättshjälpen omfattar biträdets åtgärder för en tid av högst 80 timmar. Den domstol som behandlar saken kan dock besluta att rättshjälpen ska fortsätta. En förutsättning för detta är att rättshjälpsstagaren lägger fram en utredning om de nödvändiga åtgärder som

Rättshjälpen omfattar biträdets åtgärder för en tid av högst 80 timmar *eller, om målet eller ärendet handläggs i förfarandet för små tvistemål, för en tid av högst åtta timmar*. Den domstol som behandlar saken kan dock besluta att rättshjälpen ska fortsätta. En

Gällande lydelse

behandlingen av ärendet förutsätter samt att det finns särskilda skäl att fortsätta rättshjälpen med beaktande av rättshjälpstagarens behov av rättsskydd och ärendets art och omfattning. Domstolen ska då fastställa ett maximiantal timmar för de åtgärder för vilka ersättning betalas till biträdet. Detta antal timmar får inte överskrida 30 timmar åt gången, om inte domstolen på grund av ärendets särskilda omfattning bestämmer annat. Begäran om fortsatt rättshjälp ska göras i god tid innan antalet timmar har uppnåtts. (19.12.2008/927)

6 §

Rättshjälpens innehåll i vissa fall

Rättshjälpen omfattar inte biträdande

1) i ansökningsärenden som behandlas i allmän domstol, om det inte finns särskilt vägande skäl till det,

2) i enkla brottmål, där enligt allmän straffpraxis strängare straff än böter inte är att vänta eller där den åtalades rättsskydd med hänsyn till det straff som i övrigt kan väntas och utredningen i målet inte kräver att ett biträde anlitas,

3) i ärenden som gäller beskattning eller offentlig avgift, om det inte finns särskilt vägande skäl till det, och inte heller

4) i ärenden där rätten att framställa rättelseyrkande eller besvärsrätten grundar sig på medlemskap i en kommun eller något annat offentligt samfund.

Föreslagen lydelse

förutsättning för detta är att rättshjälpstagaren lägger fram en utredning om de nödvändiga åtgärder som behandlingen av ärendet förutsätter samt att det finns särskilda skäl att fortsätta rättshjälpen med beaktande av rättshjälpstagarens behov av rättsskydd och ärendets art och omfattning. Domstolen ska då fastställa ett maximiantal timmar för de åtgärder för vilka ersättning betalas till biträdet. Detta antal timmar får inte överskrida 30 timmar åt gången, om inte domstolen på grund av ärendets särskilda omfattning bestämmer annat. Begäran om fortsatt rättshjälp ska göras i god tid innan antalet timmar har uppnåtts.

6 §

Rättshjälpens innehåll i vissa fall

Rättshjälpen omfattar inte biträdande

1) i ansökningsärenden som behandlas i allmän domstol, om det inte finns särskilt vägande skäl till det,

2) i mål som handläggs i förfarandet för små tvistemål, om inte det finns särskilt vägande skäl till det som hänför sig till sökandens person,

3) i enkla brottmål, där enligt allmän straffpraxis strängare straff än böter inte är att vänta eller där den åtalades rättsskydd med hänsyn till det straff som i övrigt kan väntas och utredningen i målet inte kräver att ett biträde anlitas,

4) i ärenden som gäller beskattning eller offentlig avgift, om det inte finns särskilt vägande skäl till det, och inte heller

5) i ärenden där rätten att framställa rättelseyrkande eller besvärsrätten grundar sig på medlemskap i en kommun eller något annat offentligt samfund.

Denna lag träder i kraft den 20 .

3.

Lag

om ändring av 2 § i lagen om domstolsavgifter

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om domstolsavgifter (1455/2015) 2 §, sådan den lyder delvis ändrad i lagarna 303/2017, 662/2021 och 893/2023, som följer:

Gällande lydelse

2 §

Rättegångsavgiftens storlek

För behandlingen av tviste- och brottmål samt mål och ärenden som gäller ändringssökande och extraordinärt ändringssökande och för behandlingen av andra rättskipningsmål och rättskipningsärenden tas det ut en rättegångsavgift enligt följande:

Domstol euro
högsta domstolen 500
högsta förvaltningsdomstolen 500
hovrätten 500
– brottmål, ändringssökande enligt
utsökningsbalken (705/2007) och mål och
ärenden där förlikning inte är tillåten 250

förvaltningsdomstolen 250
tingsrätten
– tvistemål samt jordrättsmål och
jordrättsärenden 500
– brottmål, ändringssökande enligt
utsökningsbalken och mål och ärenden där
förlikning inte är tillåten 250
– tvistemål enligt 5 kap. 3 § i
rättegångsbalken som avgjorts genom
tredskodom eller genom dom efter
medgivande eller avskrivits och där
uppgifterna har förmedlats direkt till
tingsrättens datasystem 65

Föreslagen lydelse

2 §

Rättegångsavgiftens storlek

För behandlingen av tviste- och brottmål samt mål och ärenden som gäller ändringssökande och extraordinärt ändringssökande och för behandlingen av andra rättskipningsmål och rättskipningsärenden tas det ut en rättegångsavgift på 2025 års nivå enligt följande:

1) i högsta domstolen 610 euro,
2) i högsta förvaltningsdomstolen 610 euro,
3) i hovrätten
a) för brottmål, ändringssökande enligt
utsökningsbalken (705/2007) och mål och
ärenden där förlikning inte är tillåten 310
euro,
b) för andra än i underpunkt a avsedda mål
och ärenden 610 euro,
4) i förvaltningsdomstolen 310 euro,
5) i tingsrätten
a) för brottmål, mål som har handlagts i
förfarandet för små tvistemål,
ändringssökande enligt utsökningsbalken och
mål och ärenden där förlikning inte är tillåten
310 euro,
b) för tvistemål enligt 5 kap. 3 § i
rättegångsbalken som avgjorts genom
tredskodom eller genom dom efter
medgivande eller avskrivits och där
uppgifterna har förmedlats direkt till
tingsrättens datasystem 70 euro,

Gällande lydelse

– andra tvistemål enligt 5 kap. 3 § i rättegångsbalken som avgjorts genom tredsdom eller genom dom efter medgivande eller avskrivits 86

– mål eller ärenden enligt 5 kap. 3 § i rättegångsbalken som svaranden bestrider 250

arbetsdomstolen	2 000
marknadsdomstolen	2 000
försäkringsdomstolen	500

Om värdet av upphandlingen i ett ärende som gäller offentlig upphandling och som behandlas vid marknadsdomstolen är minst 1 miljon euro, är behandlingsavgiften 4 000 euro. Om värdet av upphandlingen är minst 10 miljoner euro, är behandlingsavgiften 6 000 euro. I de förvaltningstvistemål som behandlas som upphandlingsärenden och som avses i 67 § 2 mom. i lagen om genomförande av reformen av social- och hälsovården och räddningsväsendet och om införande av den lagstiftning som gäller reformen (616/2021) är rättegångsavgiften 260 euro.

Rättegångsavgiften för en enskild är 500 euro i marknadsdomstolen och arbetsdomstolen och 250 euro i försäkringsdomstolen.

Vid sökande av ändring hos högsta domstolen och högsta förvaltningsdomstolen i ett mål eller ärende som avgjorts av marknadsdomstolen är avgiften lika stor som i marknadsdomstolen och bestäms enligt samma principer som i den domstolen.

Storleken på de avgifter som nämns ovan ska justeras genom förordning av justitieministeriet med tre års mellanrum så att avgifterna motsvarar förändringen i penningvärdet. Avgifterna avrundas till närmaste hela tio euro.

För behandling i tingsrätten av tvistemål i förfarandet enligt Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1896/2006 om införande av ett europeiskt betalningsföreläggande eller Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 861/2007 om inrättande av ett

Föreslagen lydelse

c) för andra än i underpunkt b avsedda tvistemål enligt 5 kap. 3 § i rättegångsbalken som avgjorts genom tredsdom eller genom dom efter medgivande eller avskrivits 100 euro,

d) för mål eller ärenden enligt 5 kap. 3 § i rättegångsbalken som svaranden bestrider 310 euro,

e) för jordrättsmål och jordrättsärenden och andra än i underpunkterna a–d avsedda tvistemål 610 euro,

6) i arbetsdomstolen 2 440 euro,

7) i marknadsdomstolen 2 440 euro,

8) i försäkringsdomstolen 610 euro.

Om värdet av upphandlingen i ett ärende som gäller offentlig upphandling och som behandlas vid marknadsdomstolen är minst 1 miljon euro, är behandlingsavgiften 4 880 euro. Om värdet av upphandlingen är minst 10 miljoner euro, är behandlingsavgiften 7 300 euro. I de förvaltningstvistemål som behandlas som upphandlingsärenden och som avses i 67 § 2 mom. i lagen om genomförande av reformen av social- och hälsovården och räddningsväsendet och om införande av den lagstiftning som gäller reformen (616/2021) är rättegångsavgiften 310 euro.

Rättegångsavgiften för en enskild är 610 euro i marknadsdomstolen och arbetsdomstolen och 310 euro i försäkringsdomstolen.

Vid sökande av ändring hos högsta domstolen och högsta förvaltningsdomstolen i ett mål eller ärende som avgjorts av marknadsdomstolen är avgiften lika stor som i marknadsdomstolen och bestäms enligt samma principer som i den domstolen.

För behandling i tingsrätten av tvistemål i förfarandet enligt Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1896/2006 om införande av ett europeiskt betalningsföreläggande tas det ut 100 euro i rättegångsavgift. För behandling i tingsrätten av tvistemål i förfarandet enligt Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 861/2007 om inrättande av ett europeiskt småmålsförfarande tas det ut 310 euro i rättegångsavgift. En ansökan om förnyad prövning av en dom jämförs vid

Gällande lydelse

europiskt småmålsförfarande tas det ut 86 euro i rättegångsavgift. En ansökan om förnyad prövning av en dom jämföres vid tillämpningen av denna lag med en extraordinär ändringsansökan. (24.5.2017/303)

Föreslagen lydelse

tillämpningen av denna lag med en extraordinär ändringsansökan.

Storleken på de avgifter som föreskrivs ovan ska justeras genom förordning av justitieministeriet med tre års mellanrum så att avgifterna motsvarar förändringen i penningvärdet. Avgifterna avrundas till närmaste hela tio euro.

Denna lag träder i kraft den 20 .
På ett mål eller ärende som var anhängigt vid domstolen före ikraftträdandet av denna lag tillämpas de bestämmelser som gällde vid ikraftträdandet.

4.

Lag

om ändring av 16 § i lagen om domstolspraktik

I enlighet med riksdagens beslut ändras i lagen om domstolspraktik (674/2016) 16 § 1 mom. 1 punkten, sådan den lyder i lag 210/2019, som följer:

Gällande lydelse

16 §

En tingsnotaries befogenheter enligt lagmannens förordnande

Lagmannen får förordna den som tjänstgjort som tingsnotarie i två månader att delta i behandlingen av enskilda mål som

1) ordförande, om det är fråga om ett tvistemål som gäller hyra av bostadslägenhet eller som gäller ett penningbelopp eller en egendom eller förmån vars värde är högst 20 000 euro,

Föreslagen lydelse

16 §

En tingsnotaries befogenheter enligt lagmannens förordnande

Lagmannen får förordna den som tjänstgjort som tingsnotarie i två månader att delta i behandlingen av enskilda mål som

1) ordförande, om målet handläggs enligt det förfarande som avses i 6 a kap. i rättegångsbalken eller det är fråga om ett annat tvistemål som gäller hyra av bostadslägenhet eller som gäller ett penningbelopp eller en egendom eller förmån vars värde är högst 20 000 euro,

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

Denna lag träder i kraft den   *20 .*

5.

Lag

om ändring av 1 § i lagen om insändande av vissa handlingar till domstolar

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om insändande av vissa handlingar till domstolar (248/1965) 1 § 2 mom. som
följer:

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

1 §

1 §

Då för hovrätt eller högsta domstolen
avsedd handling skall eller kan ingivas till
annan myndighet, må handlingen även till
denna insändas med posten eller inlämnas
genom bud, såsom i 1 mom. är sagt.

Då för hovrätt eller högsta domstolen
avsedd handling skall eller kan ingivas till
annan myndighet, må handlingen även till
denna insändas med posten eller inlämnas
genom bud, såsom i 1 mom. är sagt.
*Bestämmelser om inlämnande av
besvärsskriften och motbesvären till hovrätten
vid förfarandet för små tvistemål finns dock i
6 a kap. i rättegångsbalken.*

-----
*Bestämmelser om ikraftträdandet av denna
lag utfärdas särskilt genom lag.*

6.

Lag

om ändring av 1 § i lagen om grupptalan

I enlighet med riksdagens beslut

ändras i lagen om grupptalan (444/2007) 1 § 4 mom. som följer:

Gällande lydelse

1 §

Tillämpningsområde

I fråga om handläggningen av grupptalan gäller utöver denna lag i tillämpliga delar vad som i övrigt föreskrivs om handläggning av tvistemål.

Föreslagen lydelse

1 §

Tillämpningsområde

I fråga om handläggningen av grupptalan gäller utöver denna lag i tillämpliga delar vad som i övrigt föreskrivs om handläggning av tvistemål. *Vid handläggningen av grupptalan tillämpas dock inte bestämmelserna i 6 a kap. i rättegångsbalken.*

Denna lag träder i kraft den _____ 20 .

Justitieministeriets förordning

om upphävande av justitieministeriets förordning om justering av de avgifter som nämns i 2 § i lagen om domstolsavgifter (1020/2024)

I enlighet med justitieministeriets beslut föreskrivs:

1 §

Genom denna förordning upphävs justitieministeriets förordning om justering av de avgifter som nämns i 2 § i lagen om domstolsavgifter (1020/2024).

2 §

Denna förordning träder i kraft den [samma dag som lagen om ändring av 2 § i lagen om domstolsavgifter].

På ett mål eller ärende som har inletts vid domstolen före ikraftträdandet av denna förordning tillämpas de bestämmelser som gällde vid ikraftträdandet.

Statsrådets förordning

om ändring av 7 § i statsrådets förordning om grunderna för arvoden vid allmän rättshjälp

I enlighet med statsrådets beslut
fogas till 7 § i statsrådets förordning om grunderna för arvoden vid allmän rättshjälp (290/2008), sådan paragrafen lyder delvis ändrad i förordningarna 424/2012 och 820/2013, ett nytt 4 mom., varvid det nuvarande 4, 5, 6 och 7 mom. blir 5, 6, 7 och 8 mom., som följer:

7 §

Minimiarvode per ärende

I mål som handläggs i förfarandet för små tvistemål i tingsrätten är minimiarvodet 350 euro och, om huvudförhandling har hållits i målet, 515 euro.

Denna förordning träder i kraft den 20 .